

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

לפני: כבוד הנשיא דוד חשין
כבוד השופט משה סובל
כבוד השופט ד"ר יגאל מרזל

בעניין עמ"נ 52997-11-13:

המעוררים:

1. אלי כהן
  2. סיעת בית שמש חוזרת – הבית היהודי
  3. סיעת בית שמש שלנו בראשות ריצ'ארד פרס
  4. סיעת עתיד העיר
- ע"י ב"כ עוה"ד איתן הברמן, ניר נחום ואריאל נסים

נגד

המשיבים:

1. משרד הפנים
2. ועדת הבחירות המקומית לעיריית בית שמש
3. מנהל הבחירות לרשות המקומית בית שמש
שלושתם באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים (אזרחי)
ע"י ב"כ עוה"ד ליאורה חביליו, כוכבית נצח, מני פילזר
ואחיה ברמן

4. משה אבוטבול
ע"י ב"כ עוה"ד ד"ר יעקב וינרוט, ד"ר גרשון גונטובניק
ועמית חדד

5. מאיר בלעיש
ע"י ב"כ עוה"ד אילן בומבך ויריב רוני

6. סיעת אגודת ישראל
ע"י ב"כ עוה"ד חן לבנת ויעל זדה

7. דור אחר בראשות מאיר בלעיש
ע"י ב"כ עוה"ד אילן בומבך ויריב רוני

8. סיעת חזית תורנית מאוחדת

9. סיעת למען התושב בראשות אזולאי שמעון

10. סיעת כלל חסידי וקהילות ירושלים
ע"י ב"כ עוה"ד אלון רוני וחניית לוגסי

11. סיעת בית שמש ביתנו ברשות ילנה קוניאנסקי
ע"י ב"כ עו"ד חגי חביב

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

12. סיעת הליכוד משפחה אחת בראשות אדרי שלום
ע"י ב"כ עו"ד אבי הלוי

13. סיעת טוב לבית שמש

14. סיעת קול שחר

15. סיעת ש"ס התאחדות הספרדית העולמית – שומרי התורה
ע"י ב"כ עוה"ד ד"ר יעקב וינרוט, ד"ר גרשון גונטובניק
ועמית חדד

ובעניין עמ"נ 54396-11-13:

היועץ המשפטי לממשלה
באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים (אזרחי)
ע"י ב"כ עוה"ד ליאורה חביליון, כוכבית נצח, מני פילזר
ואחוה ברמן

המעורר:

נגד

1. ועדת הבחירות לבית שמש (משיבה פורמלית)
2. מנהל הבחירות לבית שמש, מר שחר ליאור פנחס
(משיב פורמלי)

המשיבים:

3. משה אבוטבול
ע"י ב"כ עוה"ד ד"ר יעקב וינרוט, ד"ר גרשון גונטובניק
ועמית חדד

4. אלי כהן
ע"י ב"כ עוה"ד איתן הברמן, ניר נחום ואריאל נסים

5. מאיר בלעיש
ע"י ב"כ עוה"ד אילן בומבך ויריב רונן

6. רשימת בית שמש שלנו בראשות ריצ'ארד פרס
ע"י ב"כ עוה"ד איתן הברמן, ניר נחום ואריאל נסים

7. רשימת אגודת ישראל
ע"י ב"כ עוה"ד חן לבנת ויעל זדה

8. רשימת דור אחר חב"ד בראשות מאיר בלעיש
ע"י ב"כ עוה"ד אילן בומבך ויריב רונן

9. רשימת חזית תורנית מאוחדת

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

10. רשימת בית שמש חוזרת – הבית היהודי
11. רשימת עתיד העיר
ע"י ב"כ עוה"ד איתן הברמן, ניר נחום ואריאל נסים
12. רשימת כלל חסידי וקהילות ירושלים
ע"י ב"כ עוה"ד אלון רון וחנית לוגסי
13. רשימת בית שמש בראשות ילנה קוניאונסקי
ע"י ב"כ עו"ד חגי חביב
14. רשימת הליכוד משפחה אחת בראשות אדרי שלום
ע"י ב"כ עו"ד אבי הלוי
15. רשימת התאחדות הספרדים העולמית שומרי תורה
ע"י ב"כ עוה"ד ד"ר יעקב וינרוט, ד"ר גרשון גונטובניק
ועמית חדד
16. למען התושב בראשות אזולאי שמעון (משיבה פורמלית)
17. רשימת טוב לבית שמש (משיבה פורמלית)
18. רשימת קול שחר (משיבה פורמלית)

1

פסק דין

2

3 1. ביום 22.10.13 נערכו בחירות למועצת עיריית בית שמש ולראשות העירייה. תוצאות
4 הבחירות הודעו על ידי מנהל הבחירות ביום 14.11.13. בערעורים שהוגשו לבית משפט זה
5 מתבקש בית המשפט להורות על ביטול הבחירות – וכפועל יוצא מכך ועל פי מצוות החוק –
6 על עריכת בחירות חדשות הן למועצת הרשות המקומית בית שמש והן לראש הרשות
7 המקומית בית שמש.

8

9

תוצאות הבחירות

10

11 2. בהודעת מנהל הבחירות על תוצאות הבחירות בבית שמש נקבע כי לראש הרשות
12 המקומית נבחר ראש העירייה היוצא, מר משה אבוטבול, אשר קיבל 17,344 קולות כשרים
13 (מתוך 34,275) המהווים 50.6 אחוזים. המועמד הבא אחריו, מר אלי כהן, קיבל 16,388
14 קולות כשרים המהווים 47.81 אחוזים. המועמד השלישי, מר מאיר בלעיש קיבל 543 קולות

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 כשרים (1.58 אחוזים). הפער בין ראש העירייה הנבחר מר אבוטבול לבין המתמודד מר כהן
2 עומד על 956 קולות.

3
4 3. בבחירות למועצת העירייה חולקו 19 המנדטים בין 9 מתוך 13 רשימות המועמדים
5 שהתמודדו בבחירות. הרשימות שזכו במנדטים הן אלו (בהתאם לסדר הא"ב של אותיות
6 הרשימה): בית שמש שלנו בראשות ריצ'רד פרס (1); אגודת ישראל (2); דור אחר ביחד חבד
7 בראשות מאיר בלעיש (1); חזית תורנית מאוחדת (3); בית שמש חוזרת – הבית היהודי (3);
8 עתיד העיר (2); כלל חסידי וקהילות ירושלים (1); בית שמש ביתנו בראשות ילנה קוניאנסקי
9 (1); הליכוד משפחה אחת בראשות אדרי שלום (2); התאחדות הספרדים העולמית שומרי
10 התורה (3).

הערעורים לבית משפט זה

11
12
13
14 4. על תוצאות הבחירות למועצת העירייה ולראשות העירייה הוגשו (ביום 27.11.13)
15 לבית משפט זה בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים שני ערעורי בחירות ("ערעורים
16 מינהליים"). הערעורים הוגשו לפי סעיף 72 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), תשכ"ה-
17 1965 (להלן – **חוק הבחירות**) וסעיף 7(ב) (1) לחוק הרשויות המקומיות (בחירות ראש הרשות
18 וסגניו וכהונתם), תשל"ה-1975. הערעור הראשון (עמ"נ 52997-11-13) הוגש על ידי מר כהן
19 ושלוש רשימות מועמדים: בית שמש חוזרת – הבית היהודי (שבראשה עמד מר כהן); בית
20 שמש שלנו בראשות ריצ'רד פרס; ועתיד העיר (להלן – **ערעור כהן והרשימות**). הערעור השני
21 (עמ"נ 54396-11-13) הוגש על ידי היועץ המשפטי לממשלה (להלן – **ערעור היועמ"ש**). הסעד
22 המתבקש בשני הערעורים זהה: ביטול הבחירות למועצת הרשות המקומית ולראש הרשות
23 המקומית; וציווי על עריכתן שנית בהתאם לסעיף 73(ב) (1) לחוק הבחירות.

ערעור היועמ"ש

24
25
26
27 5. ערעור היועמ"ש מבוסס על ליקוי מרכזי אחד שנפל, לפי הטענה, בבחירות. הליקוי
28 הוא בכך שפעילים של רשימות מסוימות בבית שמש חברו יחד במסגרת התארגנות עבריינית
29 שיטתית ונרחבת על מנת להתחזות למספר רב של (לפחות) מאות בוחרים שנמנעו או שטרם
30 הספיקו לממש את זכות הבחירה שלהם. אותם פעילים הגיעו לקלפיות והצביעו **במקום בעלי**
31 **זכות הבחירה** – לעתים תוך שימוש בתחפושות – לרשימה ולמועמד לראשות העירייה
32 המועדף על אותם הפעילים.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1   6. היועמ"ש סומך את קיומו של הליקוי האמור על ממצאיה של חקירה משטרתית
2   (שטרם נסתיימה). החקירה נפתחה בעקבות מידע מודיעיני שהתקבל ערב הבחירות ותלונות
3   שהוגשו במהלך הבחירות ולאחריהן. ביום הבחירות, סמוך לשעה 18:00, פשטה המשטרה על
4   שתי דירות בבניין ברח' אור שמח בבית שמש ועל רכב שהגיע למקום.
5
6   7. בדירה הראשונה נעצרו גבר ושתי נשים. על השולחן במרכז הסלון ניצבה ערימה
7   שהכילה 62 תעודות זהות ושני דרכונים. לתעודות זהות היו מודבקים פתקים שעליהם
8   רשומים מספרי קלפיות. בנוסף נמצאו בדירה זו רשימות של קלפיות, רחובות ומספרי בתים.
9   על גבי רשימת הקלפיות הופיע הסמל של רשימת "כח" (כלל חסידי וקהילות ירושלים)
10   ולצידה העתק של פתק ההצבעה למר אבוטבול. כמו כן נמצאו בדירה מספר זוגות משקפיים
11   ושקית שהכילה מטפחות ראש וכובעים. בתשובה לשאלת השוטר אישרה אחת העצורות כי
12   מדובר בתחפושות. על עצורה אחרת נתפסה חבילת פתקים מקומטים שעליהם נרשמו מספרי
13   קלפיות וכיתובים שונים, כגון: "נשים התעודה צריכה לחזור בשעות הבוקר" עם מספר
14   טלפון.
15
16   8. בדירה השנייה נמצאו כעשרים גברים בעלי חזות חרדית. עם הגעת השוטרים למקום
17   החלה נהירה החוצה מהדירה, כך שרוב השוהים בה הצליחו להימלט ונתפסו חמישה גברים
18   בלבד. בדירה נתפסו 60 תעודות זהות ודרכון. כוח משטרתית שהמתין מחוץ לבנין הבחין
19   במכונית מסוג סקודה שהגיעה למקום ועצרה ליד הבניין. נהג המכונית, שחזותו חרדית
20   (להלן – נהג הסקודה), יצא ממנה על פי הוראת אחד השוטרים, ובשלב זה הוא זרק לכיוון
21   פח האשפה הסמוך חבילה המכילה 8 תעודות זהות ודרכון אחד. בחיפוש שנערך ברכב
22   נמצאה במושב שליד הנהג קופסת קרטון שבתוכה 31 תעודות זהות נוספות. סך הכול נתפסו
23   בשתי הדירות ובמכונית 161 תעודות זהות ו-4 דרכונים. עד למועד התפיסה נעשתה הצבעה
24   באמצעות 36 תעודות זהות מתוך אלו שנתפסו.
25
26   9. כמתואר בערעור היועמ"ש, המבצע המתואר של המשטרה הוביל לסדרת מעצרים.
27   מלבד נהג הסקודה והאנשים ששהו בדירות, נעצרו חשודים נוספים בארגון ובסיוע
28   להתארגנות של איסוף תעודות זהות מבעליהן והצבעה במקומם באמצעות תעודות זהות
29   שלהם. חלק מהנחקרים בחרו לשמור על זכות השתיקה. אחרים מסרו גרסאות. לעתים
30   נמצאה התאמה בין הגרסאות ולעתים סתרו הנחקרים זה את דבריו של זה. הודעות נגבו גם
31   מאנשים שתעודות זהות שלהם נתפסו בפשיטה המשטרתית ברח' אור שמח.
32

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

10. היועמ"ש מנתח בערעורו את הודעות הנחקרים ומסיק מהן כי היקף התופעה העבריינית שהתחוללה בבית שמש ביום הבחירות, הגם שאינו ניתן להערכה מדויקת, גדול בהרבה ממספר תעודות הזהות שנתפסו. לטענתו, בחינה עניינית והגיונית של מכלול ההודעות מספקת את התמונה הבאה: רשימת "כח" פרשה מסיעת יהדות התורה, ושמה לה למטרה להגדיל את כוחה לשני מנדטים. מאחר שהפוטנציאל האלקטורלי האמיתי של "כח" אינו עולה על 1,800 בוחרים, כמות שאינה מספיקה אלא למנדט אחד, החליטו פעילים ברשימה להשיג את המנדט הנוסף באמצעות קולותיהם של אוכלוסיית ה"קנאים" בבית שמש. מדובר, לפי הטענה, בקבוצה גדולה למדי של אנשים המשתייכים לפלג מחמיר של הציבור החרדי וככאלה הם אינם משתתפים בבחירות מטעמים אידיאולוגיים. הללו שודלו על ידי פעילי "כח" בימים שקדמו ליום הבחירות וביום הבחירות עצמו להפקיד את תעודות הזהות שלהם בידי אותם פעילים, כך שניתן יהיה לעשות שימוש בתעודות באמצעות שיגור מתוזמן של מתחזים לקלפיות והחזרתן לאחר מכן לבעליהן. למטרה זו – הוספת מנדט ל"כח" – חברה מטרה נוספת, והיא הבטחת בחירתו של אבוטבול לראשות העירייה, בהיותו המועמד המקובל על כל הרשימות החרדיות.
11. בהמשך לכך, נטען בערעור, שבעלי תעודות זהות רבים מסרו אותן על מנת שישמשו להצבעה לרשימת "כח" למועצת העירייה ולמר אבוטבול לראשות העירייה. התעודות נאספו באמצעות נקודות איסוף בבתי הכנסת ובמקומות נוספים, וכן באמצעות איסוף ישיר מהבתים. אף כי קשה לאמוד את כמות הקולות הפסולים שהושגו באמצעי מרמה אלה, הוסף ונטען, נראה כי המשטרה לא איתרה את כל המעורבים ואת כל מוקדי הזיוף.
12. לערעור היועמ"ש צורפו, בבחינת חיזוק לחומר החקירה שנאסף במשטרה, גם תצהירים של שבעה משקיפים ובעלי תפקידים בוועדות הקלפי, שתיארו אירועים של ניסיונות הצבעה באמצעות תעודת זהות שאינה שייכת למצביע. בנוסף הוגשו על ידי היועמ"ש תצהירים של מספר בוחרים, שבהגיעם לקלפי נאמר להם על ידי חברי ועדת הקלפי כי כבר הצביעו, למרות שלטענתם טרם הצביעו.
13. היועמ"ש הדגיש בערעורו את החומרה היתרה ואת מהותיות הליקוי העולה ממצאי החקירה המשטרתית המתוארת לעיל, בכל הקשור במהלך הבחירות בעיר בית שמש. נטען כי מדובר בפעולות התחזות שיטתיות ומאורגנות, שקיימת הסתברות גבוהה לכך שהיקפן מגיע לכדי מאות קולות מזויפים, וייתכן מאד שאף למעלה מכך. פעולות אלה תוכננו מראש מספר ימים לפני הבחירות. הן בוצעו בכוונה ובידיעה שיהיה בהן להשפיע על תוצאות הבחירות. ניתן להן פומבי בקרב ציבור רחב בבית שמש. הן התרחשו בריש גלי במטרה למקסם את

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 היקף תעודות הזהות המופקדות. בהגשמת התכנית נטלו חלק מספר רב של אנשים שהיו
2 נכונים להסתכן בביצוע עבירות פליליות. ביצוע הפעילות היה כרוך בהכנה לוגיסטית
3 ובהשקעת משאבים וכספים, לרבות תשלום לפעילים. כל אלה מצביעים, לדעת היועמ"ש, על
4 פעילות שיטתית, מאורגנת ומסועפת שמימדיה גדולים בהרבה מ-160 תעודות הזהות
5 שנתפסו בפועל ומ-36 ההצבעות הפסולות שהתבצעו בפועל באמצעות אותן תעודות.
6
7 14. היועמ"ש סבור כי השילוב בין עוצמת הליקוי והיקף הליקוי שנפלו בבחירות, לבין
8 פער הקולות הנמוך הנדרש לשינוי תוצאות הבחירות למועצה ולראשות העירייה, מחייב את
9 ביטול הבחירות. בבחירות לראשות העירייה הוביל מר אבוטבול על מר כהן בהפרש של 956
10 קולות בלבד, המהווים 2.79 אחוזים מכלל הקולות הכשרים. בבחירות למועצת העירייה
11 תשתנה חלוקת המנדטים בין הרשימות, בדרך של ביטול המנדט בו זכתה רשימת "כח"
12 והוספתו לרשימת "אגודת ישראל", בהפחתה של 1,398 קולות כשרים מרשימת "כח"
13 (כעולה מתעודת עובד ציבור שהוגשה לנו על ידי היועמ"ש ולא נסתרה). בהתחשב בפערים
14 קטנים אלה, הרי שנודעת חשיבות מכרעת לפעילות השיטתית והמאורגנת שהתבצעה ביום
15 הבחירות ובסמוך לו במטרה להטות את תוצאותיהן. הליקוי שיצרה פעילות זו – הצבעה
16 באמצעות תעודת זהות של מתחזה שאינו בעל התעודה – חמור מאין כמוהו. הוא יורד
17 לשורש העניין ופוגע אנושות בטוהר הבחירות. לפיכך יש בליקוי זה עילה לערעור בחירות.
18 אמנם סעיף 73(ב)(1) לחוק הבחירות מורה כי "בית המשפט לא יבטל בחירות אלא אם נראה
19 לו שהליקוי המשמש עילה לערעור עלול היה להשפיע על התוצאות". אלא שלדעת היועמ"ש,
20 במקרה שלפנינו דרישה זו מתמלאת על פי כל מבחני ההסתברות שהוצעו בפסיקת בית
21 המשפט העליון לפרשנות הביטוי "**עלול היה להשפיע על התוצאות**". מבחנים אלה נעים בין
22 מבחן ה"אפשרות", דרך מבחן ה"הסתברות", ועד למבחן בדבר "**אפשרות ממשית**" של
23 השפעה על תוצאות הבחירות. אפילו במסגרת המבחן המחמיר ביותר של אפשרות ממשית,
24 כך נטען, אין מנוס מהמסקנה כי בנסיבות המקרה שעניין התארגנות רחבה וממוסדת
25 ששמה לה למטרה להטות את תוצאות הבחירות, אכן עלולה הייתה ההתארגנות להשפיע על
26 התוצאות. התארגנות רחבה וממוסדת זו אכן השיגה את מטרתה. היא הצליחה להחדיר אל
27 הקלפיות למעלה מ-956 קולות של מתחזים שעשו שימוש בתעודות זהות שאינן שלהם
28 (מספר שבהפחתתו לא ייבחר מר אבוטבול) ואף קרוב ל-1,400 קולות של מתחזים
29 (שפסילתם תשנה את חלוקת המנדטים למועצה).
30
31
32
33

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

ערעור כהן והרשימות

- 1
2
3 15. מר כהן ושלוש הרשימות המערערות יחד עמו (להלן – **הרשימות המערערות**)
4 תומכים בערעור היועמ"ש וסבורים כמותו כי יש לבטל את הבחירות בשל תופעת ההצבעה
5 באמצעות מתחזים שהזדהו באמצעות תעודות זהות של אחרים, כפי שתוארה בערעור
6 היועמ"ש. אולם ערעור כהן והרשימות כולל גם עילות ביטול נוספות.
7
8 16. העילה הראשונה היא עבירה על סעיף 85 לחוק הבחירות האוסר הצבעה למי
9 שהודיע על שינוי מענו ליישוב שבו הוא תושב פחות משנה לפני מועד הבחירות. מר כהן
10 והרשימות המערערות טוענים כי במהלך הבחירות ולאחריהן התגלו מימדיה הנרחבים של
11 תופעה שלפיה בוחרים רבים, עד כדי מאות רבות, שינו במהלך השנה החולפת את מענם לעיר
12 בית שמש על אף שאינם מתגוררים בה בפועל. זאת, לצורך הבחירות בלבד ולשם חיזוק כוחו
13 של מר אבוטבול. עילה שנייה נעוצה במודעות שרשימות ש"ס ואגודת ישראל פרסמו טרם
14 הבחירות ובמהלכן. לפי הנטען, נכלל במודעות אלה מסר מאיים כלפי מי שיצביע למר כהן
15 ולרשימות המזוהות עמו. כמו כן, רשימת ש"ס חילקה בכניסה לקלפיות קמעות וברכות
16 לסגולה למי שיצביע לה ולמר אבוטבול. מר כהן והרשימות המערערות רואים בפעולות אלה
17 משום עבירת שחיתות ואיום לפי סעיף 88 לחוק הבחירות. עילה שלישית שנטענה היא שביום
18 הבחירות התגלתה תופעה של העלמת פתקי ההצבעה של מר כהן מתוך הקלפיות, בכמות
19 עצומה ובלתי סבירה, ובמטרה להפריע לבוחרים שביקשו להצביע למר כהן.
20
21 17. עילה רביעית שנטענה בערעור כהן והרשימות – וקיבצה תחתיה מספר עילות משנה –
22 מתרכזת במנהל הבחירות ופעולתו, הן לקראת הבחירות והן במהלכן. נטען בהקשר זה,
23 שמנהל הבחירות פעל באופן פסול המתפרש, לדעת המערערים, כניסיון לסייע דווקא למר
24 אבוטבול בבחירות. כך, לפי הטענה, מנהל הבחירות פרסם "מודעת דרושים" לצורך איוש
25 משרת מזכירי ועדות הקלפי מבלי להיוועץ עם חברי ועדת הבחירות, ואף בחר לתפקיד
26 אנשים הנמנים על תומכי מר אבוטבול. בנוסף, איוש חברי ועדות הקלפי תאם את עמדתם
27 של תומכי מר אבוטבול בוועדת הבחירות דווקא לגבי הקלפיות הממוקמות באזורים
28 מובהקים בהם מצויים תומכי מר אבוטבול. עמדתם של תומכי מר אבוטבול הועדפה על ידי
29 מנהל הבחירות גם בעניין פיצול הקלפיות שבהן רשומים בעלי זכות בחירה רבים. טענה
30 אחרת בערעור נוגעת לבדיקת המעטפות הכפולות של החיילים. נטען שבדיקה זו נעשתה
31 בדרך שאינה תואמת את החוק ותוך פגיעה בטוהר הבחירות. ועוד נטען, שבדיקת חומר
32 הבחירות שהגיע מוועדות הקלפי נעשתה ללא שיתוף ועדת הבחירות כפי שמחייב החוק.
33

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

18. לבסוף, ליקוי נוסף אותו העלו מר כהן והרשימות המערערות, נגע לאופן ספירת הקולות הכשרים. תקנה 28 לתקנות הרשויות המקומיות (סדרי בחירות), תשכ"ה-1965 (להלן – **תקנות הבחירות**) קובעת כי מנין הקולות הכשרים שניתנו לכל רשימה יירשם על ידי לפחות שני חברי ועדת הקלפי בגיליון נפרד שכל אחד מהם יערוך; תקנה 29 מוסיפה כי על כל אחד מאותם חברים לערוך סיכום נפרד של הקולות הכשרים; ותקנה 29א(1) מורה לוועדת הקלפי להעביר למנהל הבחירות בין היתר את שני ההעתיקים של גיליונות הספירה. בפועל, כך נטען, רק 27 קלפיות (מתוך 85 קלפיות בבית שמש) העבירו למנהל הבחירות שני גיליונות ספירה. יתר 58 הקלפיות, המהוות כ-70 אחוזים מכלל הקלפיות בבית שמש, העבירו רק גיליון ספירה אחד או שלא נמצא אצלן כל גיליון ספירה. כהן והרשימות המערערות רואים בכך ליקוי חמור המאיין את כלי הבקרה הראשוני והעיקרי לגבי נכונות ואמינות הספירה.

התשובות לערעורים

19. היועמ"ש מסכים, כאמור, לסעד של ביטול הבחירות המתבקש בערעור כהן והרשימות, הוזהר לסעד המתבקש בערעור היועמ"ש. עם זאת, היועמ"ש אינו מסכים לטענות הנכללות בערעור כהן והרשימות המופנות נגד התנהלות מנהל הבחירות. לטענת היועמ"ש, לא נפל כל פגם בהתנהלות מנהל הבחירות, שמילא את תפקידו בהתאם לחוק ולנהלים ולא פעל לטובת מועמד כלשהו. לגבי יתר העילות בערעור כהן והרשימות שאינן נכללות בערעור היועמ"ש, עמדת היועמ"ש היא שאין בידי נתונים מספיקים כדי לאשר או לשלול עילות אלו.

20. מלבד שלוש הרשימות שהצטרפו לערעורו של מר כהן (כולן רשימות שזכו במנדטים במועצת העירייה), הודיעה לבית המשפט רשימה רביעית שזכתה במנדטים – היא הליכוד משפחה אחת בראשות אדרי שלום – על תמיכתה בקבלת הערעורים ובביטול הבחירות למועצה ולראשות העירייה. רשימת בית שמש ביתנו בראשות ילנה קוניאנסקי, שקיבלה מנדט אחד, הודיעה שאין היא נוקטת עמדה באשר לערעורים על תוצאות הבחירות לראשות העירייה, אך שהיא מתנגדת לדרישה לעריכת בחירות חוזרות למועצה. זאת בין היתר בשל הנזק הכבד שייגרם לה אם ייערכו בחירות חוזרות לאחר שהיא וחבריה השקיעו משאבים כספיים ואישיים רבים במסגרת קמפיין הבחירות. ארבע הרשימות שלא זכו במנדטים, וכן רשימה אחת שקיבלה מנדטים (חזית תורנית מאוחדת), לא הגיבו לערעורים ולא התייצבו לדיון.

21. יתר ארבע הרשימות שזכו במנדטים – אגודת ישראל; דור אחר ביחד חבד בראשות מאיר בלעיש; כלל חסידי וקהילות ירושלים; התאחדות הספרדים העולמית שומרי התורה –

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1 מתנגדות לשני הערעורים וטוענות כי אין כל מקום לעריכת בחירות חוזרות למועצת העירייה
2 ולראשות העירייה. מר אבוטבול, למותר לציין, מחזיק באותה עמדה. גם מר בלעיש סבור כי
3 יש לדחות את הערעורים. כל המשיבים המתנגדים לערעורים ייקראו להלן "**המשיבים**".
4
- 5 22. טענתם הבסיסית של המשיבים בנוגע לערעור היועמ"ש מכוונת נגד התשתית
6 הראייתית שעליה בנוי הערעור. המשיבים מצביעים על שתי חולשות מרכזיות בראיות:
7 האחת מתייחסת לטיב הראיות והשנייה מתייחסת לתוכן. נפרט:
8
- 9 23. החולשה הראשונה נובעת כאמור **מטיב הראיות** שעליהן מתבסס ערעור היועמ"ש,
10 שהן ברובן עדויות שמיעה, רוצה לומר, דברים שנאמרו על ידי נחקרים שונים לחוקרי
11 המשטרה והועלו על הכתב, וכן מזכרים שונים שבחומר החקירה. לפי הטענה, אמרות
12 ומזכרים אלה הן עדויות שמיעה שאינן קבילות בהליך משפטי, ודאי שלא במשפט פלילי. על
13 מנת שעדויות שמיעה כאלה יוכשרו כראיה קבילה, חובה להביא את מוסר האמרה לבית
14 המשפט, להעמידו על דוכן העדים ולאפשר להפריך את גרסתו בחקירה נגדית. כל אמצעי
15 הבקרה הללו אינם מתקיימים במסגרת ערעור בחירות, המתברר כערעור מינהלי ושבת
16 המשפט מצווה לגביו בחוק לתת את פסק הדין תוך 30 ימים ממועד הגשת הערעור. לפיכך,
17 טוענים המשיבים, לא ניתן להגיע במסגרת ערעור בחירות לתוצאה של ביטול בחירות, שהיא
18 תוצאה קיצונית ביותר ושפגיעתה במתמודדים ובציבור קשה, על יסוד חשדות למעשים
19 פליליים שההוכחות להתקיימותם מסתכמות בעדויות שמיעה בלתי קבילות. יש לאפשר
20 למשטרה להשלים את החקירה – חקירה הנמצאת כיום אך בראשיתה – להגיש את
21 המלצותיה ולהמתין להחלטה בדבר הגשת כתבי אישום נגד החשודים. אם לאחר כל אלה
22 יתברר כי אמנם קיימת תשתית ראייתית משמעותית לביסוס החשדות, יוכלו המערערים
23 לפנות לבית המשפט **בהליך של המרצת פתיחה** ולבקש בגדרו סעד של ביטול הבחירות, כפי
24 שמאפשר לעשות סעיף 73א לחוק הבחירות. נקיטה בהליך של המרצת פתיחה תאפשר לברר
25 את העובדות בדרך הוגנת וראויה על ידי זימון מוסרי ההודעות במשטרה לעדות, חקירתם
26 בבית המשפט והבאת ראיות הזמה. כך במיוחד בהתחשב במורכבות ובהסתעפות של
27 החשדות, מחד גיסא, כאשר מאידך גיסא המשיבים מנועים כיום לערוך בירור עובדתי
28 משלהם ולנסות להתחקות באופן עצמאי אחרי העובדות לאשורן מחוץ לבית המשפט, והכל
29 נוכח התנהלותה של חקירה פלילית והחשש לשיבושה.
30
- 31 24. החולשה השנייה הנטענת כאמור, נעוצה **בתוכן הראיות**. המשיבים מדגישים כי עצם
32 קיומו של חשד לביצוע עבירות פליליות, חמורות ככל שיהיו, ובמסגרת בחירות, אינו מספיק
33 לפסילת התוצאות. חייבת להתקיים בנוסף הלימה בין היקף העבירות לבין ההשפעה על

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1 תוצאות הבחירות. עבירה פלילית שמימדיה אינם בעלי פוטנציאל השפעה על התוצאות,
2 אינה מקיימת את דרישת הסיבתיות המהווה תנאי לביטול בחירות כאמור בסעיף 73(ב)(1)
3 לחוק הבחירות. ממילא, גם אילו היו בנמצא ראיות קבילות לאירועים שהתרחשו במהלך
4 יום הבחירות בבית שמש בהם פלוני או אלמוני הצביעו באמצעות תעודות זהות של אדם
5 אחר, ולמרות שחומרתם של אירועים כאלה רבה, לא היה בכך די בנסיבות המקרה כדי
6 להביא לביטול הבחירות. נטען, שהראיות הקבילות צריכות להתייחס לא רק לעצם התופעה
7 הפלילית ולחומרתה אלא גם להיקפה; וההיקף נגזר מפער הקולות הנחוץ לשינוי התוצאות.
8
9 25. נטען, בהמשך לכך, שבהינתן העובדה שמר אבוטבול זכה ביתרון של 956 קולות על
10 פני מר כהן; ומאחר שהחשד המונח ביסוד ערעור היועמ"ש מתייחס להצבעות פסולות
11 באמצעות תעודות זהות של תושבי בית שמש המשתייכים לפלג ה"קנאים" וככאלה ודאי
12 שלא היו נותנים את קולם למר כהן – ממילא תנאי-בלעדיו-אין לשינוי תוצאות הבחירות
13 לראשות העירייה הוא הוכחה להתרחשות של לפחות 956 הצבעות פסולות באמצעות
14 מתחזים. ובאשר לבחירות למועצה – המספר גדול עוד יותר. תוצאותיהן לא ישתנו אלא אם
15 יימצא כי לפחות 1,398 קולות שניתנו לרשימת "כח" הושגו באמצעות המתחזים. אלא
16 של"מספרים" בסדרי גודל כאלה אין, לדעת המשיבים, ולו עיגון מינימאלי בחומר הראיות.
17 מכל מקום, לא ניתן לשיטת המשיבים למצוא בחומר החקירה ראיות לסדרי גודל כאלה של
18 הצבעות פסולות שיש בהן להרים את נטל ההוכחה הכבד המוטל על מי שמבקש לבטל
19 בערעור בחירות את תוצאות הבחירות בעילה של ביצוע עבירות פליליות. כפי שנקבע
20 בפסיקה, נטל זה מתקרב לרמת ההוכחה של מעבר לכל ספק סביר הנוהגת במשפט הפלילי.
21 המשיבים טוענים אפוא שהראיות המצורפות לערעור היועמ"ש רחוקות מלהתקרב לרמת
22 ההוכחה האמורה, ככל שמדובר במספרים המתחייבים של 956 או 1,398 הצבעות מזויפות.
23 ובאופן פרטני – בפשיטה המשטרתית (הנזכרת לעיל) על שתי הדירות והמכונית ברח' אור
24 שמח נמצאו לא יותר מ-161 תעודות זהות. מתוכן 36 תעודות בלבד שימשו להצבעה העלולה
25 להיות בלתי חוקית (שכן לא התחוויר אם כל הבעלים של אותן 36 תעודות אכן לא הצביעו
26 בעצמם). הפער הניכר של מאות קולות בין הכמות הזאת (36 במספר) לבין מספר ההצבעות
27 הפסולות העלולות לשנות את תוצאות הבחירות (956 או 1,398), אינו ניתן להשלמה
28 באמצעות הספקולציות שעורכים המערערים על דרך הניחוש והדמיון היצירתי.
29
30 26. אף בהודעות שנגבו במשטרה מפי האנשים החשודים במעורבות במסירה ובשימוש
31 בתעודות הזרות, אין, לטענת המשיבים, כדי לספק את התשתית הראייתית להיקף הזיופים
32 לו טוענים המערערים. אמנם נהג הסקודה הודה בחקירתו כי אסף את תעודות הזרות
33 מבעליהן והעבירן לאנשים שהצביעו במקום בעלי התעודות, והוא אף קשר את פעילותו

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 האמורה לפעילים במטה הבחירות של רשימת "כח". אולם נהג הסקודה לא תיאר בהודעתו
2 התארגנות מוקדמת בהקשר זה. גרסתו הקושרת את פעיליה של "כח" לשימוש הבלתי כשר
3 בתעודות הזהות סותרת גרסאות קודמות שמסר, והיא הושמעה על ידו רק לאחר שהמשטרה
4 חתמה עמו על הסכם שהבטיח את שחרורו מהמעצר תמורת מסירת הגרסה החדשה. בכל
5 מקרה, הגרסה החדשה תמוהה ומלאה בסברות כרס נטולות בסיס. אותו נהג העיד על עצמו
6 כמי שאינו פעיל קבוע ב"כח". ואילו המשטרה מצידה נמנעה להציג בפני נהג הסקודה שאלות
7 יסודיות ולייחס משקל לסירובו ליטול חלק בעימות מול אחד מראשי "כח" שלפי דברי הנהג
8 היה מודע לפעילותו הלא חוקית והתחייב לשלם עבורה. כמו כן, לא ניתן משקל לעובדה
9 שבדיקת השיחות הנכנסות לטלפון הנייד של נהג הסקודה הפריכה את גרסתו בדבר שיחות
10 הטלפון הרבות שקיבל ביום הבחירות מאנשים שביקשו למסור לו תעודת זהות ומאנשים
11 אחרים שביקשו להצביע באמצעות תעודות שאינן שלהם. ראיה נוספת שלהשקפת המשיבים
12 אין בה ולא כלום, היא הודעתו של פעיל ברשימה אחרת, שלפיה שמע מפעיל מרכזי ברשימת
13 "כח" כי הוא מחזיק בביתו שקית המכילה 500 תעודות זהות. מלבד העובדה שמדובר בעדות
14 שמיעה "כפולה", לא נערכה על ידי המשטרה כל פעולת חקירה רצינית לשם בחינת הגרסה
15 והיא לא הוטחה בפני אותו פעיל ברשימת "כח" שעל פי הטענה אמר את הדברים – למרות
16 שפעיל זה נחקר במשטרה.

17
18 27. המשיבים טענו אפוא, שגרסאות מופרכות אלה נדחות מפני הגרסה הסבירה
19 וההגיונית בהרבה, העולה מתוך הודעותיהם של נחקרים רבים. על פי גרסה זו, רשימת "כח"
20 לא הייתה מעורבת בפעילות כלשהי של הצבעה באמצעות תעודות זהות של אחרים אלא
21 בארגון הסעות לקלפיות למצביעים חולים ומבוגרים. הגרסה הייתה, לפיכך, שתעודות
22 הזהות שנתפסו על ידי המשטרה נמסרו על ידי בעליהן כדי למנוע מקבוצת "קנאים"
23 להפעיל עליהם לחץ ביום הבחירות שלא להצביע, ותוך הבטחה מאת מקבלי התעודות כי
24 ידאגו לכך שביום הבחירות מוסרי התעודות יוסעו כדי להצביע, לעיתים תוך שימוש
25 באמצעי הסוואה של מראם החיצוני. וזאת על מנת להקשות על זיהויים ליד הקלפיות בידי
26 ה"קנאים". על כל פנים, גם אם נאמר כי קומץ פעילים פוליטיים אכן חטאו בהתחזות
27 לבוחרים אחרים, אין מדובר לא בתופעה רוחבית ולא בהתארגנות שיטתית כפי שטוענים
28 המערערים. לכל היותר מדובר באירועים ספורדיים ונקודתיים שהתבצעו כיוזמה פרטית של
29 אנשים ספורים ובהיקף שולי ורחוק עד מאד בהשוואה למספר הקולות שפסילתם הכרחית
30 כאמור על מנת להביא לשינוי בתוצאות הבחירות ולביטולן.

31
32 28. בהקשר זה מוסיפים המשיבים כי מערכת הבחירות ה"טעונה" בבית שמש הגבירה
33 מראש את המודעות לצורך בהקפדה על זיהוי המצביעים. הדבר קיבל ביטוי במסגרת דיוני

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 ועדת הפנים של הכנסת ובהנחיות שניתנו לחברי ועדת הקלפי טרם הבחירות. הא ראה,
2 שמספר אנשים שמילאו ביום הבחירות תפקידים בוועדות הקלפי, ידעו לספר בתצהיריהם
3 שצורפו לערעורים על ניסיונות הצבעה באמצעות תעודות זהות של אחרים; ניסיונות שאותם
4 ועדות הקלפי הצליחו לסכל תודות לערנות ולדריכות ששררה בנושא. הדבר מצביע, לכל
5 הפחות, על קיומה של אפשרות אחרת וסבירה לא פחות לתזה המוצגת על ידי המערערים,
6 והיא שמעבר ל-36 תעודות הזהות ששימשו להצבעה ונתפסו על ידי המשטרה, **לא בוצעו**
7 **הצבעות פסולות נוספות**. אפשרות נוספת היא שהפשיטה המוצלחת שערכה המשטרה ברח'
8 אור שמח גדעה את המהלך והרתיעה את מי שביקש להוסיף ולבצע הצבעות באמצעי פסול
9 זה.

10

11 29. לטענת המשיבים, דלות הראיות וחולשתן מחייבת את המסקנה כי לא התקיים
12 בבחירות הנדונות ליקוי שיש בו על פי הדין להוביל לביטול תוצאותיהן. הליקוי צריך להיות
13 בסיסי, היינו לרדת לשורש העניין, כאשר מבחן הירידה לשורש העניין מתמקד לא רק במידת
14 הסטייה שהתרחשה מהוראות החוק אלא בעיקר במידת השפעה על תוצאות הבחירות.
15 דרישה זו נובעת מחשיבותה של יציבות וסופיות ההכרעה הדמוקרטית ומהחובה המוטלת על
16 בית המשפט לעשות כל מאמץ למניעת זעזוע המערכת השלטונית וסיכול רצון הבוחר לאחר
17 שהושקעו משאבים כספיים ונפשיים אדירים לצורך ההתמודדות בבחירות על ידי הרשימות
18 והמועמדים. שיקולים אלה גורמים לכך שאין לבטל את תוצאות הבחירות אלא בהתקיים
19 אפשרות ממשית לכך שהליקוי שהתגלה בבחירות השפיע על תוצאותיהן. בשים לב לתוכן
20 ולחולשת הראיות, עמדת המשיבים היא כי לא זו בלבד שלא מתקיימת אפשרות ממשית לכך
21 שההצבעות הפסולות שהתגלו השפיעו על תוצאות הבחירות, אלא שהשפעה כאמור לא
22 הייתה מוכחת אפילו על פי המבחנים ההסתברותיים המקלים יותר (שלדעת המשיבים אינם
23 משקפים את הדין הנוהג) המסתפקים באפשרות כלשהי של השפעה או באפשרות רחוקה
24 לכך.

25

26 30. הניתוח המשפטי האמור משמש את המשיבים גם להדיפת ערעור כהן והרשימות.
27 באופן כללי טוענים המשיבים כי חלק גדול מהליקויים הנטענים בערעור כהן והרשימות היו
28 ידועים למערערים עוד טרם הבחירות, מבלי שנקט על ידם ההליך המשפטי המתאים
29 להסרת הליקוי באותו שלב. על הטענה בדבר שינוי מען של מי שאינם תושבים מגיבים
30 המשיבים באומרם כי תלונה שהוגשה בנדון למשטרה לא העלתה דבר. כך גם בדיקה
31 במסגרת דיון שקיימה ועדת הפנים של הכנסת. הנתונים המספריים בהם נתלים המערערים
32 אינם מובילים למסקנה הנטענת על ידם, שעה שהדבר נבחן על רקע מכלול הנתונים
33 והנסיבות. המשיבים דוחים גם את הטענה בדבר איומים שהופנו כביכול אל המצביעים,

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 וטוענים כי אין בציטוטים מתוך המודעות שהופצו לבוחרים כדי להוות איום. גם בטענות
2 המייחסות התנהלות פסולה למנהל הבחירות, אין המשיבים מוצאים דבר (ונוכיר כי טענות
3 אלו נדחו אף על ידי היועמ"ש, הנמנה עם המשיבים לערעור כהן והרשימות). לטענת
4 המשיבים, מנהל הבחירות פרסם כהלכה את ההזמנה לאיוש תפקידי מזכירי הקלפי, ובכל
5 מקרה לא הוכח כי המזכירים שנבחרו הם בעלי זיקה פוליטית או שרובם משתייכים למגזר
6 החרדי. איוש הקלפיות נעשה גם הוא כהלכה, ובכל מקרה לא נמנעה כניסה של משקיף
7 כלשהו מטעם המערערים לקלפי המצויה בשכונה חרדית. הטענה בדבר פיצולי קלפיות שלא
8 כדן נעדרת אף היא אסמכתה; לא הוכח כי היה בכך לשנות את שיעור התמיכה במי
9 מהצדדים; ולא הוגשה על כך תלונה לגורם רשמי טרם הבחירות.

10

11 31. אשר לספירת המעטפות הכפולות של החיילים, נטען על ידי המשיבים שזו בוצעה על
12 ידי נציגי משרד הפנים מבלי כל ניסיון להטות את הבחירות לטובת מאן דהוא. המשיבים
13 מוסיפים כי ניתנה למערערים גישה לפרוטוקולים של הקלפיות השונות, וחזקה עליהם שהם
14 בדקו היטב כל קלפי וכי כאשר זיהו טעויות בהקראה של תוצאות קלפי מסוימת דאגו
15 לתיקון. המשיבים כופרים בטענה בדבר ספירת קולות שבוצעה ללא שני גיליונות ספירה
16 נפרדים. לטענתם, ייתכן שגיליונות הספירה לא הופקדו לאחר שהתברר כי תוצאות הספירה
17 בקלפי זהות לפי שתי הספירות. כמו כן, בקלפיות שבהן היו למערערים נציגים לא נמצאו
18 גיליונות ספירה כפולים ואין טענה כי גיליונות כפולים לא הופקדו דווקא בקלפיות
19 הממוקמות בשכונות חרדיות. על כל פנים ניתן במקרה הצורך להורות על ספירה חוזרת של
20 הקולות, השמורים כולם במשרד הפנים. אין בליקוי נטען זה – שאין לו בסיס – כדי להצדיק
21 את ביטול הבחירות. לבסוף טוענים המשיבים כי אין שחר לטענה בדבר הפרעה לבחירות
22 בדרך של העלמת פתקי הצבעה עבור מר כהן. כך הדבר שכן המערערים עצמם ציינו שהודפסו
23 למעלה מחצי מיליון פתקים של מר כהן על מנת למנוע את התופעה הנטענת. כאשר התגלה
24 מחסור בפתקים טופל הדבר באופן מיידי, כעולה מאחד הפרוטוקולים שצורפו להודעת
25 הערעור.

26

27 32. חלק מהמשיבים מוסיפים וטוענים כי גם אילו הייתה קיימת הצדקה לביטול
28 הבחירות לראש הרשות המקומית, ודאי שאין עילה להורות כן לגבי הבחירות למועצת
29 העירייה. ראשית, במקרה של הבחירות האחרונות בבית שמש, פער הקולות המשפיע על
30 תוצאות הבחירות למועצה גדול מפער הקולות המשפיע על תוצאות הבחירות לראשות
31 העירייה (1,398 קולות "הנדרשים" לשם שינוי תוצאת הבחירות למועצה, לעומת 956 קולות
32 "הנדרשים" לשם שינוי הבחירות לראשות העירייה). שנית, שיטת הבחירות למועצת העירייה
33 אינה זהה לשיטת הבחירות לראשות העירייה, וגם דברי החקיקה המסדירים הליכי בחירות

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 אלה שונים זה מזה. שלישית, ביטול הבחירות למועצה יסב פגיעה קשה ובלתי מידתית
2 ברשימות רבות שתום לבן והעדר קשר כלשהו בינן לבין הפעילות הבלתי חוקית ולא-
3 הסדרים הנטענים בקלפיות ובספירות הקולות, אינו שנוי במחלוקת. רשימות אלה יידרשו
4 לשלם את המחיר הכבד הכרוך בבחירות חדשות – במישור האישי, הכספי והארגוני – על לא
5 עוול בכפן ולמרות שאין כל טענה כי הליקויים בבחירות היו עשויים להשפיע בדרך כלשהי על
6 מספר הקולות והמנדטים שניתנו להן. יתר על כן, תוצאות ההצבעה בבחירות חדשות עשויות
7 להיות מושפעות ממגוון גורמים בני-שינוי מאז מועד הבחירות המקוריות. בכלל זה – אובדן
8 מוטיבציה של הבוחרים, הטיית התוצאות המקוריות את ההצבעה החוזרת והעדר מימון
9 מאוצר המדינה למערכת הבחירות החוזרות. רשימה שזכתה ביושר בבחירות המקוריות
10 במספר מסוים של מנדטים, עלולה למצוא את עצמה ניזוקה מבחינת תוצאות הבחירות
11 החוזרות, והכול ללא שדבק רבב בהתנהגותה ותוך השלכה לטמיון של המאמצים האדירים
12 שהיא, מועמדיה ופעיליה השקיעו במערכת הבחירות. מנגד, רשימת "כח" אינה צפויה
13 להינזק מעריכת בחירות חדשות, על אף שעיקר החשדות מופנים כלפיה. זאת לאחר שזכתה
14 בלאו הכי במנדט אחד בעוד מספר הקולות שניתנו לה (2,699) גבוה ב-1,000 קולות לערך
15 מהמודד לחלוקת המנדטים וב-1,318 קולות מהרשימה האחרונה שקיבלה מנדט אחד
16 במסגרת חלוקת עודפי הקולות. עוד נטען כי גם אם יימצא שנוצרה אפשרות ממשית לשינוי
17 תוצאות הבחירות בקלפיות מסוימות בשל הליקויים הנטענים בערעורים, על בית המשפט
18 להסתפק בסעד המידתי של ביטול הבחירות באותן קלפיות בלבד, כאמור בסעיף 73(ב)(1)
19 רישא לחוק הבחירות, ולא להורות על פסילה גורפת של הבחירות כולן.

20

21

מהלך הדיון בערעורים

22

23 33. לצורך ההכרעה בערעורים קיימנו דיון במעמד הצדדים ובאי כוחם ביום 10.12.13.
24 המשיבים הגישו לקראת הדיון עיקרי טיעון. חלק מהמשיבים (בהם מר אבוטבול) הלינו
25 בעיקרי הטיעון על כך שלערעור היועמ"ש צורף אך **חלק מחומר החקירה** שנאסף, מבלי
26 שניתנה להם אפשרות לעיין במלוא החומר ולבחון שמא מצויות בו ראיות השומטות את
27 התזה העובדתית המונחת ביסוד הערעור. בעקבות טענות אלו הודיעה בפתח הדיון פרקליטת
28 מחוז ירושלים (אזרחי), שטענה בשם היועמ"ש, כי אין מניעה להעמיד את חומר החקירה
29 המלא לעיון בית המשפט וכל הצדדים, וכי הסיבה לצירוף החלקי של חומר החקירה לכתב
30 הערעור נובעת מכך שהפרקליטות לא סברה כי יש בחומר שלא צורף כדי לסייע לבית המשפט
31 בהכרעתו. נוכח עמדה זו הורינו בסוף הדיון לפרקליטות להעביר לבית המשפט ולכלל
32 הצדדים תוך 48 שעות את יתרת חומר החקירה, והוספנו ואפשרנו לצדדים להגיש טיעון

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

משלים בעקבות חומר החקירה שיועבר להם וכן בעניינם ספציפיים שצוינו בהחלטתנו.
בהיאסף כל הטיעונים המשלימים (ביום 18.12.13) הגיעה עת ההכרעה בערעורים.

דיון והכרעה

34. לאחר שעיינו במכלול החומר שהונח לפנינו – ושקלנו בהרחבה את טענות הצדדים, הגענו לכלל מסקנה כי עלה בידי היועמ"ש להוכיח, ברמת הוכחה מספקת להליך של ערעור בחירות, כי הבחירות לראשות עיריית בית שמש ולמועצת העירייה היו נגועות בליקוי מהותי ושורשי שעלול היה להשפיע על תוצאות הבחירות. כפועל יוצא אין מנוס בנסיבות המקרה מביטול הבחירות כולן, וזאת מבלי להיזקק לעילות הנוספות הנטענות בערעור כהן והרשימות.

35. להלן יוצגו הנימוקים שהובילו אותנו למסקנה האמורה. מהלך הדיון יהא זה: נפתח בכללים המשפטיים החולשים על עילת הביטול לה טוען היועמ"ש. במסגרת זו, ובהמשך גם למחלוקות שהובאו לפנינו ונטענו בהרחבה על ידי באי כוח הצדדים, נתמקד בשאלת הבאות: ראשית שאלת טיב הראיות הקבילות בהליך של ערעור בבחירות בו נטען שיש לבטל את הבחירות; שנית, שאלת רמת ההוכחה הנדרשת לביטול בחירות מחמת ביצוע עבירות פליליות במהלך ההצבעה בקלפיות; ושלישית, מידת ההסתברות הנחוצה לצורך ביטול בחירות כלומר הקשר הסיבתי הנדרש בין מעשים פליליים לבין ההשפעה על תוצאות הבחירות. לאחר מכן נעבור ליישום הכללים המשפטיים על הממצאים העולים מחומר החקירה שנאסף במשטרה והוצג לפנינו. נראה, כי יש בחומר ראייתי זה כדי להקים תשתית מספקת להתרחשותן בבית שמש של הצבעות פסולות בידי מתחזים תוך שימוש בתעודות זהות שאינן שלהם, בהיקף ניכר, המבסס כדבעי את האפשרות שאותן הצבעות פסולות השפיעו על תוצאות הבחירות לראש הרשות המקומית ולמועצתה. ממילא, וכפועל יוצא מכך, קיימת עילה – ויש להורות בנסיבות המקרה – על הסעד המבוקש של ביטול הבחירות הן לראשות העירייה והן למועצת העירייה.

נקודת המוצא הנורמטיבית

36. סמכותו של בית משפט זה להורות על ביטול הבחירות – כפי הסעד שהתבקש על ידי המערערים – מקורה בסעיף 73(ב)(1) לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), תשכ"ה-1965 (החל גם בכל הקשור לבחירות לראש הרשות המקומית – לפי סעיף 7 לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), תשל"ה-1975). סעיף זה מאפשר,

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 בהתקיים עילה לכך לבטל את הבחירות. אולם החוק מוסיף וקובע שבית המשפט לא יעשה
2 כן "אלא אם נראה לו שהליקוי המשמש עילה לערעור עלול היה להשפיע על התוצאות".
3 הפסיקה פירשה הוראה זו כך שישנם שני תנאים מצטברים לביטול הבחירות, אשר יש זיקה
4 ביניהם: השתכנעות בית המשפט בדבר קיום ליקוי בהליך הבחירות (מסוג זה המפורט
5 בסעיף 72 לחוק הבחירות) וסברת בית המשפט כי הליקוי האמור עלול היה להשפיע על
6 תוצאות הבחירות (ראו בר"ם 3235/09 עמאש נ' מנהל הבחירות למועצה המקומית ג'סר
7 אלזרקא (1.3.11) והאסמכתאות שם; רע"א 414/94 מרעי נ' ועדת הבחירות למועצה
8 המקומית פרדיס, פ"ד מח(4) 421; בר"ם 10462/08 טל נ' פרג'ון, פסקה 14 (29.12.08)).
9
10 37. הצדדים לערעור היועמ"ש היו חלוקים ביניהם במחלוקת רבות; כמעט על כל צעד
11 ושעל; ועל כל פסיק ותג מהוראת החוק והתקיימותה. אולם המחלוקת הראשונה – ושמה
12 אף המקדמית – הייתה זו: מהי התשתית הראייתית שעל יסודה מוסמך בית משפט זה לברר
13 את התקיימות העילה לביטול הבחירות בנסיבות המקרה? באופן ספציפי, היות שערעור
14 היועמ"ש נסמך במידה רבה על הודעות שנגבו בחקירת משטרה, בלא שמיעת עדים לפנינו,
15 נטען על ידי המשיבים שבית משפט זה אינו יכול להתבסס על תשתית ראייתית כזו של
16 חקירת משטרה. במובן המשפטי, מדובר בטענה של המשיבים שלפיה בערעור בחירות לא
17 ניתן להתבסס על "עדויות שמיעה". אין בידינו לקבל טענה זו של המשיבים. מסקנתנו היא
18 כי הדין מאפשר בערעור בחירות שהוא ערעור מינהלי – כפי המקרה דנן – להסתמך על כל
19 "ראיה מינהלית", ובכלל זה "עדות שמיעה" שמקורה בחקירת משטרה. כך בוודאי כאשר
20 הסעד המבוקש הוא ביטול הבחירות והשבת העניין להחלטת הבחור (לפי סעיף 73(ב)(1)
21 לחוק), להבדיל מהסעד הקיצוני יותר של הכרזה של בית המשפט "שפלוגי לא נבחר" וכי
22 "אדם אחר נבחר" (לפי סעיף 73(ב)(2) לחוק). נסביר:
23
24

ערעור בחירות ועדות שמיעה

25
26 38. במהלך החקירה המשטרית נתפסו כזכור 161 תעודות זהות ו-4 דרכונים. ראיות
27 אלה הן ראיות חפציות. אלא שאין חולק כי בשים לב לתוצאות הבחירות ולפער הקולות בין
28 הרשימות והמתמודדים, אין בראיות אלה כשלעצמן, נוכח היקפן, כדי ליצור אפשרות כלשהי
29 של השפעה – תהא אשר תהא – על תוצאות הבחירות. זאת, אפילו הייתה מתבצעת הצבעה
30 פסולה באמצעות כל תעודות הזהות שנתפסו; לא כל שכן משעה שהתברר כי רק 36 תעודות
31 שימשו להצבעה עד לתפיסה המשטרית. היועמ"ש מבקש להשלים את הפער בין הראיות
32 החפציות לבין סדרי הגודל של ההצבעות הפסולות הנטענים על ידו, בעיקר באמצעות הפניה
33 להודעות שנגבו במשטרה מאת הנחקרים בפרשה. מאחר שמוסרי ההודעות לא העידו בבית

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1 המשפט, הודעותיהם במשטרה נחשבות לעדות "מפי השמועה" שאינה קבילה במשפט פלילי
2 להוכחת תוכנה. בהתחשב בכך שהערעור נדון במתכונת של ערעור מינהלי בו ברגיל לא
3 נשמעות ראיות, מתעוררת שאלת מעמדן של עדויות שמיעה במסגרת ערעור בחירות.
4
- 5 39. ברע"א 83/94 חרזאללה נ' פקיד הבחירות למועצה המקומית זמר, פ"ד מט(3) 793,
6 פסק בית המשפט העליון כי בית המשפט המחוזי שגה בהחלטתו, שניתנה במסגרת ערעור
7 בחירות, בו התבקש לבטל בחירות לראשות מקומית בגין מתן וקבלת שוחד בחירות, זאת
8 משום שמסקנת בית המשפט בדבר ביצוע העבירות התבססה על עדותו של איש משטרה על
9 אודות הודאות שמסרו בנדון מספר חשודים במהלך החקירה המשטרית. נקבע בבית
10 המשפט העליון, כי בית המשפט המחוזי לא היה רשאי לבסס את מסקנתו העובדתית על
11 עדות השוטר בלבד, שכן "עדות אשר כזאת אינה יכולה לשמש ראיה על מתן שוחד או על
12 קבלתו, בהיותה עדות שמיעה לגבי עובדות אלה" (בעמ" 803). בהסתמך על דברים אלו
13 טוענים המשיבים כי אין ערך ראייתי להודעות שהגיש היועמ"ש, וכי רק עדויות קבילות של
14 עדים שיתייצבו לחקירה בבית המשפט יוכלו לבסס את הליקוי לו טוען היועמ"ש.
15
- 16 40. אין בידינו – כאמור – לקבל טענה זאת. פסק הדין בפרשת חרזאללה ניתן בשנת
17 1994. אותה העת הורה סעיף 72(א) לחוק הבחירות כי ערעור בחירות יוגש "לבית המשפט
18 המחוזי", וסעיף 72(ה) לחוק הוסיף כי "ערעור בחירות יוגש ויתברר בצורת בקשה בדרך
19 המרצה". על יסוד הוראה זו נאמר בבג"ץ 6502/93 חברוני נ' דדון, פ"ד מח(1) 646, 647, כי
20 "ערעור הבחירות מתנהל על פי תקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984... הנותנות בידי
21 המערער את הכלים הדיוניים הדרושים להוכחת תובענתו". משכך נקבע בפרשת חרזאללה
22 (שם) "כי נוכח טיבו האמור של הדין בערעור בחירות, יש לקיימו על פי כללי הראיות
23 המקובלים", ולפיכך לא ניתן לבסס את ביטול הבחירות בשל שוחד בחירות על עדות שמיעה.
24
- 25 41. בינתיים נשתנתה מהותו של ערעור בחירות, ונשתנו סדרי הדין החלים לגביו. בשנת
26 2002 תוקן חוק הבחירות תיקון מהותי לענייננו. לפי התיקון, הדין בערעור בחירות הועבר
27 מבית המשפט המחוזי לבית המשפט לעניינים מנהליים. במסגרת התיקון, שונה נוסחו של
28 סעיף 72(ה) לחוק לנוסח הבא: "ערעור בחירות יידון כערעור מינהלי לפי הוראות חוק בתי
29 משפט לעניינים מנהליים, בכפוף להוראות חוק זה...". העברת הדין לבית המשפט לעניינים
30 מינהליים ובמתכונת שנקבעה במפורש בחוק לדין כערעור מינהלי – הפכה את ערעור
31 הבחירות להליך מינהלי לכל דבר. ערעור בחירות אינו מוגש ואינו מתברר יותר כתובענה
32 אזרחית בדרך של המרצת פתיחה, אלא כערעור מינהלי לפי חוק בתי משפט לעניינים
33 מינהליים, תש"ס-2000 (ראו סעיף 5(4) לחוק זה המסמיק את בית המשפט לעניינים

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 מינהליים לדון ב"ענין מינהלי או ענין אחר שנקבע בחוק אחר כי בית משפט לעניינים
2 מינהליים ידון בו, ובכפוף להוראות אותו חוק". הכפפת הליך תחת הסמכות של בית
3 המשפט לעניינים מינהליים אינה בעלת נפקות טכנית גרידא, אלא נודעת לה משמעות
4 מהותית. הליך הנדון בבית המשפט לעניינים מינהליים במתכונת של עתירה מינהלית או
5 כערעור מינהלי משתייך למסורת השיפוט המינהלי הנהוגה מימים ימימה בבית המשפט
6 הגבוה לצדק, כהוראת סעיף 8 לחוק בתי משפט לעניינים מינהליים: "בית משפט לעניינים
7 מינהליים ידון בעתירה מינהלית ובערעור מינהלי בהתאם לעילות, לסמכויות ולסעדים
8 שלפיהם דן בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, בשינויים המחויבים לגבי
9 עתירה מינהלית ולגבי ערעור מינהלי". להוראה זו נפקות לגבי כל המרכיבים של ההליך
10 השיפוטי, ובכלל זה המישור של דיני הראיות (מנחם מזוז, "רפורמה בשיפוט המינהלי
11 בישראל – חוק בתי משפט לעניינים מינהליים, תש"ס-2000" **משפט וממשל** ו' (2001) 233,
12 250). היא מחייבת את בית המשפט לעניינים מינהליים להתאים את הדיון המתנהל לפניו
13 לדיני הראיות שעל פיהם פוסק בית המשפט הגבוה לצדק (עע"מ 10811/04 **סורחי נ' משרד**
14 **הפנים**, פ"ד נט(6) 411, 417-418; עע"מ 5674/04 **עיריית תל-אביב-יפו נ' פרידמן חכשורי**
15 **חברה להנדסה ולבניה בע"מ** (4.6.08) פסקה 6).

16
17 42. אכן, בית המשפט הגבוה לצדק, ובעקבותיו בית המשפט לעניינים מינהליים, מקום
18 בו הם דנים בהליך מינהלי, אינם כפופים לדיני הראיות הנוהגים בבתי המשפט הכלליים
19 בהליכים אזרחיים או פליליים. אחד ההבדלים בין הליך מינהלי לבין הליך אזרחי או פלילי
20 הוא, שראיה שאינה קבילה לפי דיני הראיות הרגילים עשויה לשמש בכל זאת ראיה בהליך
21 מינהלי, ובלבד שיש בה לענות על מבחן הראיה המינהלית, כלומר, להוות "בשים לב לנושא,
22 התוכן והאדם שמסר אותה – עדות כזאת אשר כל אדם סביר היה רואה אותה כבעלת ערך
23 הוכחתי והיה סומך עליה במידה זו או אחרת" (הנשיא אגרנט בבג"ץ 442/71 **לנסקי נ' שר**
24 **הפנים**, פ"ד כו(2) 337, 357). מבחן זה חל על כל ההליכים המינהליים, ו"בעיקרו אין הוא
25 אלא מבחן של סבירות: הוא אומר כי הרשות המינהלית רשאית להסתמך לצורך קבלת
26 החלטה מסוימת על כל נתון שאדם סביר היה מסתמך עליו לצורך קבלת אותה החלטה"
27 (יצחק זמיר, **הסמכות המינהלית** 1133 (מהדורה שנייה מורחבת – תשע"א); ראו עוד בג"ץ
28 680/88 **שניצר נ' הצנזור הצבאי הראשי**, פ"ד מב(4) 617, 637; בג"ץ 4267/93 **אמיתי** –
29 **אזרחים למען מינהל תקין וטוהר המידות נ' ראש ממשלת ישראל**, פ"ד מז(5) 441, 468;
30 בג"ץ 361/82 **חמרי נ' מפקד אזור יהודה ושומרון**, פ"ד לו(3) 439, 442; בג"ץ 164/97 **קונטרס**
31 **בע"מ נ' משרד האוצר**, פ"ד נב(1) 289, 332). ביסוס כשרותה של הראיה על עקרון הסבירות
32 ולא על דיני הראיות הדווקניים, מעניק לראיה המינהלית גמישות ניכרת. הגמישות באה לידי
33 ביטוי בין היתר בקיומה של אפשרות "לקחת בחשבון גם ראיות שאינן קבילות בבית משפט,

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 כגון עדות שמיעה" (בג"ץ 987/94 יורונט קווי זהב (1992) בע"מ נ' שרת התקשורת, פ"ד
2 מח(5) 412, 424). הכלל האוסר לקבל עדות שמיעה בהליך פלילי ואזרחי "אינו מעקרונות
3 הצדק הטבעי" ולפיכך אינו חל בהליכים מינהליים (פרשת לנסקי בעמ' 357; כן ראו בג"ץ
4 245/66 סחה נ' המפקח הכללי למשטרת ישראל, פ"ד כ(4) 441, 446; בג"ץ 297/82 ברגר נ'
5 שר הפנים פ"ד לז(3) 29, 37; ע"א 5709/95 בן שלמה נ' מנהל מס ערך מוסף, פ"ד נב(4) 241,
6 251-252; עש"מ 5550/98 גל-אור נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 326, 330; ברוך ברכה, משפט
7 מינהלי 283-295 (כרך שני, תשנ"ו)). אכן, "רשות מינהלית רשאית – וגם חייבת – להביא
8 במניין שיקוליה ראיות אף שאין הן ראיות קבילות בהליך פלילי או בהליך אזרחי... והמדובר
9 הוא במכלול בלתי נדלה של ראיות... לרבות ממצאי חקירה משטרית והחלטות פרקליטות
10 שלא גובשו לכדי כתב אישום המוגש לבית המשפט" (בג"ץ 1993/03 התנועה למען איכות
11 השלטון בישראל נ' ראש הממשלה, פ"ד נז(6) 817, 910). ההקלה בכללי הראיות המתקבלות
12 בהליכים מינהליים חלה אף במצבים בהם נדרשת, במסגרת הליך מינהלי, קביעה בנוגע
13 לביצוע או לחשד לביצוע של עבירה פלילית (בג"ץ 94/62 גולד נ' שר הפנים, פ"ד טז 1846,
14 1857-1856; בג"ץ 581/80 אמסלם נ' נציב שירות בתי הסוהר, פ"ד לה(2) 325, 327-328;
15 בג"ץ 6163/92 אייזנברג נ' שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2) 229, 268; פרשת אמיתי בעמ'
16 469-468; בג"ץ 1227/98 מלבסקי נ' שר הפנים, פ"ד נב(4) 690, 715-716; רע"ב 426/06 חווא
17 נ' שירות בתי הסוהר (12.3.06) פסקה 15; אביגדור קלגסבלד, "תפקיד ציבורי, עבר פלילי
18 וראיה מנהלית" המשפט ב 93).

19
20 43. הצבת הראיה המינהלית על אדניה של דוקטרינת הסבירות, כלומר על השאלה האם
21 רשות מינהלית סבירה הייתה יכולה להסתמך על הראיה לצורך קבלת ההחלטה בעניין שעל
22 הפרק, יוצרת מתאם בין העניין מושא ההחלטה לבין התוכן והעוצמה של הראיה. לא הרי
23 החלטה מינהלית העוסקת באיזון בין אינטרסים ציבוריים גרידא, או באינטרסים פרטיים
24 שאינם מגיעים כדי זכות מוגנת, כהרי החלטה מינהלית המשליכה באופן ישיר על זכות יסוד
25 של אדם: "פגיעה קשה במיוחד בזכות יסוד צריכה להתבסס על נתונים מהימנים ומשכנעים
26 במיוחד" (פרשת יורונט בעמ' 425; פרשת חווא, בפסקה 14). עם זאת, יש להפריד בין
27 מוצקות הראיה ומידת השכנוע שלה לבין סיווגה כעדות ישירה או עדות שמיעה. קבילותה
28 של עדות שמיעה בהליכים מינהליים – להבדיל ממשקלה – אינה מושפעת ממהות העניין
29 ומטיב הזכות אשר בהם עוסקת ההחלטה. גם החלטה מינהלית המגבילה או פוגעת בזכות
30 יסוד, ואפילו החלטה הפוסלת רשימה או מועמד מהתמודדות בבחירות לכנסת, יכולה
31 להתקבל בהתבסס על עדות שמיעה (ע"ב 2/84 ניימן נ' יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית
32 לכנסת האחת-עשרה, פ"ד לט(2) 225, 250). הדרישה לכך שההחלטה המינהלית הפוגעת
33 בזכות יסוד לא תתקבל אלא על פי ראיות "ברורות, חד-משמעיות ומשכנעות" (שם, בעמ')

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 251; ובדומה ע"א 1282/93 רשמת העמותות נ' כהנא, פ"ד מז(4)100, 106; בג"ץ 159/84
2 שאהין נ' מפקד כוחות צה"ל באזור רצועת עזה, פ"ד לט(1)309, 327; א"ב 11280/02 ועדת
3 הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה נ' טיבי, פ"ד נז(4)1, 18; בג"ץ 3379/03 מוסטקי נ'
4 פרקליטות המדינה, פ"ד נח(3)865, 899; רע"א 8000/07 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלוני
5 (2.5.12) פסקה 32 לפסק דינו של כב' השופט ח' מלצר), עניינה בתוכן הראיה ובמידת השכנוע
6 הפנימית הגלומה בה להוכחת העובדה או החשש שבהתקיימותם מותנית הפגיעה בזכות,
7 להבדיל מקבילותה של הראיה. המשקל הנדרש מהעדויות משתנה בהתאם להקשר, לזכויות
8 ולאינטרסים הנגדיים החולשים על הדיון והעומדים להכרעה. ככל שהזכות הנפגעת גדולה
9 ועוצמתית יותר, כך תגדל דרגת השכנוע וההסתברות הנדרשת מהראיה המשמשת לפגיעה
10 בזכות. אלא ששאלה זו נוגעת למידת ההוכחה ולמבחן ההסתברותי אשר לאורם צריכה
11 להתקבל ההחלטה המינהלית, ולא לשאלת קבילותה של עדות שמיעה. מידת ההוכחה ורמת
12 ההסתברות משתנות מזכות לזכות ומהקשר להקשר, ובהן נעסוק בהמשך הדיון בהקשר
13 הספציפי של ביטול בחירות.

14
15 44. הנה כי כן, העובדה שלפי מצוות החוק מתכונת הדיון בערעור בחירות במסגרת סעיף
16 72 לחוק היא כהליך מינהלי המתברר בבית המשפט לעניינים מינהליים, משמיעה מתוכה
17 היא סמכות של בית המשפט לעניינים מינהליים הן בערעור בחירות, ודאי שעה שהסעד
18 המבוקש הוא הסעד המתון יותר של ביטול הבחירות (לפי סעיף 73(ב)(1) לחוק), להסתמך על
19 ראיות מינהליות. ממילא, הדיון בערעור בחירות, גם שעה שהוא נסוב על טענה למעשים
20 פליליים תוך כדי תהליך ההצבעה, אינו מותנה בהגשת עדויות קבילות על פי דיני הראיות
21 הרגילים, ויכול הוא להתבסס גם על עדויות שמיעה. כך במיוחד לגבי אמרות שנמסרו
22 במסגרת חקירה משטרתית המתועדות בכתב ובחתימת מוסריהן, ושבהן מוסר האמרה מעיד
23 על דברים שאותם ביצע או ראה בעצמו, מה שמתקיים בחלק גדול מההודעות שהוגשו
24 במקרה שלפנינו.

25
26 45. למעלה מן הצורך – נוכח לשונו הברורה של החוק בדבר אופן הדיון בהליך דנן כהליך
27 מינהלי – נוסף כי לאותה מסקנה, שלפיה ניתן להסתמך בערעור בחירות מעין זה שלפנינו
28 (בו מתבקש ביטול הבחירות) גם על ראיות מינהליות ובלא כפיפות לסייג הפוסל עדות
29 שמיעה, ניתן להגיע גם נוכח העובדה שההליך שלפנינו מוגדר בחוק כהליך "ערעור". ערעור
30 בחירות מוגש על תוצאות הבחירות המתפרסמות על ידי מנהל הבחירות לפי סעיף 71 לחוק
31 הבחירות. מנהל הבחירות מפרסם את התוצאות בהתאם לפרוטוקול שנערך ידו לפי סעיף 66
32 לחוק (סעיף 71(א)). סעיף 71(ב) קובע כי הודעת מנהל הבחירות על תוצאות הבחירות מהווה
33 "ראיה חותכת לחלוקת המנדטים ולבחירת האנשים הנזכרים בהודעה", אך זאת "בכפוף

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 להוראות סעיף 72", היינו בכפוף לביקורת השיפוטית שבית המשפט לעניינים מנהליים
2 מפעיל על התוצאות שפרסם המנהל, בהתאם לעילות הביקורת המפורטות בסעיף 72(א).
3 אחת מאותן עילות היא "שהבחירות בכללן או בקלפי מסוימת לא התנהלו כחוק" (סעיף
4 72(א)(1)). עילה זו, כמוה כיתר עילות הביקורת, נבחנת על ידי בית המשפט לעניינים
5 מנהליים באותה דרך שבה הוא מקיים בדרך כלל ביקורת שיפוטית על החלטות מנהליות,
6 כאשר ההחלטה המינהלית הנבחנת בערעור בחירות היא הפרוטוקול וההודעה של מנהל
7 הבחירות על תוצאות הבחירות (וממילא לא ייפלא כי מנהל הבחירות וועדת הבחירות,
8 שחבריה חתומים אף הם על הפרוטוקול, הם משיבים הכרחיים בערעור כמצוות סעיף 72(ד)
9 לחוק). אחד מהיבטיה של הביקורת השיפוטית הוא ההיבט הראייתי. כדי לדעת האם בית
10 המשפט לעניינים מנהליים הדין בערעור בחירות רשאי להסתמך על אמרות כתובות בלא
11 התייצבות מוסריהן לחקירה בבית המשפט, יש להתחקות אחר סדרי הדין ודיני הראיות
12 הנקוטים בהליכים ערעוריים בכלל, והליכי ערעור מינהלי בפרט.

13
14 46. סעיף 100א לחוק הבחירות קובע: "שר המשפטים רשאי להתקין תקנות סדרי דין
15 בכל הנוגע לעתירות מינהליות ולערעורים לפי חוק זה; הותקנו תקנות בענין עתירה מינהלית
16 או ערעור מינהלי לפי סעיף זה, לא יחולו באותו ענין התקנות שהותקנו לפי חוק בתי משפט
17 לעניינים מנהליים". שר המשפטים לא התקין עד כה תקנות סדרי דין מיוחדות לערעורי
18 בחירות בהתאם לרישא של סעיף 100א, ולפיכך בינתיים חלות מכוח הסיפא תקנות בתי
19 משפט לעניינים מנהליים (סדרי דין), תשס"א-2000. תקנה 28 לתקנות אלו מורה: "הוראות
20 פרק ל' לתקנות סדר הדין האזרחי יחולו על ערעור לפי פרק זה, בשינויים המחויבים, אם אין
21 בחוק ובתקנות אלה הוראה אחרת לענין הנדון, ואם אין בענין הנדון או בהקשרו דבר שאינו
22 מתיישב עם הוראות החוק ותקנות אלה". ההפניה לפרק ל' לתקנות סדר הדין האזרחי
23 שעניינו סדר הדין בערעור, היא ביטוי נוסף לתיקון החקיקתי שבוצע בשנת 2002 בנוגע לאופי
24 של ערעור בחירות. במסגרת התיקון, הדין בערעור בחירות הוסט מהמתכונת הנוהגת
25 ב"הליך של ערכאה ראשונה" (פרשת חברוני, בעמ' 647) למתכונת של הליך ערעורי. אחד
26 ההבדלים בין הליך מקורי להליך ערעורי הוא שבית המשפט של ערעור אינו נוהג לגבות
27 עדויות בעל פה הגם שמוקנית לו סמכות עקרונית לעשות כן במקרים יוצאי דופן (תקנות
28 457-458 לתקנות סדר הדין האזרחי; ע"א 82/88 שמואלי נ' קצב, פ"ד מו(4) 129, 134; ע"א
29 4836/90 פמ"ר חב' לבנין ולעבודות ציבוריות בע"מ נ' הבנק הבינלאומי הראשון בע"מ, פ"ד
30 מח(2) 560, 568; חמי בן-נון, טל חבקין, הערעור האזרחי 403 (מהדורה שלישית – 2013)).
31 ואם כך בערעור אזרחי, לא כל שכן שכך בערעור מינהלי שעליו חלות תקנות סדר הדין
32 האזרחי "בשינויים המחויבים". בערעור מינהלי, אפילו דרג ההחלטה הראשון (כגון מנהל
33 הבחירות בערעור בחירות) רשאי לקבל את ההחלטה על סמך עדויות בכתב וללא חקירות

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1 בעל פה (ואין זה משנה האם בפועל הראיות הנדונות באו לפני מנהל הבחירות טרם הגשת
2 הערעור או שהערעור מבוסס על חומר שלא היה בפני מנהל הבחירות. שאלה זו נוגעת להיקף
3 הזכות של המערער להסתמך על ראיות המובאות לראשונה בערעור ואין בה להשפיע על
4 סיווג ההליך כהליך ראשוני או ערעורי; השוו תקנה 457(א) לתקנות סדר הדין האזרחי;
5 **פרשת פרג'ון**, בפסקה 16).
- 6
- 7 47. מכאן, שגם כאשר מדובר בערעור מינהלי – וערעור בחירות בו מתבקש ביטול
8 הבחירות בכלל זה – דרך המלך היא טיעון על יסוד חומר כתוב וללא חקירות עדים (השוו
9 עמ"נ (מרכז) 49891-03-11 **יצחקי נ' מנהל הארנונה של עיריית רחובות** (13.11.11) פסקה 6).
10 למעלה מכך, דרך זו הולמת שבעתיים הליך של ערעור בחירות, שלהבדיל מערעור מינהלי
11 רגיל מציב את בית המשפט בפני סד זמנים דוחק ביותר המחייב לתת את פסק הדין תוך 30
12 יום מיום הגשת הערעור (סעיף 73(א) לחוק הבחירות). מאחר שבית המשפט הדין בערעור
13 בחירות אינו פטור מלעסוק בקביעת עובדות – דבר הנלמד בין היתר מניסוחה הגורף של
14 סמכות בית המשפט לעניינים מינהליים בסעיפים 72-73 לחוק הבחירות בהשוואה לסמכות
15 המצומצמת של בית המשפט העליון בערעור על בית המשפט לעניינים מינהליים, המוגבלת
16 בסעיף 73(א) ל"שאלה משפטית" בלבד; ולנוכח מעמדו של ערעור הבחירות כהליך ערעורי
17 שאין שומעים בו עדים, על כרחך שקביעת העובדות במסגרת ערעור הבחירות יכולה
18 להיעשות על פי גרסאות המובאות בפני בית המשפט בכתב.
- 19
- 20 48. חיזוק נוסף לגישה זו ניתן למצוא בסעיף 73(א1) לחוק הבחירות, העוסק במצב שבו
21 בית המשפט דן בערעור בחירות אך מוצא "כי אין ביכולתו לבחון את חומר הראיות" תוך
22 תקופת 30 הימים בהם פסק הדין צריך להינתן. אמנם הוראת סעיף 73(א1) אינה חלה על
23 עילת הערעור של היועמ"ש במקרה דנן אלא על העילות של שוחד בחירות ושינוי מען כוזב.
24 עם זאת, עצם הכרת החוק בכך שבית המשפט הדין בערעור בחירות רשאי לבטלן בגין ביצוע
25 עבירות פליליות שקיומן מוסק מ"בחינה" של "חומר ראיות" – ביטויים העשויים להיות
26 רחבים מהליך הוכחות רגיל של שמיעת עדים בבית המשפט (השוו סעיפים 21(א)(1) ו-53(ב)
27 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996) – מצביעה שוב על
28 הגמישות וההקלה הראייתית הקיימת במסגרת ערעור בחירות גם שעה שעילתו היא מעשים
29 פליליים שפגמו בטוהר הבחירות. זאת ועוד: כאשר בית המשפט מגיע למסקנה, במסגרת
30 סעיף 73(א1) הנ"ל, כי אין ביכולתו לבחון את חומר הראיות תוך 30 יום מהגשת הערעור,
31 הדרך הפתוחה לפניו היא "להעביר את החומר לחקירת המשטרה", ואז "לפסוק בערעור תוך
32 שנה מיום הגשתו". לא נאמר בסעיף כי על בית המשפט להמתין להגשת כתב אישום או למתן
33 הכרעת הדין בהליך הפלילי ככל שיוגש. ההליך היחיד המוזכר הוא חקירת המשטרה. כידוע,

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1 תוצריה של חקירת משטרה הן אמרות וראיות חפציות, ומכאן כי בידי בית המשפט לבסס
2 את ההכרעה בערעור הבחירות על חומרים כאלה.
3
- 4 49. ואם לא די בכל האמור לעיל נוסף ונציין, שהמסקנה שלפיה עניין לנו בהליך מינהלי
5 (ובערעור מינהלי) – על האפשרות הנובעת ממנה לעניין הסמכות לשקול ראיות מינהליות
6 (לרבות עדות שמיעה) בטענה לסעד הקיצוני פחות של ביטול הבחירות – אינה נובעת רק
7 מלשונו המפורשת של החוק (כמפורט לעיל), אלא גם כעניין של תכלית החוק. אכן, תיקון
8 חוק הבחירות בשנת 2002 היה תיקון מהותי ולא טכני. זאת לא רק במובנים שעליהם עמדנו
9 לעיל אלא גם בהאחדה הראייתית שיצר המחוקק בתיקון לחוק זה בכל הנוגע לביקורת
10 השיפוטית על הליכי בחירות במובנם הרחב (אך עיינו, ביחס לאי הבהירות בחוקים אחרים,
11 עמ"נ (ב"ש) 41/07 **סיאני נ' ועדת הבחירות למועצה האיזורית "שער הנגב"** (28.12.07)).
12 הטיעון שלפיו ביטול בחירות הוא עניין רציני, במיוחד נוכח החשיבות של שימור רצון הבוחר
13 והזכות לבחור ולהיבחר – נכון גם בהקשרים אחרים של ההשתתפות והתחרות בדמוקרטיה.
14 ובכל זאת, גם בהקשרים קרובים שיש בהם משום צמצום התחרות וההשתתפות בבחירות –
15 מתכונת הביקורת השיפוטית היא מינהלית, במובן זה, שבית המשפט רשאי להסתמך על
16 ראיות מינהליות ואין דרישה לעמידה בכללי הראיות הנוהגים במשפט האזרחי והפלילי. כך
17 למשל בכל הנוגע לפסילת רשימות ומועמדים בבחירות לכנסת (וראו **פרשת ניימן**, בעמ' 251-
18 249; **פרשת טיבי**, בפסקה 47 לפסק דינו של כב' הנשיא א' ברק). ניתן אף לומר, שאם
19 בהקשרים אלה ניתן להסתמך על ראיות מינהליות על מנת **למנוע מראש** את היכולת
20 להשתתף (בבחירות לכנסת), ובשל מטרות ומעשים של הרשימה או המועמד, קל וחומר
21 שניתן להסתמך עליהן מקום שבו השאלה היא תקינות הליך הבחירות עצמו (ובבחירות
22 לרשויות המקומיות) והסעד המבוקש הוא ביטול הבחירות והחזרת העניין לבוחר. במובן זה,
23 דווקא בירור ערעורי בחירות כהמרצת פתיחה קודם לתיקון החוק בשנת 2002 היה חריג;
24 ובתיקון החוק בשנת 2002 והעברת ההליך והמהות לאפיק ה"מינהלי", יש אפוא ביטוי
25 לתכלית רחבה יותר של האחדת מהות התשתית הראייתית בהליכים שהם "מאותו עניין"
26 *(in pari materia)* (וראו עוד בר"מ 2610/09 **אפרים נ' ועדת הבחירות המקומיות למועצה**
27 **מקומית אזורית גלבו** (18.5.09), פסקה 11 לפסק דינה של כב' השופטת מ' נאור (כתוארה
28 א.ז)).
29
- 30 50. הנה כי כן, בשל מכלול טעמים ונימוקים אלה, מסקנתנו היא שניתן לבסס ערעור
31 בחירות בו מתבקש סעד של ביטול הבחירות על ראיות מינהליות ובכלל זה על עדויות
32 שמיעה. ודוקו: חרף האמור לעיל, ברור שלא תמיד יהיה די בעדויות שמיעה, למרות

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 קבילותו, כדי להרים את נטל ההוכחה הנדרש לקבלתו של ערעור בחירות ולביטול הבחירות.
2 במצבים אלה, הדרך הפתוחה לפני מי שאינו משלים עם תוצאות הבחירות היא לשקול, תחת
3 הגשת ערעור, נקיטה בהליך של המרצת פתיחה על פי סעיף 73א לחוק הבחירות. אף בית
4 המשפט לעניינים מנהליים רשאי, מטבע הדברים, לדחות ערעור בחירות בשל העדר ראיות
5 מינהליות מספיקות תוך שנשמרת האפשרות לפתוח את העניין מחדש בפנייה לבית המשפט
6 המחוזי בהליך של המרצת פתיחה (בר"מ 1837/09 משלב נ' הזימה (18.3.09), בפסקה 31).
7 הליך זה אינו נתון למגבלות הזמן הדוחקות החלות על ערעור בחירות, כך שניתן להמתין
8 לגביו להתפתחות ולהתגבשות מאוחרת של התשתית הראייתית, והוא גם מאפשר חקירה
9 נרחבת של עדים בבית המשפט. אלא שקיומו של אפיק דיוני חלופי כאמור אינו עומד
10 בסתירה לאפשרות ההסתמכות על עדויות שמיעה במסגרת ערעור בחירות. בסופו של דבר,
11 מנקודת מבטו של נוקט ההליך ומנקודת מבטו של בית המשפט הבוחן את ההליך המונח
12 בפניו, הבחירה בין שני האפיקים הדיוניים אמורה להיעשות בהתאם לדיות הראיות
13 שהצטברו עד המועד הקבוע בחוק להגשת ערעור בחירות (14 יום מיום פרסום ההודעה על
14 תוצאות הבחירות). בנוסף, לא הרי מי שמבקש לתקוף את תוצאות הבחירות באמצעות
15 עדויות שמיעה בלבד, שלגביו עשויה להיות עדיפה הדרך הארוכה יותר של הגשת המרצת
16 פתיחה, כהרי מי שבאמתחתו לא רק עדויות שמיעה אלא גם ראיות חפציות המצטרפות אל
17 עדויות רבות שניגבו בחקירה משטרתית מרוכזת, כמו במקרה שלפנינו. בעל דין כזה עשוי
18 להשיג את מבוקשו גם במסגרת ערעור בחירות.

19

20

הליקוי והוכחתו

21

22 51. עד כה עסקנו, במסגרת הנחת היסוד הנורמטיבית והכללים המשפטיים להכרעה
23 בערעורים שלפנינו, בשאלת טיב הראיות שעליהן ניתן להסתמך. נעבור כעת למסד חשוב
24 נוסף במסגרת הכללים המשפטיים החלים על התחום הנדון, והוא שאלת הליקוי והוכחתו.

25

26 52. אכן, ביטול בחירות הוא סעד קשה. הוא פוגע באינטרסים חשובים של יציבות
27 השלטון ושמירה על סופיות הכרעת הבוחרים. הוא מכניס מחדש את תושבי הרשות
28 המקומית למערבולת פוליטית, מקים מרבצם יצרים ומאבקים, ומשליך לטמיון כספים
29 ומשאבים ציבוריים ופרטיים שהושקעו בבחירות המקוריות. לפיכך בית המשפט אינו ממהר
30 לבטל בחירות. כך בכלל; וכך בפרט בהינתן שהליך בחירות שכזה – נוכח היקפו ומורכבותו –

31 כולל כמעט באופן בלתי נמנע מימד מסוים של טעויות ותקלות (וראו בהרחבה, Edward B.

32 Foley, Symposium Article: Law and Democracy: The Analysis and Mitigation of

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1 *Electoral Errors: Theory, Practice, Policy*, 18 STAN.L. & POL'Y REV. 350
2
3
4 53. עד שבית המשפט יעשה שימוש בסמכותו להעניק סעד דרסטי שכזה של ביטול
5 בחירות, צריך שיוכח לפניו כי מתקיים ליקוי המשמש לפי סעיף 72(א) לחוק "עילה" לערעור
6 בחירות. העילה הרלוונטית למקרה הנוכחי היא "שהבחירות בכללן או בקלפי מסוימת לא
7 התנהלו כחוק" (סעיף 72(א)(1)). עילה זאת, כמו יתר העילות המופיעות בסעיף 72(א),
8 הוכפפה בהלכה הפסוקה לתנאי נוסף, והוא שהסטייה שהתרחשה אינה מהוראה טכנית
9 שבחוק אלא מהוראת חוק מהותית המהווה חלק מערכי היסוד של שיטת הבחירות ומיועדת
10 להבטיח את טוהר הבחירות ואת אמינותם. הדברים סוכמו על ידי בית המשפט העליון
11 ברע"א 6456/99 **רשימת אלופאק "פא" וראש הרשימה יונס עיזאת נ' ועדת הבחירות**
12 **למועצה המקומית ולראשות המועצה ג'ולג'וליה** (10.10.99): "הלכה מכבר היא, שעד אשר
13 יבוא בית משפט לפסול בחירות לרשות מקומית, חייב הוא להשתכנע כי הופר או סולף
14 עקרון-יסוד של שיטת הבחירות, או כי היתה פגיעה חמורה בסידרי הבחירות. ואולם,
15 החלטת פסילה הינה החלטה קשה, ואין להורות על פסילת בחירות גם אם היו מעשים או
16 מחדלים שלא-כדין אם אלו לא ירדו לשורשן של הבחירות". בהתאם לכך, פירוש המונח
17 "ליקוי" בבחירות נעשה "על רקע התכליות של חוק הבחירות בדבר הגשמת רצונו של הבוחר,
18 לצד הגינות, טוהר ויעילות בסדרי הבחירות" (**פרשת משלב**, בפסקה 25).
19
20 54. אין ספק כאמור, שהצבעה בבחירות על ידי מתחזה העושה שימוש בתעודת זהות
21 שאינה שלו היא הצבעה המתנהלת שלא כחוק. מדובר בליקוי היורד לשורש הבחירות. סעיף
22 60 לחוק הבחירות מחייב את הרוצה להצביע, לזהות את עצמו לפני מזכיר ועדת הקלפי
23 באמצעות תעודת זהות תקפה, דרכון ישראלי תקף או רישיון נהיגה תקף. סעיף 90 לחוק
24 הבחירות קובע עבירה פלילית שעונשה שנתיים מאסר למי שמזדהה בפני ועדת הקלפי
25 באמצעות תעודת זהות שאינה שלו או שמצביע יותר מפעם אחת. הפרה של הוראות חוק
26 אלה, שאף עולות כדי איסור פלילי, היא ליקוי בחירות מובהק (רע"א 105/94 **נאסר נ' באדר**
27 (3.3.94), בפסקה 5). לא זו בלבד, אלא שמדובר בליקוי חמור מאין כמוהו, החותר תחת
28 אושיות שיטת הבחירות ומחבל קשות בטוהר הבחירות, בהגינותן ובדרישה הבסיסית
29 לנוכחות אישית של הבוחר בקלפי במטרה להבטיח את "הגשמת הזכות לבחור בחירה
30 עצמאית וחופשית" (**פרשת אפרים**, פסקה 16 לפסק דינה של כב' השופטת מ' נאור (כתוארה
31 אז)). אדם שלא התייצב בעצמו בקלפי לא הצביע כלל; הקול שניתן בשמו בטל ומבוטל כעפר
32 הארץ; וספירת קולות שהתחשבה בקולו – שאינו קולו – פגומה מדעיקרא.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1
- 2 55. חרף האמור, גם בשלב של איתור הליקוי אין להסתפק בתוכן הוראת החוק שהופרה
- 3 ובמידת הסטייה ממנה. יש להוסיף ולבחון את הליקוי בהיבט הכמותי. הדבר הובהר ב**פרשת**
- 4 **נאסר** (פסקה 6): "מידת הסטייה מהוראות החוק המספקת לפסילת הבחירות אינה נקבעת
- 5 על פי חומרת הסטייה כשהיא עומדת לעצמה, אלא עליה להיות כזו העלולה להשפיע על
- 6 תוצאות הבחירות במקרה ספציפי... על הסטייה לעורר חשש, כי השפיעה על מספר קולות
- 7 העולה על ההפרש בגינו הוכרעו הבחירות... מבחן 'הירידה לשורש העניין' אינו מתייחס
- 8 איפוא למידת הסטייה מהוראות החוק, אלא למידת ההשפעה על תוצאות הבחירות. סטייה
- 9 במידה שהיה בה כדי לעורר חשש של השפעה על תוצאות הבחירות יורדת, לענייננו, לשורש
- 10 העניין". (וראו עוד, **פרשת מרעי**, בעמ' 427; **פרשת משלב**, בפסקה 25).
- 11
- 12 56. אולם מהי דרגת ההוכחה הנדרשת מבחינה הסתברותית, לצורך הקביעה כי אכן
- 13 התרחש הליקוי בבחירות? במילים אחרות: באיזו רמת ודאות צריך בית המשפט המתבקש
- 14 לבטל את הבחירות להשתכנע כי אכן התרחשו האירועים הפליליים של הצבעות באמצעות
- 15 מתחזים?
- 16
- 17 57. התשובה לשאלה זו היא תלויה נסיבות ועיקרה נגזר מעוצמת הליקוי בו מדובר.
- 18 במקרה דנן הליקוי הנטען מייחס לאנשים ביצוע עבירות פליליות. לפיכך מידת ההוכחה
- 19 הנדרשת לגביו ממוקמת על דרגת ביניים שבין מידת ההוכחה של מאזן ההסתברות הנוהגת
- 20 במשפט האזרחי לבין מידת ההוכחה של מעבר לכל ספק סביר הנוהגת במשפט הפלילי (ראו
- 21 ע"א 5171/97 **ריאן נ' סעיז** (19.1.98); רע"א 3055/05 **פרומר נ' סבג** (21.8.05) פסקה 7;
- 22 **פרשת משלב**, בפסקה 18; ע"א 275/10 **מורביה נ' שלמה** (16.3.10) פסקה 14; ראו עוד והשוו
- 23 Steven F. Huefner, *Remedying Election Wrongs*, 44 HARV.J. ON LEGIS 265, 313-
- 24 (2007); **Edgell v. Glover** [2003] EWHC 2566 (QB).
- 25
- 26 58. דרגת ביניים זו מגלמת הכבדה מידתית של נטל השכנוע על מי שתוקף תוצאות
- 27 בחירות ומבקש לבטלן באמצעות "האשמות כבדות והחשדות רציניות. מי שטוען לכך חייב
- 28 להוכיח את הדברים בראיות משכנעות" (רע"א 191/89 **אבו חסן נ' פקיז הבחירות של**
- 29 **המועצה המקומית ג'וליס**, פ"ד מג(4) 121, 125). עם זאת, ושלא כפי שטוענים המשיבים,
- 30 רמת השכנוע אינה צריכה להתקרב לרמה של מעבר לכל ספק סביר החלה בתחום הפלילי
- 31 (**פרשת עמאש**, בפסקה 17).
- 32

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

59. שאלה נוספת היא, מהי דרגת ההוכחה הנדרשת מבחינה הסתברותית, לצורך הקביעה על אודות היקף הליקוי בבחירות (כלומר בכמה קולות פסולים מדובר)? אכן, במקרה שלפנינו ניתן לכאורה להבחין בין עצם הליקוי (הצבעה על ידי מתחזה) לבין היקף התופעה (כלומר בכמה מקרים הייתה בפועל הצבעה באמצעות מתחזה). האם הטוען לביטול הבחירות נדרש להוכיח, בדרגת הביניים האמורה, לא רק את סוג הליקוי אלא גם את היקפו המדויק? נוכח נקודת המוצא העקרונית שלפיה ביטול בחירות הוא סעד חריג שייפסק רק בהתקיים תשתיות ראייתיות מספקת לו, ניתן למצוא מקרים שבהם לכאורה הוטל על הטוען לביטול הבחירות לבסס בדרגת ההוכחה ברמת הביניים הזו, לא רק את התרחשות הליקוי עצמו אלא גם את היקפו המספרי המדויק (ראו ודוקו בר"מ 2780/09 **אלהיג'יא נ' נואף (9.7.07)**, פסקאות 11-13 להחלטתו של כב' השופט ח' מלצר; כן ראו **פרשת אפרים**).

60. עם זאת, עיון בפסיקה מגלה שהטוען לביטול הבחירות לא נדרש בהכרח להראות את המספר המדויק של מקרי הליקויים אלא שדי היה בהוכחת היקף הליקוי בהתאם לתשובה לשאלה אם יש בליקוי **פוטנציאל** לשינוי תוצאת הבחירות ברמת הסתברות מספקת (רע"א 7073/05 **סעיזה נ' ח'יר**, פסקה 6 (ג) לפסק דינו של כב' השופט אי' לוי; **פרשת ריאן**). על פי גישה זו, הדגש ונטל ההוכחה אינם בהיקף המדויק של הליקוי אלא בשאלת החשש להשפעה על תוצאת הבחירות בשל הליקוי. זו לכאורה המסקנה העולה גם מפסק הדין **בפרשת מרעי** שבה ציינה כב' השופטת ד' דורנר, ש"מידת הסטייה המספקת לפסילת הבחירות נקבעת על פי השפעת הפגם על תוצאת הבחירות במקרה הספציפי. **בחירות ייפסלו רק בהתקיים חשש כי הסטייה מן החוק השפיעה על מספר הקולות שבגינם הוכרעו הבחירות" (שם, בעמ' 427-428; ההדגשה אינה במקור)**. זו לכאורה המסקנה העולה גם **מפרשת נאסר**, שבה ציינה כב' השופטת ד' דורנר ש"על הסטייה לעורר חשש כי השפיעה על מספר קולות העולה על ההפרש בגינו הוכרעו הבחירות... מבחן ה"ירידה לשורש העניין" אינו מתייחס אפוא למידת הסטייה מהוראות החוק, אלא למידת ההשפעה על תוצאות הבחירות. סטייה במידה שהיה בה כדי לעורר חשש של השפעה ממשית על תוצאות הבחירות יורדת, לדעתנו, לשורש העניין" (שם, פסקה 6 לפסק הדין; ההדגשות אינן במקור).

הסתברות השפעת הליקוי על התוצאות

61. עמדנו אפוא עד כה על מספר כללים משפטיים בסיסיים לצורך ההכרעה בערעורים שלפנינו, והם: טיב הראיות שניתן להסתמך עליהן בערעור בחירות (ראיות מינהליות לרבות עדויות שמיעה); סוג הליקוי שיש להראות ("ליקוי היורד לשורש הבחירות"); ומידת הוכחתו הנדרשת במקרה של ליקוי שעניינו ביצוע עבירה פלילית (מעבר למאזן הסתברות אזרחי אך

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1 פחות מאמת המידה של מעבר לכל ספק סביר). נותר למקד את הדיון, עובר לבחינת הראיות
2 הקונקרטיות בערעורים ומשמעותן, בכלל משפטי נוסף, והוא דרישת המחוקק שלפיה ביטול
3 בחירות מותנה בכך שהליקוי המשמש עילה לערעור עלול היה להשפיע על התוצאות.
4
5 62. אכן, הוכחת קיומו של ליקוי כאמור בסעיף 72(א) לחוק הבחירות היא תנאי הכרחי,
6 אך לא תנאי מספיק, לביטול בחירות. התנאי המצטבר השני למתן הסעד של ביטול הבחירות
7 הקבוע בסעיף 73(ב)(1) לחוק הבחירות הוא זה: "אולם בית המשפט לא יבטל בחירות אלא
8 אם נראה לו שהליקוי המשמש עילה לערעור עלול היה להשפיע על התוצאות". תנאי זה
9 מגשים את ההבחנה הידועה "בין הסתכלות מראש לבין הסתכלות למפרע" (ב"ש 67/84 חדד
10 נ' פז, פ"ד לט(1) 667, 671). מטרתו להבטיח את האיזון הראוי בין האינטרסים החברתיים
11 שבקיום תוצאות הבחירות, בוודאות וביציבות השלטונית, לבין האינטרס החברתי שבטוהר
12 הבחירות ובשיקוף רצונם האמיתי של הבוחרים (**פרשת פרומר**, פסקה 17). אולם מהי רמת
13 ההסתברות הנדרשת – במונחי סיבתיות – בכדי לקבוע שליקוי מסוים "עלול היה להשפיע
14 על התוצאות"? התשובה לשאלה זו אינה פשוטה לא פעם; לא במישור העיוני ולא במישור
15 העובדתי. כך, במיוחד לגבי הליקויים שלא ניתן לדעת אם תוצאתם היא פסילת קול מסוים
16 או לחילופין גריעתו ממועמד או מרשימת מועמדים ספציפית (וראו לעניין זה ועיינו Michael
17 O. Finkelstein & Herbert E. Robbins, *Mathematical Probability in Election*
18 *Challenges*, 73 COLUM. L. REV. 241 (1973); *Developments in the Law – Voting*
19 *and Democracy*, 119 HARV.L.REV. 1127, 1155-1192 (2005-2006); Kevin J.
20 Hickey, *Accuracy Counts: Illegal Votes in Contested Elections and the Case for*
21 *(Complete) Proportionate Deduction*, 83 N.Y.U.L. REV. 167 (2008)).
22
23 63. לעת הזו, בית המשפט העליון טרם פסק הלכה ברורה בשאלה זו של פירוש הביטוי
24 "עלול היה להשפיע על התוצאות" המופיע בסעיף 73(ב)(1) לחוק. אין ספק כי ביטוי זה אוצר
25 בתוכו הסתברות ברמה כלשהי שהליקוי בהליך הבחירות השפיע על תוצאותיהן. הספק נוגע
26 למבחן ההסתברותי בו מדובר. היו מן השופטים שהסתפקו באפשרות או בהסתברות השפעה
27 (כבי' השופט ש' לוי (כתוארו אז) ברע"א 1863/90 רביץ נ' דיון, פ"ד מה(2) 309, 319-320; כבי'
28 השופט א' לוי **בפרשת סעידה**, פסקה 6); יש שאמרו כי "די באפשרות בדרגה כלשהי
29 לשינוי" (כבי' השופטת ד' דורנר **בפרשת נאסר**, פסקה 8, **ובפרשת מרעי**, בעמ' 428); שופטים
30 אחרים נטו לצדד, מבלי להכריע, במבחן האפשרות הממשית (כבי' הנשיא א' ברק **בפרשת**
31 **פרומר**, פסקה 17; כבי' השופט ע' פוגלמן **בפרשת מורביה**, פסקה 21); ונמצאו גם שופטים
32 שהותירו את המחלוקת בצריך עיון (כבי' השופטת א' חיות **בפרשת סעידה**; כבי' השופטת מ')

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 נאור (כתוארה אז) **בפרשת משלב**, פסקה 28). בנסיבות המקרה שלפנינו, אין אנו נדרשים
2 לקבוע איזה ממבחי ההסתברות ודרגות ההסתברות הוא המחייב. כך הדבר, שכן מן
3 הטעמים שיובאו להלן בהרחבה, עמד היועמ"ש בערעור זה אף בנטל המחמיר יותר של
4 הוכחה שהליקוי שנפל בבחירות בבית שמש עלול – כעניין של אפשרות ממשית – להשפיע על
5 תוצאות הבחירות.

6
7 64. לאחר שעמדנו בהרחבה על התשתית המשפטית הנדרשת להכרעה בערעור היועמ"ש,
8 נעבור עתה ליישום הדין על העובדות המוכחות מתוך חומר הראיות שהוגש לבית המשפט.

ניתוח הראיות – מן הכלל אל הפרט

9
10
11
12 65. אכן, התרשמותנו ממכלול הראיות שנאספו בתיק החקירה, היא שיש בהן להוכיח
13 ברמת שכנוע העולה על עודף ההסתברויות (כלומר בהתאם לרף הנדרש בכגון דא; ראו
14 פסקאות 57-58 לעיל), כי התרחשה בבית שמש תופעה רחבת היקף של הצבעות רבות על ידי
15 מתחזים באמצעות תעודות זהות שאינן שלהם. מבין האפשרויות המספריות הקיימות,
16 סבירה יותר – ולמעלה מכך – האפשרות שהיקף התופעה אינו נופל מסדרי הגודל של
17 הפערים בין המועמדים והרשימות בקשר לתוצאות הבחירות לראשות העירייה (956 קולות)
18 ולמועצת העירייה (1,398 קולות). תופעה זו היא ליקוי מהותי היורד לשורש הבחירות, והיא
19 התרחשה בהיקף משמעותי ביותר. ליקוי זה בהיקפו, עלול היה כאמור להשפיע על תוצאות
20 הבחירות והוא מקים סמכות, עילה והצדקה לביטול הבחירות.

חומרת הליקוי והיקפו

21
22
23
24 66. הראיות מלמדות ברמת שכנוע העולה על עודף ההסתברויות, כי תופעה זו וליקוי זה
25 בבחירות בבית שמש לא היו פרי יוזמה פרטית ונקודתית. הם אירעו במסגרת של התארגנות
26 שיטתית ונרחבת בקרב קהילה גדולה של תושבים אשר ביקשו להימנע מהצבעה מטעמים
27 אידיאולוגיים. ההתארגנות תוכננה מראש, עוד לפני יום הבחירות. מטרתה הייתה ממוקדת
28 – להגדיל את סיכויי הזכייה בבחירות של רשימת "כח" ושל מר אבוטבול. היא רוכזה
29 והונחתה על ידי פעילים פוליטיים בעלי זיקה לגורמים אלה. ההתארגנות הוצאה אל הפועל
30 באמצעות מנגנון מובנה, כוח אדם ואמצעים תפעוליים. קיומה היה בגדר סוד גלוי אצל
31 התושבים שהיו קהל יעד למסירת תעודות הזהות. לצורך הגדלת היקף מספר התעודות
32 הנמסרות, התבצע האיסוף שלהן בדרכים שונות: פרישת מוקדי איסוף בבתי כנסת; הגעת
33 שליחים לבתים של מוסרי התעודות; ופנייה ברחוב אל קהל היעד שאינו מצביע בבחירות.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 השימוש בתעודות הזהות נעשה תוך גילוי תעוזה מצד מספר משמעותי של פעילים, שנעזרו
2 בתחפושות לשם הסוואת זהותם. וכך התנהלה לאורך יום הבחירות (לפחות עד שלב
3 הפשיטה המשטרתית בשעות הערב) פעילות ערה של מסירה, שימוש והחזרת תעודות זהות
4 לבעליהן. נפרט:

5

6

א. "מוקדי הפקדה"

7

8 67. מחומר הראיות, שעיקרו לעניין זה בהודעות בעלי תעודות הזהות, עולה כי התקיימה
9 היערכות נרחבת לצורך גיוס התעודות, וכי לצורך הגברת נגישות הציבור להתארגנות וייעול
10 התהליך נפרשו, על פי רוב במספר משמעותי של בתי כנסת שונים, "מוקדים" בהם בוצעה
11 ההפקדה. הפקדת תעודות הזהות בצורה זו לא הייתה עניין ספורדי ויחידני. היו מעורבים בה
12 אנשים רבים.

13

14 68. כך, א' ק' מסר את תעודת הזהות שלו ביום הבחירות "למוקד הפיקדון" בבית
15 הכנסת "חזון איש" (הודעה 31 מיום 4.11.13, שו' 4, 12-13) (מספור ההודעות – לפי המספור
16 שבתיק החקירה). נ' ש' מסר יומיים לפני הבחירות את תעודות הזהות שלו ושל אשתו בבית
17 הכנסת "שטיבלאך", לידי אדם אותו ראה "שהוא מדבר בשקט עם אנשים על תעודות
18 זהות" (הודעה 10 מיום 25.10.13, שו' 62-63). צ' ש' מסר את תעודת הזהות שלו בבית
19 הכנסת "לעלב" (הודעה 29 מיום 4.11.13, שו' 6). נ' ל' מסר את תעודת הזהות שלו יומיים
20 לפני הבחירות בבית כנסת "ברסלב אור נתן" (הודעה 7 מיום 24.10.13, שו' 2). מ' ב' מסר
21 באותו היום את תעודת הזהות שלו בבית כנסת "שטיימיץ" (הודעה 8 מיום 24.10.13, שו'
22 2). י' ב' מסר את התעודה שלו ערב הבחירות לפעיל בבית הכנסת "ויז'ניץ" (הודעה 56 מיום
23 12.11.13, שו' 3). י' פ' מסר את תעודות הזהות שלו ושל אשתו בבית הכנסת "הפרושים"
24 (הודעה 50 מיום 12.11.13, שו' 6). א' ש' מסר את התעודה שלו ערב הבחירות בבית הכנסת
25 "רצפרט", ולאחר פשיטת המשטרה ברח' אור שמח שמע "שתפסו את מטה ההפקדה
26 בקריה" (הודעה 68 מיום 26.11.13, שו' 5, 8). מ' א' ראה "מטה של אלו שמוסרים תעודות
27 זהות" בבית הכנסת "שערי רמ"א" (הודעה 60 מיום 13.11.13, שו' 7-9). י' ק' מסר את
28 תעודת הזהות שלו ערב הבחירות "במטה הפקדה" (הודעה 42 מיום 7.11.13, שו' 3). י' ק'
29 (אחר) הפקיד את התעודה שלו ערב הבחירות אצל "אנשים שהסתובבו בבית כנסת ואספו
30 ת.ז." (הודעה 30 מיום 4.11.13, שו' 38). מ' ב' מסר גם הוא את תעודת הזהות שלו ב"מטה"
31 (הודעה 43 מיום 7.11.13, שו' 3). מ' ב' (אחר) הפקיד את התעודה שלו "במטה שליד הקלפיי"
32 ברח' רשב"י (הודעה 44 מיום 7.11.13, שו' 6-8). א' מ' מסר את התעודה שלו לאברכים
33 שאמרו לו "שהם נותנים את התעודות זהות למוקד פיקדון" (הודעה 28 מיום 4.11.13, שו' 9,

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 23). מ' ב' מסר את התעודה שלו ערב הבחירות במהלך תפילת שחרית (הודעה 33 מיום
2 4.11.13, ש' 9).

3
4 69. מדובר לא רק ב"הפקדה" של תעודות זהות ב"מוקדים" רבים כאמור, אלא גם
5 בהיקפי מפקידים משמעותיים. כך, כאשר א' ק' הפקיד את תעודת הזהות שלו ביום
6 הבחירות בבית הכנסת "חזון איש", "היו הרבה אנשים בבית הכנסת ודיברו על הפקדת
7 תעודות הזהות... היו עוד מלא אנשים שמסרו תעודות זהות בבית הכנסת לעמדת פיקדון"
8 (הודעה 31 מיום 4.11.13, ש' 11-14). ט' ש' אמר כי "כמה ימים לפני הבחירות מסרתי את
9 תעודת הזהות שלי לאנשים שאני לא מכיר והרבה אנשים נתנו להם את תעודות הזהות
10 שלהם" (הודעה 54 מיום 12.11.13, ש' 6-7).

ב. אמצעי איסוף נוספים

11
12
13
14 70. ה"הפקדה" של תעודות הזיהוי בבתי הכנסת לא הייתה אופן האיסוף היחיד של
15 התעודות. מ' א' סיפר כי ד' ת' (שכפי שיבואר להלן סייע למר אבוטבול בבחירות) ביקש ממנו
16 למסור את תעודת הזהות בפגישה ביניהם ברחוב, וכאשר "שאלתי אותו, למה דווקא אותי
17 דווקא תפס ברחוב אז הוא אמר לי שהוא שואל אנשים ברחוב" (הודעה 60 מיום 13.11.13,
18 ש' 105-106). מ' ר' מסר את התעודה שלו יום לפני הבחירות ל"מישהו [ש]עבר ברחוב, שאל
19 אותי אם אני מצביע ואמרתי שאני רוצה אבל קשה" (הודעה 35 מיום 4.11.13, ש' 11).
20 תעודת הזהות של י' ק' נאספה בבוקר הבחירות ממקום עבודתו על ידי שליח (הודעה 58
21 מיום 13.11.13, ש' 13-16). תעודות הזהות של ר' א' ושל בעלה נמסרו ערב הבחירות לאדם
22 שהגיע לביתם (הודעה 23 מיום 27.10.13, ש' 52-57). תעודת הזהות של ש' ק' נאספה ערב
23 הבחירות בידי "מישהו בא דפק בדלת ואמר שהוא מהמטה" (הודעה 57 מיום 13.11.13, ש'
24 23). ח' ז' מסר את התעודה שלו בבוקר יום הבחירות לאדם שהגיע לביתו בהתאם לסיכום
25 בין ח' ז' לבין אדם שהתקשר אליו ממטה "כח" (הודעה 40 מיום 7.11.13, ש' 11-14). מ' א'
26 הגיע בעצמו לדירה ברח' אור שמח ומסר שם את תעודת הזהות שלו (הודעה מס' 53 מיום
27 12.11.13, ש' 11-12).

ג. אמצעי הסוואה ותחפושות

28
29
30
31 71. הליקוי היורד לשורש הבחירות במקרה שלפנינו מקורו כאמור בפעילות נרחבת של
32 הצבעה תוך התחזות לאחרים. בעניין זה יש משמעות לא רק לתעודות הזהות והדרכונים
33 שנתפסו אלא גם לאמצעי הסוואה ותחפושות שנתפסו גם הם. כך, בפשיטת המשטרה על

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 אחת מהדירות ברח' אור שמח נמצאו על השולחן בסלון 62 תעודות זהות ו-2 דרכונים. על
2 אותו שולחן נמצאו גם (לצד רשימות הקלפיות והכתובות) האביזרים הבאים: 15 כובעים,
3 מטפחות ו-4 משקפי ראייה בצבעים שונים (דו"ח חיפוש מיום 22.10.13 שעה 20:00). ר' ק',
4 אחת הנשים ששהו אז בדירה, נשאלה על ידי השוטר למי שייכים התחפושות והמשקפיים
5 שעל השולחן, והשיבה: "התחפושות לא שלי, אבל המשקפיים שלי" (דו"ח פעולה מאת
6 רס"ל אביחי תשבי מיום 22.10.13, שעה 19:15). בהודעה שנגבתה ממנה לאחר מכן אמרה ר'
7 ק' כי הביאה את המשקפיים לדירה למרות שאינה מרכיבה משקפיים (הודעה מס' 2 מיום
8 22.10.13, שוי 57-62). השימוש בתחפושות לצורך הסוואת זהות המצביע פזורה לרוב
9 בהודעות שגבתה המשטרה. כך, למשל, כאשר י' ק' מסר את תעודת הזהות שלו לידי י' מ' על
10 מנת שתיעשה הצבעה באמצעותה על ידי אחר, אמר לו י' מ': "שמי שיצביע יתחפש
11 באמצעות כובע ובגדים וכל מה שצריך כדי להידמות לי" (הודעת י' ק' מס' 58 מיום
12 13.11.13, שוי 11-12). מ' א' מסר את תעודת הזהות שלו בדירה ברח' אור שמח, הניח את
13 התעודה על השולחן וראה ש"על הספה היו התחפושות, משקפיים, מגבעות וחליפה
14 שחורה" (הודעה 53 מיום 12.11.13, שוי 30).

15
16 72. אותו מ' א', בדומה לנחקרים רבים אחרים, טען אמנם כי התחפושות לא נועדו
17 להטעות את חברי ועדת הקלפי (מאחר שהמצביע אמור היה להיות בעל התעודה), אלא את
18 הקנאים שניסו למנוע את הגעת המצביעים לקלפי. אולם, כפי שיוסבר להלן, גרסה זו אינה
19 סבירה ואינה יכולה להתקבל, כך שנותרנו עם השימוש בתחפושות לצורך הצבעה באמצעות
20 אחר (להודעות דומות נוספות המזכירות שימוש בתחפושות ראו: הודעת ש' ש' מס' 37 מיום
21 4.11.13, שוי 7; הודעת י' ב' מס' 34 מיום 4.11.13, שוי 3; הודעת מ' א' מס' 32 מיום 4.11.13,
22 שוי 3; הודעת א' מ' מס' 28 מיום 4.11.13, שוי 16; הודעת ש' ק' מס' 13 מיום 27.10.13, שוי
23 154; הודעת נ' ש' מס' 10 מיום 25.10.13, שוי 11, 34-35; הודעת מ' ב' מס' 8 מיום 24.10.13,
24 שוי 7). השימוש בתחפושות לצורך הסוואת זהות האדם המצביע באמצעות תעודת זהות
25 שאינה שלו, מלמד על התחכום והתעוזה שנלוו לשיטה. זאת ועוד, התעוזה נעוצה כבר בעצם
26 הנכונות להסתכן בביצוע עבירה פלילית של הצבעה שלא כחוק, על כל ההשלכות הכרוכות
27 בכך, לרבות היתפסות בשעת מעשה ומעצר (כפי שארע בעניינה של ר' כ', שנעצרה כאשר
28 הגיעה לקלפי כשבידה תעודת הזהות של אישה אחרת, ג' ק' – הודעות 17, 17א, 17ב, 67).

ד. הדירות

31
32 73. הזכרנו כבר לעיל במספר הזדמנויות את הדירות ברח' אור שמח – וכעת הגיעה העת
33 לפירוט רלבנטי נוסף בנדון: אכן, הפעילות שהתגלתה בשתי הדירות ברח' אור שמח הייתה

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 ערה, מתוזמנת ובעלת סממנים חתרניים. כאמור לעיל, בדירה הראשונה נמצאו 62 תעודות
2 זהות ו-2 דרכונים, רשימות של קלפיות וכתובות, ותחפשות. קיימות הודעות המתייחסות
3 ללבישת תחפשות בדירה (הודעת י' ק' מס' 12א מיום 27.10.13, שוי' 11; הודעת ש' ק' מס' 13
4 מיום 27.10.13, שוי' 154; הודעת מ' א' מס' 53 מיום 12.11.13, שוי' 32). בעל הדירה (א' ב')
5 נחקר ארבע פעמים, והתמיד בכולן לדבוק בזכות השתיקה. אשתו (י' ב') טענה כי תעודות
6 הזהות הובאו לביתה על ידי אנשים שאינם מוכרים לה, במטרה לשמור שלא ייעשה בהן
7 שימוש, אולם היא לא ידעה להסביר מדוע הובאו לדירתה התחפשות (הודעה 20 מיום
8 22.10.13; הודעה 20א מיום 24.10.13). ר' ק', שנמצאה אף היא בדירה בעת כניסת השוטרים,
9 טענה בחקירתה שאין לה מושג כיצד תעודות הזהות הגיעו לשם. היא לא הצליחה להסביר
10 מדוע הביאה למקום את זוגות המשקפיים, אם כי שיערה שהתבצעה בדירה "**פעילות של**
11 **אנשים שלא רוצים לבחור והם מחביאים שם את התעודות**" (הודעה 2 מיום 22.10.13, שוי'
12 14-13). זאת למרות שבעת כניסת השוטרים לדירה נראתה ר' ק' כשהיא מחזיקה בידה
13 תעודת זהות ושומטת אותה לתוך שקית ניילון (דו"ח פעולה מאת רס"ל אביחי תשבי מיום
14 22.10.13, שעה 15:19). ר' ק' טענה כי אינה יודעת כיצד הגיעו כיסויי הראש לדירה (הודעה 2
15 הנ"ל, שוי' 49-50), בעוד בעלת הדירה, י' ב', טענה כי ר' ק' היא זו שהביאה את התחפשות
16 (הודעה 20 הנ"ל, שוי' 43-44). על דירה זו אמר אחד האנשים שתעודת הזהות שלו נמצאה
17 בסמוך ברכב הסקודה: "**שמעתי שהיה מטה שלם בדירה**" (הודעת י' ב' מס' 56 מיום
18 12.11.13, שוי' 20).

19
20 74. בעת כניסת השוטרים לדירה השנייה, המצויה בקומת המחסנים של הבניין, שהו
21 בתוכה בין 15 ל-20 אנשים בעלי חזות חרדית, אך מיד לאחר מכן החלה בריחה החוצה של
22 בין 10 ל-15 אנשים, שדחפו את השוטרים מבלי יכולת להשתלט עליהם (דו"ח פעולה מאת
23 השוטר בוריס שקולניק מיום 22.10.13, שעה 19:45; דו"ח פעולה מאת השוטר ראובן כהן
24 מיום 22.10.13, שעה 22:36). בדירה עצמה נמצאו 60 תעודות זהות ודרכון אחד. בתחילה
25 הבחינו השוטרים בדירה בשלושה חשודים, אך תוך כדי איסוף התעודות על ידי השוטרים
26 נשמע רעש מתוך חדר סמוך. כאשר השוטר פתח את דלת החדר, הבחין בשני חשודים נוספים
27 המסתתרים מאחורי הדלת, בעוד האור בחדר כבוי. גם האנשים שנעצרו בדירה זאת שמרו
28 על זכות השתיקה (הודעת א' א' מס' 1 מיום 22.10.13; הודעת ש' ב' מס' 3 מיום 22.10.13;
29 הודעת א' ו' מס' 5 מיום 22.10.13 ומס' 5א מיום 25.10.13; הודעת ש' ו' מס' 6 מיום
30 22.10.13; הודעת י' ר' מס' 4 מיום 22.10.13 – אמנם י' ר' מסר כעבור שלושה ימים תשובות
31 לשאלות (הודעה 4א מיום 25.10.13), אך טען כי נכנס לדירה כדי להתפלל ובשל הפאניקה
32 הסתתר מאחורי הדלת; הוא לא הסביר מדוע לא הציג גרסה זו בחקירתו הראשונה בליל
33 המעצר אלא רק לאחר שנועץ עם עורך דינו, גם לא מדוע נמנע מלהדליק את האור בחדר שבו

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 הסתתר ומדוע השוטרים שנכנסו לדירה לא ראו אותם מתפללים). על מה שהתרחש בדירה
2 טרם הגעת השוטרים נוכל ללמוד מהודעתו של נהג הסקודה: "נכנסתי לדירה, ראיתי שולחן
3 עם תעודות זהות פתוחות ומסביב לשולחן עומדים כ-15 איש" (הודעה 18ג מיום 27.10.13,
4 שו' 77-78). תיאור זה עולה בקנה אחד עם הודעת מ' א' שמסר את תעודת הזהות שלו
5 בדירה: "שמתי על השולחן. היו שם אולי 15 איש" (הודעה 53 מיום 12.11.13, שו' 28).

ה. תכנון מראש

6
7
8
9 75. חומרה נוספת של הליקוי היורד לשורש הבחירות במקרה שלפנינו, המלמדת גם כן
10 על ההיקף וסדרי הגודל הפוטנציאליים של ליקוי זה, מצויה בהתפרשות התכנון והביצוע של
11 איסוף תעודות הזהות לא רק ביום הבחירות עצמו אלא גם קודם לכן. כך, נחקרים רבים
12 מקרב בעלי תעודות הזהות שנתפסו בפשיטה המשטרתית מסרו בחקירתם כי התעודות
13 נאספו מהם יום או יומיים לפני הבחירות (לדוגמה, הודעת א' מ' מס' 28 מיום 4.11.13, שו'
14 5; הודעת א' א' מס' 16א מיום 27.10.13, שו' 6; הודעת נ' ש' מס' 10 מיום 25.10.13, שו' 62;
15 הודעת מ' ר' מס' 35 מיום 4.11.13, שו' 11; הודעת י' ק' מס' 42 מיום 7.11.13, שו' 3). מ' א',
16 שתעודת הזהות שלו נתפסה בפשיטה ברח' אור שמח, סיפר כי נהג הסקודה ביקש ממנו את
17 התעודה שלו "לפני הבחירות" (הודעה 32 מיום 4.11.13, שו' 23). היה גם מי שאמר: "כמה
18 ימים לפני הבחירות מסרתי את תעודת הזהות שלי" (הודעת ט' ש' מס' 54 מיום 12.11.13,
19 שו' 6), ואילו על פי נחקר נוסף: "כשבועיים לפני הבחירות התקשר אלי [מ' א'] ואמר לי
20 שהוא ישלח אלי עסקן שיקח ממני את תעודת הזהות שלי והיא תהיה בדירה באור שמח
21 ושיצביעו בתעודה ואין לי מה לדאוג ואחרי הבחירות באותו ערב יחזירו לי את התעודה"
22 (הודעת י' ק' מס' 58 מיום 13.11.13, שו' 5-7). מאחר שבמועדים אלה, המוקדמים ליום
23 הבחירות, בוצעו כבר פעולות שיש בהן כדי להוציא את ההתארגנות אל הפועל, הרי שתכנון
24 ההתארגנות נעשה עוד קודם לכן ומראש. בכך יש כדי להגביר את רצינות המהלך, את מידת
25 הצלחתו ואת פוטנציאל היקף ההצבעות הפסולות שהושגו באמצעותו.

ו. מופרכות גרסאות הנחקרים

26
27
28
29 76. חלק מן הנחקרים במשטרה העלו גרסה האומרת כי לא דובר כלל בהתארגנות
30 להצבעה באמצעות אחרים, אלא בהתארגנות להצבעה על ידי בעלי תעודות הזהות
31 האמיתיים. לפי גרסה זו, שנטענה לפנינו גם על ידי המשיבים שביקשו לקבל הסבר זה
32 כהסבר חלופי וסביר, אכן היו מסירות של תעודות זהות מאת בעליהן, אולם מדובר
33 במסירות מאת מצביעים שחששו להצביע בבחירות מאחר שבקהילת הקנאים ההשתתפות

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 בבחירות אינה מקובלת. מטעם זה נמסרו תעודות הזהות "להפקדה" על ידי בעליהן, בכדי
2 שאלו לא ייגנבו מהם על ידי הקנאים. המפקידים אמורים היו להיאסף על ידי פעילים
3 במהלך יום הבחירות, שייקחו אותם לקלפיות כדי להצביע **הצבעת אמת**, לעתים
4 כשהמפקידים מחופשים.
5
6 77. ממכלול הראיות שבאו לפנינו אין לנו אלא לקבוע שמדובר בגרסה חסרת יסוד ובלתי
7 סבירה שאין בה כדי לכרסם בתשתית הראייתית המוכיחה את הליקוי החמור בבחירות
8 ובהיקפו של הליקוי, כמו גם בהשפעה שעלולה להיות לו על תוצאות הבחירות. זאת, בשל
9 מספר טעמים:
10
11 78. ראשית, הנחקרים שהעלו גרסה זאת לא ידעו לומר למי מסרו את התעודה שלהם,
12 לא הכירו את זהות המקבל, ולא שמרו אצלם פרטים שיאפשרו להם ליצור איתו קשר על
13 מנת להבטיח את קבלת התעודה בחזרה. לא עוד אלא שהמשך הגרסה האמורה הוא שמקבלי
14 התעודות לא עמדו בהבטחתם לבוא ולאסוף את בעלי התעודות, ואלה מצידם עמדו חסרי
15 אונים ללא כל יכולת לברר מה אירע. כך, א' ש' מסר לטענתו את התעודה שלו בבית הכנסת
16 לידי אדם שהוא "לא יודע, לא מכיר אותו", וחרף ההבטחה לבוא ולאסוף אותו "שתהיה
17 שעת הכושר ללכת להצביע מבחינת העוקבים בקלפיות" אף אחד לא התקשר אליו ביום
18 הבחירות (הודעה 68 מיום 26.11.13, שו' 20, 30-31). ט' ש' מסר את התעודה "לאנשים שאני
19 לא מכיר", ולא יכול היה להסביר מה התועלת שאמורה הייתה לצמוח ממסירת התעודה
20 בהתחשב בכך שבלאו הכי הקנאים יפגינו מחוץ לקלפי ויפריעו להצבעה (הודעה 54 מיום
21 12.11.13, שו' 6, 12-13). נ' ל' מסר את התעודה שלו בבית הכנסת לידי "בחור חרדי בשם
22 שאני לא יודע", שלא קיים את הבטחתו להתקשר אליו ביום הבחירות ולומר לו "לאן ללכת
23 כדי להתחפש וללכת להצביע" (הודעה 7 מיום 24.10.13, שו' 3, 6). י' פ' מסר את התעודות
24 שלו ושל אשתו ל"מישהו שאני לא מכיר" שהגיע לבית הכנסת, והבטיח להתקשר אליהם
25 ביום הבחירות כדי להדריך אותם כיצד להצביע אך לבסוף "לא התקשר ולא הגיע" (הודעה
26 50 מיום 12.11.13, שו' 6, 10). מ' ר' מסר את תעודת הזהות שלו ל"מישהו [ש]עבר ברחוב"
27 וזאת כאשר אפילו שמו של אותו אדם אינו ידוע לו, והוא אינו מסוגל לזהותו. לטענתו "הם
28 היו אמורים לחפש אותי בכולל או בבית" אך לבסוף "לא היה כלום. לא יצרו איתי קשר ואני
29 לא יצרתי קשר", והוא מצידו לא התלונן במשטרה על היעלמות התעודה מהסיבה ש"ככה";
30 "אני לא אמור לענות על זה" (הודעה 35 מיום 4.11.13, שו' 11, 21-26, 39, 51-56). צ' ש' מסר
31 את תעודת הזהות שלו בבית הכנסת לידי "בחור חרדי שאינני יודע את שמו", ושלא מסר לו
32 את מספר הטלפון שלו. אותו בחור הבטיח להחזיר לו את התעודה בשעות אחר הצהריים, אך
33 לא עשה כן. על השאלה כיצד הסכים למסור את התעודה לאדם כאמור, השיב צ' ש': "אני

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1 לא משתמש בתעודה כמעט ולכן זה לא היה לי חשוב" (הודעה 29 מיום 4.11.13, שו' 6, 21).
- 2 למותר לציין כי בפועל כל התעודות האמורות שימשו להצבעה בקלפיות ונתפסו על ידי
- 3 המשטרה ברח' אור שמח.
- 4
- 5 79. שנית, אצל קבוצה גדולה מתוך הנחקרים, הגרסה בדבר מסירת תעודת הזהות לידי
- 6 אדם שאינו מוכר להם משולבת בפרט נוסף והוא, שלאחר שהתעודה לא הוחזרה להם על ידי
- 7 המקבל האלמוני, הם הגיעו לקלפי והצביעו באמצעות הדרכון או רישיון הנהיגה שלהם. על
- 8 פי הנטען, ההצבעות הללו התרחשו ברובן בשעות הערב המאוחרות, לאחר פשיטת המשטרה
- 9 ברח' אור שמח. כזה הוא י' ב' שלדבריו מסר את התעודה בבית הכנסת ל"אחד מהפעילים
- 10 שאני מכיר אותו רק בפנים ולא בשמו... ואמר שיתקשר אלי למחרת ויקח אותי להצביע".
- 11 משאותו אדם לא יצר קשר, הגיע י' ב' לקלפי והצביע (לאחר השעה 20:00) באמצעות הדרכון
- 12 שלו (הודעה 56 מיום 12.11.13, שו' 6-13). מ' ב' מסר את התעודה שלו ל"מישהו שמגיע
- 13 איתי למקווה... אני לא יודע מי זה". משבוששה להגיע שיחת הטלפון מאותו אדם שהבטיח
- 14 לחזור אל מ' ב' ולתאם עמו את הצבעתו "בלי שידעו", הצביע מ' ב' באמצעות רישיון
- 15 הנהיגה; ולא ידוע לו באיזו דרך היו אמורים לסדר לו "להצביע בלי שידעו" (הודעה 43 מיום
- 16 7.11.13, שו' 8-10, 57-59).
- 17
- 18 80. רישיון הנהיגה שימש, לפי הטענה, גם להצבעתו של י' ק' שמסר את תעודת הזהות
- 19 שלו ערב הבחירות ל"מישהו בבית כנסת" ששמו אינו מוכר לו, מבלי לקבל את מספר
- 20 הטלפון של מי שלקח את התעודה, ומבלי להשאיר לאחרון את מספר הטלפון של י' ק'.
- 21 לדברי י' ק', הוא חיכה עד 21:30 בבית הכנסת על מנת שאותו אדם יבוא לקחת אותו
- 22 להצביע, ומשראה שהלה אינו מגיע הלך להצביע עם רישיון הנהיגה. י' ק' לא יכול היה
- 23 להסביר כיצד זה חשש רק שתעודת הזהות תיגנב ממנו, ולפיכך הפקידה, בעוד שלא חשש גם
- 24 לגניבת הדרכון ורישיון הנהיגה, שהנם אמצעי הצבעה חוקי (הודעה 42 מיום 7.11.13, שו' 18-
- 25 28, 61-64).
- 26
- 27 81. ב' ז' הצביע באמצעות הדרכון אחרי ששמע בערב "שהמשטרה תפסה תעודות
- 28 זהות" והניח כי קיים קשר בין תפיסה זאת לבין תעודת הזהות אותה מסר בבוקר הבחירות
- 29 לאדם שהגיע לביתו ושאלו הוא יודע את שמו (הודעה 40 מיום 7.11.13, שו' 13, 21-23). מ' ב'
- 30 מסר בזמן התפילה את תעודת הזהות שלו ל"מישהו שאני לא מכיר" כדי שהקנאים לא
- 31 יוכלו לגנוב אותה ממנו, וכאשר ראה שאותו אדם אינו מגיע לביתו עד הערב בהתאם לסיכום
- 32 ביניהם כדי להחזיר לו את התעודה, הלך מ' ב' לקלפי בשעה 20:00 והצביע באמצעות
- 33 הדרכון. לא הייתה בפיו תשובה לשאלה מדוע לא פחד מגניבת הדרכון ולא הפקיד גם אותו.

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1 הוא גם סירב לומר מה היה צבע פתק ההצבעה (הודעה 33 מיום 4.11.13, שו' 2, 6-7, 9, 20-
2 17). גרסתו של א' ק' הייתה שמצד אחד הוא הפקיד את תעודת הזהות ביום הבחירות "לגבר
3 שאני לא זוכר את שמו ואני גם לא זוכר איך הוא נראה", וזאת לאור החשש שהקיצוניים
4 בקהילה יגנבו את התעודה, אך מצד שני, כשראה שעד שעות הערב לא הגיעו לאסוף אותו
5 להצבעה – הלך ברגל לקלפי מבלי לחשוש מהקנאים והצביע שם באמצעות הדרכון (הודעה
6 31 מיום 4.11.13, שו' 12, 16-18). בדומה לו טען י' ק' כי הפקיד את תעודת הזהות "כי היו
7 שמועות שהם [הקנאים] גונבים את התעודות מהמקווה", אבל כאשר חזר הביתה מהעבודה
8 ביום הבחירות בשעה 20:30 ונוכח כי אין לו את מספר הטלפון של המטה על מנת לבקש
9 שיביאו לו את תעודת הזהות ויאספו אותו להצבעה, הוא לקח מהבית את הדרכון והלך
10 להצביע, חרף הימצאות קנאים ליד הקלפי שהתריעו שלא לבחור (הודעה 30 מיום 4.11.13,
11 שו' 23-31, 44, 52-58). נחקר נוסף, א' ק', טען כי מסר את תעודת הזהות לקבוצת אברכים
12 "שאני לא מכיר אותם בשמם" ושהבטיחו לקחת אותו לקלפי בתחפושת, וכשראה בסביבות
13 השעה 21:00 שאינם מגיעים הלך והצביע באמצעות הדרכון. הוא לא הצליח לספק הסבר
14 טוב לתמיהה כיצד זה חשש מלכתחילה להצביע מפחד הקנאים, אך לבסוף הלך להצביע ללא
15 תחפושת ולא חשש מהקנאים (הודעה 28 מיום 4.11.13, שו' 9, 12, 16-21).
16
- 17 82. צירוף המקרים המפתיע של אנשים המצביעים באמצעו דרכון או רישיון נהיגה לאחר
18 שמסרו קודם לכן את תעודות הזהות שלהם, בנסיבות מוזרות ולא מובנות, לידי אנשים
19 שאין להם כל דרך לזהותם ולהגיע אליהם; ובמיוחד כאשר כמעט כל ההצבעות הנטענות
20 מתבצעות בשעות הערב לאחר שנודע כי המשטרה פשטה ברח' אור שמח ותפסה את תעודות
21 הזהות; וכאשר בפועל תעודות הזהות של אותם אנשים נתפסו כולן ברח' אור שמח, ואין כל
22 הסבר מדוע הופקדו למשמרת מפחד הגניבה דווקא תעודות הזהות ולא הדרכון ורישיון
23 הנהיגה – כל אלה אינם מאפשרים להכיר בסבירות הגרסה בדבר מסירה תמימה וכשרה של
24 תעודות הזהות במטרה שמקבליהן הבלתי ידועים של התעודות ידאגו לאסוף את בעליהן
25 להצבעה במהלך יום הבחירות.
26
- 27 83. שלישית, לא ניתן להשתחרר מהרושם שהדמיון המפתיע בין גרסאות הנחקרים – הן
28 בקשר ל"הפקדת" תעודות הזהות לשם מניעת גניבתן על ידי הקנאים ולסיכום עם מקבלי
29 התעודות שיבואו לאסוף את המפקידים להצבעה ביום הבחירות, והן בקשר להצבעה
30 באמצעות דרכונים בשעות המאוחרות לפשיטה המשטרתית – מקורו ב"תדרוך פומבי"
31 שניתן בקהילות הרלוונטיות לחשודים הפוטנציאליים לאחר פרסום דבר הפשיטה. בעניין זה
32 סיפר מ' א' כי "שיחת היום" בבית שמש עסקה בדרשה שנישאה בבית כנסת בשכונת
33 "סלונים" לאחר פשיטת המשטרה, וכי חבריו של מ' א' סיפרו לו שבאותה דרשה "אמרו

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 להגיד שנתנו את התעודות זהות כדי שיבואו לקחת אותם להצביע אחר כך בלילה ובינתיים
2 שימסרו את התעודות זהות לפיקדון כדי שלא יגנבו להם אותה" (הודעה 60א מיום 13.11.13,
3 שו' 55-46; כן ראו הודעה 60 מיום 13.11.13, שו' 120-113). מ' א' פעל בהתאם לתדרוך זה
4 ובחקירתו הראשונה (מס' 60 הנ"ל) אכן הציג את הגרסה הנזכרת. רק בחקירתו השנייה (מס'
5 60א הנ"ל) הודה כי לא דיבר אמת בחקירתו הראשונה וכי למעשה מסר את תעודות הזהות
6 יום או יומיים לפני הבחירות על מנת שאדם אחר יצביע באמצעותן במקומו למר אבוטבול
7 ולרשימת "כח".
8
9 84. רביעית, מ' א' אינו היחיד שהודה כי מסירת תעודת הזהות נועדה להצבעה באמצעות
10 אחר ולא לצורך שמירה עד שבעל התעודה ייקרא להצביע. כמותו שינה את גרסתו י' ק',
11 שבתחילה טען שתעודת הזהות אבדה לו, ולאחר מכן הודה כי מסר את התעודה כדי שמישהו
12 אחר יתחפש ויצביע באמצעותה (הודעה 58 מיום 13.11.13, שו' 12-11, 50-48). בדומה לכך ש'
13 ק', שטענה בתחילה כי מסרה את תעודת הזהות לצורך שמירה מפני גניבה (הודעה 13 מיום
14 27.10.13), אך בהמשך החקירה הודתה כי מסרה את התעודה לשליח מטעם רשימת "כח"
15 שהגיע לביתה כדי שמישהו אחר יצביע באמצעותה (הודעה 13 מיום 27.10.13, שו' 171-170;
16 הודעה 13א מיום 27.10.13). בעלה, י' ק', היה מעורב בכך, כעולה מהודעתו השנייה לפיה
17 מסר לשליח שהגיע לביתם "את תעודת הזהות של אשתי כדי שאם אשתי לא תבוא לבד
18 להשתתף בבחירות אז הנציגים של מפלגת כוח ילכו להצביע במקומה" (הודעה 12א מיום
19 27.10.13, שו' 8-7). אישה נוספת בשם ש' ק' שינתה גם היא גרסה במהלך החקירה, והודתה
20 לבסוף כי הסכימה למסור את תעודת הזהות כדי שמישהו אחר יצביע במקומה (הודעה 15
21 מיום 27.10.13, שו' 15-14 לעומת שו' 22). לצד כל אלה תצוין ר' א', שהודתה כבר בתחילת
22 החקירה כי מסרה את תעודת הזהות שלה על מנת שמישהו אחר יצביע במקומה (הודעה 23
23 מיום 27.10.13). הודאות ושינויי גרסאות אלה משליכים לא רק על הנחקרים הספציפיים
24 שלבסוף הודו, אלא על מידת האמינות הכללית שניתן לתת בגרסה בדבר הפקדה לצורך
25 שמירה של מי שמבקש להצביע בעצמו. זאת במיוחד על רקע כל הפרכות והסתירות שפורטו
26 לעיל. יתר על כן, מצינו גם מקרה בו חשוד שהמשיך לדבוק בגרסת ההפקדה לצורך שמירה,
27 תלה גרסה זו בדברים ששמע, כביכול, בשעת מעשה מפי חשוד אחר, למרות שמחקירתו של
28 האחרון עולה כי שלא כנטען, מסירת תעודת הזהות נועדה להצבעה באמצעות אחר (כך אצל
29 ש' ק' שהפנה בחקירתו, מס' 57 מיום 13.11.13, שו' 12-13, לדברים שאמר לו מ' א' לגבי
30 הפקדה לצורך שמירה, כאשר מ' א' עצמו חזר בו, כאמור, מגרסה זאת). יש בכך משום
31 "וכשל עוזר ונפל עוזר".
32

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

85. תיאום הגרסאות בולט עוד יותר בסיפור העובר כחוט השני אצל קבוצת נחקרים גדולה, שטענו כולם כי תעודות הזהות שלהם אינן מצויות ברשותם, למרות שכולם הצביעו בעצמם כחוק באמצעות תעודות אלו, כיוון שכל אחד מהם שכח את התעודה שלו, בין אם ברכב שהוביל אותו להצבעה ובין אם בז'קט או בחליפה ששימשו אותו להתחפשות בעת ההצבעה ושאותו החזיר לאחר מכן לפעיל שסיפק לו את התחפושת (הודעת ט' ש' מס' 54 מיום 12.11.13, שוי' 19-20; הודעת מ' א' מס' 49 מיום 7.11.13, שוי' 20-21; הודעת י' ש' מס' 48 מיום 7.11.13, שוי' 7-8; הודעת א' ב' מס' 47 מיום 7.11.13, שוי' 9-10; הודעת מ' ש' מס' 55 מיום 13.11.13, שוי' 11-12; הודעת י' ק' מס' 45 מיום 7.11.13, שוי' 12; הודעת י' ט' מס' 41 מיום 7.11.13, שוי' 15-19; הודעת ש' ש' מס' 37 מיום 4.11.13, שוי' 14-15; הודעת מ' ש' מס' 36 מיום 4.11.13, שוי' 33-34; הודעת י' ב' מס' 34 מיום 4.11.13, שוי' 6; הודעת מ' א' מס' 32 מיום 4.11.13, שוי' 9-8). אל הדמיון בין הגרסאות מצטרפת העובדה שחלק גדול מהנחקרים הללו לא ידעו לציין כל פרט לגבי זהותו של מי שהסיע אותם, לטענתם, להצבעה. אחד מהם (א' ב' מוסר הודעה 47) לא ידע למסור כל פרט לגבי מבנה הקלפי ואופן ההצבעה, אפילו לא כמה פתקים מכניסים לקלפי ומה צבע הפתקים (שם, שוי' 15-36). אין צורך לומר כי כל התעודות, שלפי הטענה נשכחו במקומות שונים ואצל אנשים שונים, מצאו את דרכם אל רכב הסקודה או אל הדירות ברח' אור שמח, ונתפסו שם בשעה 18:00 על ידי המשטרה.
86. היו נחקרים שמסרו גרסה שאינה הגיונית ואינה סבירה על פניה. לפי גרסה זו, **לאחר** שהצביעו בעצמם הם **מסרו** את תעודת הזהות לפעיל "כח" או למי שהסיע אותם להצבעה (הודעת נ' ה' ז' מס' 51 מיום 12.11.13 – לאחר שהגיע לקלפי ברגל והצביע כחוק מסר את התעודה לפעיל של "כח" שאינו מוכר לו למשמרת עד הערב כדי שלא **"ידעו שיש עלי תעודת זהות"**; הודעת ש' א' מס' 46 מיום 7.11.13 – לאחר שהצביע באמצעות התעודה החזיר אותה למי שהסיע אותו להצבעה ושאינו מוכר לו, וזאת כדי שלא יגנבו לו את התעודה מהבית או מהחליפה בכולל; הודעת מ' ב' מס' 44 מיום 7.11.13 – לאחר שבחר הפקיד את התעודה ב"מטה הפקדה" ליד הקלפי כי פחד שיעקבו אחריו אנשים מקרב הקנאים שהפגינו נגד ההצבעה; מ' ב' טען שהצביע למרות שלא ידע לספק פרטים בסיסיים לגבי הליך ההצבעה, ולבסוף בחר לשמור על זכות השתיקה). בפועל, תעודות אלה נמצאו אף הם ברכב הסקודה או בדירות ברח' אור שמח, ולא בידי מי שהנחקרים טוענים שמסרו להם אותן על מנת שיחזירו אליהם.
87. קיימים מקרים נוספים של אי-התאמה בין מקום תפיסת תעודות הזהות בפועל לבין המקום שבו הן אמורות היו להימצא על פי גרסאות הנחקרים. במקרה אחד טענו בני זוג כי הבעל איבד את תעודות הזהות של שניהם כשבועיים לפני הבחירות, ולפיכך הם הצביעו

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 באמצעות דרכונים "ממש דקה לפני סגירת הקלפיות" (הודעות נ' ב' מס' 9 מיום 24.10.13,
2 ומס' 9א מיום 4.11.13; הודעת מ' ב' מס' 38 מיום 4.11.13). זאת למרות שתעודות הזהות
3 שלהם נמצאו בדירה ברח' אור שמח. אדם אחר, ד' ק', טען כי תעודת הזהות שלו, שנמצאה
4 ברשות נהג הסקודה, אבדה לו לאחר שהצביע (הודעה 39 מיום 7.11.13). א' ש' טען שהצביע,
5 אך לא זכר האם הצביע באמצעות תעודת הזהות או באמצעי זיהוי אחר, וזאת למרות
6 שבתשואול שקדם לחקירתו טען כי הצביע באמצעות תעודת הזהות (הודעה 69 מיום
7 26.11.13, שו' 6-8). גם תעודת הזהות שלו נמצאה ברח' אור שמח. ב' פ' טענה כי מסרה
8 לבעלה בערב הבחירות את תעודת הזהות שלה, אך בפועל לא הצביעה, למרות שברישומי
9 ועדת הקלפי מופיעה הצבעה שלה, ולמרות שתעודת הזהות שלה נתפסה בדירה ברח' אור
10 שמח (הודעה 52 מיום 12.11.13).

11

12 88. גרסה נוספת שאליה נדרשים אנו להתייחס, הועלתה בטיעון המשלים של המשיבים.
13 לטענת המשיבים, הימצאות כ-120 תעודות זהות בשתי הדירות ברח' אור שמח אינה מלמדת
14 בהכרח שהיו אמורות להיערך הצבעות באמצעות התעודות. קיימת אפשרות סבירה לא
15 פחות, והיא שהתעודות נמסרו על ידי בעליהן במטרה להניח את דעתם של פעילים מקרב
16 הקנאים המתנגדים לבחירות **שלא תיעשה הצבעה באמצעות התעודות**. אפשרות זו
17 מתחזקת, לפי הטענה, כתוצאה מהימנעות המשטרה לזמן לחקירה את בעלי תעודות הזהות
18 שנתפסו בדירות אך לא שימשו בפועל להצבעה. טענה זו יש לדחות מהטעמים הבאים:
19 ראשית, בעל הדירה הראשונה (א' ב') שמר לכל אורך חקירותיו על זכות השתיקה. אשתו (נ'
20 ב') לא ידעה לומר מי הביא את עשרות תעודות הזהות לביתם, ומכל מקום אישרה כי היא
21 עצמה הצביעה בבחירות (הודעה 20 מיום 22.10.13, שו' 35-36). גם האישה הנוספת שנמצאה
22 בדירתם (ר' ק') הצביעה בבחירות (הודעה 2א מיום 22.10.13, שו' 7-8). חמשת האנשים
23 שנתפסו בדירה השנייה שמרו בעיקרון גם הם על זכות השתיקה. היחיד מביניהם שדיבר
24 לבסוף, הודה כי דווקא הצביע בבחירות, כך שממילא לא ניתן לייחס לו פעילות למניעת
25 הצבעה (הודעת י' ר' מס' 4 מיום 22.10.13, שו' 3-6). שנית, בדירה הראשונה נמצאו, כאמור,
26 רשימות של קלפיות, רחובות ומספרי בתים. מידע זה אינו נדרש למי שאינו מתכוון להצביע.
27 הוא הדין לתחפושות שנמצאו בדירה הראשונה. שלישית, על כל אחת מ-62 תעודות הזהות
28 ועל שני הדרכונים שנתפסו בדירה הראשונה היה מודבק נייר שעליו נרשמו שם ומספר קלפי
29 (דו"ח פעולה מאת רס"ל אבנר ששון מיום 22.10.13 שעה 34:19, עמ' 2). חבילה של פתקים
30 דומים (ומקומטים) נמצאה במהלך החיפוש בכיס שמלתה של בעלת הדירה הראשונה (דו"ח
31 פעולה מאת השוטרת ורד אוזן מיום 22.10.13 שעה 22:19). אין צורך לומר כי פתקים כאלה
32 מלמדים על כוונה להצביע באמצעות התעודות, ועצם קיומם עומד בסתירה קוטבית לרצון
33 למנוע הצבעה. רביעית, קיימת הודעה של אדם שמסר את תעודת הזהות שלו בדירה ברח'

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 אור שמח. נחקר זה לא טען שמטרתו הייתה להבטיח שלא תיעשה הצבעה באמצעות
2 התעודה, אלא להיפך (הודעת מ' א' מס' 53 מיום 12.11.13, שוי' 6-14).

ז. השיטה

3
4
5
6 89. אכן, מכלול מרכיביה של הפעילות, כמתואר לעיל, מאפיינים התארגנות העולה כדי
7 "שיטה". "שיטה", שיש בה עצמה כדי לבטא חומרה של הליקוי היורד לשורש הבחירות כמו
8 גם משמעות, לעניין ההיקף הניכר של הליקוי. הנסיבות שלעיל מצביעות על שיטתיות ברמת
9 הארגון, התחכום והביצוע. לא יהיה זה מופרך לכנותה כ"תעשייה של התחזות". לא ייפלא
10 אפוא כי גם נחקרים שונים, עת השיחו לפי תומם, השתמשו אף הם בביטויים המצביעים על
11 האופי הממוסד של הפעילות. כך, מ' א' (שהודעה במסירת התעודה שלו על מנת שאחר יצביע
12 באמצעותה) דיבר על "השיטה הזו" (הודעה 60 א מיום 13.11.13, שוי' 24). י' ק', שהודעה גם
13 הוא כי מסר את התעודה שלו לצורך הצבעה באמצעות אחר, אמר: "זה היה מאורגן"
14 (הודעה 58 מיום 13.11.13, שוי' 40). מ' א' (אחר), שמסר את תעודת הזהות שלו בדירה ברח'
15 אור שמח, ציין כי הניח את התעודה על השולחן בדירה כיוון ש"כולם השאירו. זה היה
16 הנוהל" (הודעה 53 מיום 12.11.13, שוי' 32). בהקשר זה תוזכר גם הודעתו של פעיל בסיעה
17 מסויימת (שאינה סיעת "כח"): "כל ילד חרדי יגיז לך את זה. התופעה כתופעה לא
18 מוסתרת" (הודעת מ' א' מס' 62 מיום 19.11.13, שוי' 34-35). לא מצאנו ממש בטענת
19 המשיבים שלפיה אין לסמוך על דבריו של אותו אדם שכן מדובר כביכול ב"יריב פוליטי". די
20 אם נציין בעניין זה, את קיומו של הסכם בדבר חלוקת מנדטים בין הרשימות הרלבנטיות
21 (תעודת עובד ציבור של סגנית המפקח הארצי על הבחירות מיום 17.12.13, סעיף 6); כמו גם
22 את העובדה שאותו אדם מסר בהודעתו גם פרטים שיש בהם משום פגיעה ברשימה שלו
23 (שורה 73 ואילך להודעתו).

ח. זיקה לגורמים פוליטיים

24
25
26
27 90. ביטוי נוסף, העולה מחומר הראיות, הן לחומרת הליקוי והן להיקפו, מצוי בזיקת
28 הפעילות השיטתית והמאורגנת שעליה עמדנו לעיל, לגורמים פוליטיים. טענת המשיבים
29 הייתה כאמור, שההצבעות באמצעות תעודות זהות של אחר, ככל שהתרחשו, שיקפו יוזמה
30 מקומית ומאולתרת של קומץ אנשים שפעלו בגזרת שטח צרת היקף וממוקדת. חומר
31 הראיות, לעומת זאת, מצביע על פעילות שאינה אקראית ואינה נעצרת אצל גורמי שוליים,
32 אלא היא בבחינת התארגנות רוחבית שנעשתה בידיעתם, בתמיכתם ותחת פיקוחם הלכאורי
33 של פעילים פוליטיים מרכזיים. יודגש מיד: אין אנו קובעים או מביעים כל עמדה באשר

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1 למעורבות ישירה או עקיפה של מר אבוטבול עצמו בליקוי. המערערים לא טענו למעורבות
2 כזאת; ולא הובאו לפנינו ראיות למעורבות שכזו בכל דרך. עם זאת, חומר הראיות הנרחב
3 שהוגש מצביע על כך שפעילות איסוף תעודות הזהות וההצבעות שהיו לאחריה – הצבעות
4 פסולות – לא נעשו כעניין אקראי כאמור אלא באופן מאורגן למען מועמד מסוים (מר
5 אבוטבול) ולמען רשימה מסוימת (רשימת "כח"). נתון זה מבטא אף הוא חומרה של הליקוי
6 שנפל בבחירות בנסיבות העניין (גם תחת היעדר כל ראיה למעורבות של מר אבוטבול עצמו
7 בנדון כאמור – והדבר מודגש בשנית); והוא מבטא גם חיזוק נוסף להיקף הניכר בפועל
8 ובכוח, של הליקוי. נסביר:
- 9
- 10 91. לא היה חולק לפנינו על כך – והדברים עולים במפורש מחומר הראיות – שההצבעות
11 הפסולות באמצעות מתחזים נועדו עבור מר אבוטבול ורשימת "כח" (ראו לדוגמה: הודעת מ'
12 א' מס' 60 מיום 13.11.13, שוי' 41; הודעת י' ק' מס' 58 מיום 13.11.13, שוי' 9, 60; הודעת ש'
13 ק' מס' 13 מיום 27.10.13, שוי' 175; הודעת ש' ק' (אחרת) מס' 15 מיום 27.10.13, שוי' 7, 12,
14 37-34; הודעת ר' א' מס' 23 מיום 27.10.13, שוי' 13, 17, 85-86). אך חומר הראיות שלפנינו
15 כולל כאמור זיקה משמעותית בהרבה של השיטה הפסולה שתוארה לעיל בהרחבה, למנגנון
16 ולפעילים פוליטיים:
- 17
- 18 92. ד' ת' הוא פעיל ציבור בבית שמש, שאישר בחקירתו כי **"משה אבוטבול הוא ידיד**
19 **שלי... אני סייעתי למטה הבחירות של ראש העיר בתחום ההסברה"** (הודעה 26 מיום
20 3.11.13, שוי' 19-20, 23; ראו גם הודעה 26 מיום 28.11.13, שוי' 17-18, 43-44; אחד מעובדי
21 המטה של רשימת "כח" אף כינה את ד' ת' **"עוזר של ראש העיר"** (הודעת נ' ס' מס' 64 מיום
22 20.11.13, שוי' 84)). בחקירותיו הכחיש ד' ת' כל קשר לאיסוף תעודות זהות של אנשים שלא
23 רצו להצביע לצורך הצבעת אחרים במקומם. הכחשה זו אינה מתיישבת עם מסרונים
24 שנשלחו למכשיר הטלפון הנייד של ד' ת' ביום הבחירות ממכשיר הטלפון הנייד של מ' פ',
25 פעיל במטה הבחירות של רשימת "חן" (חזית תורנית מאוחדת), שאישר בחקירתו כי פעל גם
26 הוא לבחירת מר אבוטבול (הודעה 24 מיום 3.11.13, שוי' 104-107; הודעה 24 מיום 3.11.13,
27 שוי' 3-7).
- 28
- 29 93. בעקבות חיפושים שנערכו במכשיר הטלפון של מ' פ', ובדיקה משלימה באמצעות
30 מחקרי תקשורת שהתקבלו מחברת סלקום, עלו הפרטים הבאים שהם בעייתיים ומוקשים
31 ביותר בנסיבות המקרה שלפנינו – כשיש בהם כדי לחזק משמעותית את טענות היועמ"ש
32 בערעורו. לפי חומר הראיות, ביום הבחירות בשעה 18:02 נשלח מהטלפון של מ' פ' לטלפון
33 של ד' ת' מסרון שתוכנו: **"הנגלה הסתיימה? צריך עוד חברה"** (בחיפוש שנערך במכשיר

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1 הופיעה השעה 15:02, אולם ממחקר התקשורת עולה כי השעה הנכונה היא 18:02. בחלוף
2 14 דקות, בשעה 18:16, נשלח מסרון נוסף: **"תפסו אותנו. תביא חברה למקום דחוף"**
3 (בחיפוש שנערך במכשיר הופיעה השעה 17:16, אולם ממחקר התקשורת עולה כי השעה
4 הנכונה היא 18:16). מועדים אלה תואמים את שעת הפשיטה המשטרתית על הדירות ברח'
5 אור שמח, שלפי דו"חות הפעולה של השוטרים החלה סמוך לשעה 18:00. למחרת היום
6 (23.10.13) בשעה 15:47 (ולא בשעה 14:47 כפי שנחזה בחיפוש במכשיר הטלפון) נשלח מאת
7 מ' פ' אל ד' ת' מסרון שתוכנו: **"סודר העניין. טיפול בעצורים דבר איתי"** (להיתכנות אי
8 התאמת השעות במכשיר לשעות הנכונות, ראו הסבר במזכרו של רפ"ק קובי פורלייטר מיום
9 9.12.13). יצוין כי מ' פ' אישר בחקירתו כי שהה בזמן פשיטת המשטרה בכניסה לבניין ברח'
10 אור שמח, וכי הוא חבר של ד' ת', מדבר עמו לפחות פעם ביום ומתכתב עמו במסרונים
11 (הודעה 24 מיום 3.11.13, שו' 131-132; הודעה 24 מיום 28.11.13, שו' 10, 19-22). ד' ת'
12 תיאר גם הוא קשר של החלפת מסרונים בינו לבין מ' פ' (הודעה 26 מיום 28.11.13, שו' 25).
13
14 94. לממצאים חפציים אלה מצטרפות הודעות של נחקרים שמסרו את תעודות הזהות
15 שלהם כדי שיצביעו בהן אחרים, והזכירו את ד' ת' - שהיה כאמור לעיל לפי חומר הראיות
16 קשור לשיטתו הוא בסיוע למר אבוטבול - כמי שנטל חלק פעיל בארגון השיטה. מ' א' אמר כי
17 ד' ת' **"שאל אותי אם מסרתי את תעודת הזהות ואמרתי שמסרתי את זה למישהו בבית**
18 **כנסת... דיברתי איתו לפני הבחירות והוא אמר לי שהולך להיות מטה שמפקידים תעודות**
19 **זהות"** (הודעה 60 מיום 13.11.13, שו' 26-30). בהקשר זה חלה התפתחות בגרסתו של מ' א'.
20 הגרסה הראשונה שמסר בהודעה הנ"ל, הייתה שד' ת' **"לקח ממני את מספר הטלפון שלי...**
21 **והוא אמר לי שהוא ישלח מישהו לקח לי את תעודת הזהות ואחר כך ישלח מישהו שייקח**
22 **אותי להצביע אחרי שאתחפש"** (שם, שו' 84). בחלוף מספר שעות מסר מ' א' גרסה מתוקנת,
23 בה אישר כי מסר את תעודת הזהות מתוך הבנה **"שמישהו אחר יצביע במקומנו"**; כאשר
24 נשאל מדוע עשה זאת השיב כי ד' ת' **"ביקש להביא כמה שיותר חברים"**; ובהמשך סיפר כי
25 ד' ת' **"ידע מכל המרמה הזו שלוקחים תעודות זהות של אנשים כדי שאחרים יצביעו**
26 **עבורם. [ד' ת'] דיבר איתי שאני אביא כמה שיותר תעודות זהות כדי שאחרים יצביעו**
27 **עבורם. אני מתכוון תעודות זהות של כאלו שלא רוצים להצביע"** (הודעה 60 מיום
28 13.11.13, שו' 20-24, 71-73).
29
30 95. מעורבותו הנמשכת של ד' ת' בארגון פעולות האיסוף של תעודות הזהות קיבלה ביטוי
31 נוסף בהודעתו השלישית של מ' א': **"[ד' ת'] התקשר אלי ביום הבחירות ושאל אותי מה עם**
32 **התעודות זהות שלי, ושאל אותי אם כבר מסרתי אותה, כדי שיצביעו במקומי, ואני אמרתי**
33 **לו שכבר מסרתי את התעודת זהות למישהו בעבודה... הוא אמר לי לאסוף תעודות זהות כדי**

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1   **שאחרים יצביעו עבורם... הוא ביקש ממני להביא תעודות זהות של חברים** (הודעה 260
2   מיום 13.11.13, שוי' 2-4, 13, 18). בהודעתו הרביעית הוסיף מ' א' כי לאחר שמסר את תעודות
3   הזהות שלו ושל אשתו לידי י' מ', ביקש לוודא שהמועמד ש' ג' מרשימת "כח" יקבל באופן
4   אישי הודעה על מסירת התעודות "**כדי שאם** [ד' ת'] **ירצה לברר למי מסרו את תעודות**
5   **הזהות שיידע איפה לברר... רציתי שיהיה** [ד' ת'] **איפה לברר שאכן מה שהבטחתי לו**
6   **קויים... כי הוא ביקש ממני את זה והיה לי חשוב לקיים מה שהבטחתי לו** (הודעה 60
7   מיום 13.11.13, שוי' 7-8, 15-17).
- 8
- 9   96. מעבר לכל האמור לעיל נזכיר עוד כי העתק פתק ההצבעה עבור מר אבוטבול היה
10   מודפס על גבי רשימת הקלפיות שנמצאה בדירה ברח' אור שמח – אותה דירה שנמצאו בה
11   62 תעודות זהות ו-2 דרכונים, וכן התחפשות (וראו גם פסקה 73 שלעיל).
- 12
- 13   97. הזיקה לגורמים הפוליטיים לא התמצתה, לפי חומר הראיות, רק באמור לעיל. עולה
14   מן הנתונים הראייתיים הרבים שהובאו לפנינו גם זיקה משמעותית וברורה לרשימת "כח"
15   ולמנגנון הפעילות שלה. נזכיר תחילה, שהסמל של רשימת "כח" הופיע על גבי רשימת
16   הקלפיות שנמצאה בדירה ברח' אור שמח. י' ק', שמסר את תעודת הזהות שלו בבוקר
17   הבחירות, ידע שישנו בדירה "**מטה בחירות של כח**" (הודעה 58 מיום 13.11.13, שוי' 47). צ'
18   ש', שמסר גם הוא את התעודה שלו בבוקר הבחירות שמע "**שיש אופציה למסור את תעודות**
19   **הזהות למטה של כוח בדירה ברחוב אור שמח**" (הודעה 29 מיום 4.11.13, שוי' 2-3). מ' א'
20   מסר את התעודה שלו "**במטה בחירות של סיעת כוח שברחוב אור שמח 10**" ואחר כך שמע
21   שהמשטרה תפסה את תעודות הזהות (הודעה 53 מיום 12.11.13, שוי' 7). י' ק' קיבל לדבריו
22   בערב הבחירות שיחת טלפון ממטה הבחירות של "כח", בה מסר לו הפעיל במטה כי יגיע
23   לביתו של י' ק' כדי לאסוף את תעודות הזהות שלו ושל אשתו, ובפועל י' ק' מסר לשליח רק
24   את תעודת הזהות של אשתו (הודעה 12 א מיום 27.10.13, שוי' 2-7, בה חזר י' ק' מגרסה
25   קודמת שמסר באותו היום). לדבריו: "**נתתי לו את תעודת הזהות של אשתי כדי שאם אשתי**
26   **לא תבוא לבד להשתתף בבחירות אז הנציגים של מפלגת כוח ילכו להצביע במקומה**" (שם,
27   שוי' 7-8). אשתו, ש' ק', סיפרה כי הלכה "**לאור שמח כדי להשאיר את תעודת הזהות שלי**
28   **שם**"; בהגיעה לשם נאמר לה כי יישלח אליה הביתה שליח שיאסוף את התעודה; השליח
29   אמר לה "**שהוא מטעם מפלגת כוח ושהוא בא לקחת את תעודת הזהות שלי**"; והיא מסרה
30   לשליח את התעודה כדי ש"הם" ידאגו לבחור באמצעות התעודה למי שהיא אמרה לשליח
31   שברצונה לבחור (הודעה 13 א מיום 27.10.13, שוי' 2-7). אל ח' ז' התקשר בבוקר יום הבחירות
32   אדם ממטה "כח" ושכנע אותו "**לשים אצלו את תעודת הזהות ובהמשך היום נראה**". סמוך
33   לאחר מכן הגיע שליח לביתו וקיבל ממנו את התעודה (הודעה 40 מיום 7.11.13, שוי' 11-14).

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

- 1
- 2 98. זאת ועוד: נהג הסקודה שנתפס בדרכו לדירה כשברשותו 39 תעודות זהות ודרכון
- 3 אחד, הוא אחיו של האחראי על כוח אדם ברשימת "כח" (הודעת עובד המטה נ' ס' מס' 64
- 4 מיום 20.11.13, שו' 74-75). בחקירתו מיום 29.10.13 (הודעה מס' 18 תד) סיפר נהג הסקודה כי
- 5 קיבל את הרכב מאדם אליו הופנה בבוקר יום הבחירות במטה הבחירות של "כח", לאחר
- 6 שמספר ימים קודם לכן שוחח עם פעיל מרכזי ברשימה, י' ב', והציע את עזרתו ל"התארגנות
- 7 **בכוח לצורך גיוס התעודות**" (שו' 35; י' ב' תואר על ידי בעלי תפקידים במטה "כח" כאחד
- 8 **"הראשים של המפלגה"** (הודעת ד' א' מס' 66 מיום 21.11.13, שו' 18) וכ"בן אדם שעומד
- 9 **מאחורי המפלגה"** (הודעת נ' ס' מס' 64 מיום 20.11.13, שו' 18-19); ראו גם הודעת מנהל
- 10 מטה הבחירות של "כח", א' י', מס' 65 מיום 21.11.13, שו' 15, 27-28). י' ב' מצדו אישר כי
- 11 התנהל משא ומתן כספי בינו לבין נהג הסקודה, אך טען כי התשלום שנהג הסקודה ביקש
- 12 היה עבור שכנוע מתלבטים להצביע ל"כח". עם זאת, לא היה בפיו של י' ב' הסבר לעובדה
- 13 שבפועל נתפסו אצל נהג הסקודה ביום הבחירות, ברכב שקיבל מ"כח" ולאחר משא ומתן
- 14 כספי בינו לבין "כח", תעודות זהות שאחרים הצביעו בהן. בלשונו של י' ב': **"אין לי הסבר**
- 15 **לזה. לא מבין את זה"** (הודעה 22 א מיום 3.11.13, שו' 44). לכך מצטרפים דבריו של נהג
- 16 הסקודה ולפיהם במהלך יום הבחירות הגיע למטה "כח" וקיבל שם מידי אחד הפעילים
- 17 **"חבילה של תעודות"** (הודעה 18 תד הנ"ל, שו' 89).
- 18
- 19 99. נפרט ראיות נוספות לעניין הזיקה של הפעילות המאורגנת שתוארה לעיל, למנגנון
- 20 הפעילות של "כח": א' ש', שתעודת הזהות שלו נמצאה ברח' אור שמח לאחר שכבר נעשתה
- 21 באמצעותה הצבעה, ציין בתשאול שקדם לחקירתו מיום 26.11.13, כי ייתכן שהתעודה נגנבה
- 22 מביתו על ידי קבלן השיפוצים ד' א' שעבד אצלו, וכי ד' א' הנ"ל הוא מנהל המטה של סיעת
- 23 "כח" (מזכר החוקר רפ"ק אלישע קוגן מיום 26.11.13). לאחר מכן מסר א' ש' הודעה בה
- 24 ניסה להרחיק עצמו מדברים אלו, תוך שהוא מסתבך בסתירות ומעלה השערות מוקשות כגון
- 25 **"כנראה שמישהו נכנס אלי הביתה ולקח לי את התעודות זהות"** (הודעה 69 מיום 26.11.13,
- 26 שו' 46).
- 27
- 28 100. ביטוי נוסף לזיקה ל"כח" ניתן למצוא בהודעת מ' א'. לפיה, הוא מסר את תעודות
- 29 הזהות שלו ושל אשתו לידי חברו לעבודה, י' מ', שדאג לאיסוף תעודות זהות גם מחברים של
- 30 מ' א' בהתאם לפרטים שמסר לו האחרון, באמרו למ' א' **"שהוא יכול לסדר את זה שמישהו**
- 31 **יצביע עבורם אחרי שייקחו מהם את התעודות זהות שלהם"** (הודעה 60 א מיום 13.11.13,
- 32 שו' 29). על השאלה למי קשור י' מ' השיב מ' א': **"לכוח ולאבוטבול"** וכי י' מ' **"אמר לי**
- 33 **שהתעודות זהות ישמשו להצבעה לכוח ואבוטבול משה"** (שו' 41, 45). י' ק', אחד האנשים

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 שבשם נקב מ' א', אישר בחקירתו כי י' מ' לקח ממנו את תעודת הזהות בבוקר יום
2 הבחירות, ו"אמר לי שמי שיצביע יתחפש באמצעות כובע ובגדים וכל מה שצריך כדי
3 להידמות לי" (הודעה 58 מיום 13.11.13, שו' 11-12). י' מ' הודה כי העביר את שתי תעודות
4 הזהות שקיבל מאת מ' א' אל מטה רשימת "כח", וזאת בידיעה "שאחרים יצביעו בתעודות"
5 (הודעה 59 מיום 17.11.13, שו' 9-10; ראו גם הודעה 59 מיום 13.11.13, שו' 41-81, 87-88,
6 101-102). בתחילה טען כי לא עסק באיסוף תעודות זהות נוספות מבעליהן, אולם לאחר
7 שעומת עם מ' א' חזר בו י' מ' מגרסתו הקודמת, וטען כי העביר למטה "כח" פרטים של
8 ארבעה אנשים נוספים על פי נתונים שמסר לו מ' א', וכי אחיו של המועמד ש' ג' ברשימת
9 "כח" "שלח מישהו לאסוף" את תעודות הזהות של אותם אנשים (הודעה 60 מיום
10 13.11.13, שו' 38-47; הודעה 59 מיום 17.11.13, שו' 17-18). שניהם הוסיפו כי מ' א' ביקש
11 מאת י' מ' לדאוג לכך שהמועמד ש' ג' הנ"ל יקבל הודעה אישית על כך שתעודות הזהות אכן
12 הגיעו למטה (שם, שו' 6-7, 13, 35-37). מעבר לכך, באופן כללי השם של רשימת "כח" חוזר
13 על עצמו שוב ושוב בהודעות בעלי תעודות הזהות, המציינים כי מסרו אותן בידיעה שהן
14 ישמשו להצבעה למועצת העירייה עבור "כח".
15

ט. היקף קהילת הקנאים

16
17
18 101. לא ניתן להשלים את הפירוט שלעיל, מבלי להתייחס לנתון נוסף שעלה בטיעונים
19 שלפנינו והוא "גודלה" של קהילת הקנאים. לנתון זה, חשיבות לכאורה בשים לב לכך
20 שהפעילות המאורגנת שלעיל – על החומרה העולה ממנה – מתמקדת בסופו של דבר במתווה
21 עקרוני דומה: פעילות בקרב קהילה מסוימת, שחברים בה מעידים על עצמם (וכך גם אחרים)
22 שבני אותה הקהילה לא מצביעים בבחירות; ויוזמה ליטול את תעודות הזהות של חברי
23 קהילה זו על מנת להצביע באמצעותן תוך התחזות לבעליהן. ממילא, יש חשיבות בנסיבות
24 המקרה כאמור, להיקפה של קהילה זו. בבחינה זו, חומר הראיות מצביע על כך שמדובר
25 בסדר גודל משמעותי של בני הקהילה; סדר גודל משמעותי כפוטנציאל לאיסוף תעודות
26 הזהות והצבעה באמצעות אחר; סדר גודל משמעותי המגיע כדי להפרש בין המועמדים
27 בבחירות לראשות העירייה; סדר גודל משמעותי המגיע כדי המספר הנדרש לשם שינוי
28 אפשרי בחלוקת המנדטים בבחירות למועצת העירייה. נפרט:

29
30 102. נפתח בהודעתו של פעיל מסויים באחת הסיעות החרדיות האחרות (שאינה סיעת
31 "כח"), "דגל התורה", מ' א', שלפיה 70 אחוזים מתושבי שכונת רמת בית שמש ב' הנם
32 "קנאים... שלא מצביעים בבחירות"; בשכונת "הקריה" בין 15 ל-20 אחוזים הנם קנאים
33 מחסידות "תולדות אהרון"; 50 אחוזים מתושבי שכונת "סלונים" הנם קנאים; וכך גם כ-10

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 אחוזים מתושבי שכונת "חפציבה" (הודעה 62 מיום 19.11.13, שו' 5-9). התייחסות נוספת
2 לכוח האלקטורלי של קבוצת ה"קנאים" ניתנה על ידי ד' מ', פעיל פוליטי ותיק, המעיד על
3 עצמו כמי ש"מכיר טוב מאד את הציבור החרדי בארץ כבר 30 שנה... הערכותי בדרך כלל די
4 מדויקות או קרובות לתוצאה בכל יישוב חרדי בארץ". לפני הבחירות שלח ד' מ' מסרון
5 לרשימת תפוצה קבועה של חברים המתעדכנים בהערכותיו הפוליטיות. במסרון נכללה
6 הערכה לגבי מספר הקולות שיינתנו לרשימת "כח" בבחירות בבית שמש: "ברסלב 500-600,
7 מתמידים 500, דושינסקיא 500, מונסי 250, סלאנים 200, סטריקוב 50, לעלוב 50, ביאלא
8 150, רחמיסטריווקה 50, סלונים 100, קנאים 500. סה"כ 2800 לרשימת כח" (הודעת ד' מ'
9 מס' 63 מיום 20.11.13, שו' 12-22; הודעת מ' א' מס' 62 מיום 19.11.13, שו' 43-47). בדיעבד
10 התברר כי הערכתו של ד' מ' קלעה כמעט במדויק למציאות: רשימת "כח" זכתה ב-2,699
11 קולות.

12

13 103. ודוק: במבט ראשון נראה – כפי שטוענים מר אבוטבול וסיעת ש"ס בהסתמכם על
14 הערכתו הנ"ל של ד' מ' – כי ד' מ' העריך את כוח ההצבעה המרבי של הפלג הקנאי בבית
15 שמש ב-500 קולות, מספר הנמוך במידה משמעותית מהפער של 956 קולות הדרוש לפסילת
16 בחירתו של מר אבוטבול, לא כל שכן מהפער של 1,398 קולות הדרוש לשינוי חלוקת
17 המנדטים במועצת הרשות המקומית. ולא היא. ד' מ' לא ציין במסרון לאיזו חסידות או זרם
18 בעדה החרדית משתייכת הקבוצה המונה, על פי הכתוב שם, 500 קולות וקרובה "קנאים".
19 בחקירתו במשטרה הבהיר כי בעיר בני ברק, בה הוא מתגורר, "ישנה קהילה של חסידי
20 סאטמר (קנאים) שאינם משתתפים בבחירות לכנסת". אותה קהילת קנאים נוהגת להצביע
21 לבחירות לעירייה, ולכן הערכתו של ד' מ' הייתה שגם הקנאים בבית שמש יצביעו בבחירות
22 המוניציפאליות (הודעה 63 הנ"ל, שו' 22-24). אלא שבמסגרת החקירה המשטרתית נשמעו
23 אמירות מצד חסידי סאטמר (שלפי הערכתו המוקדמת של ד' מ' היו אמורים להצביע בבית
24 שמש); אמירות שלפיהן חסידי סאטמר נמנעו בפועל מהצבעה אם כי לא בהכרח ממסירת
25 תעודות הזהות שלהם לצורך הצבעה על ידי אחר (הודעת מ' א' מס' 60 מיום 13.11.13, שו' 3:
26 "אני חסיד סאטמר ובעיקרון אסור לנו ללכת לבחירות כי ככה האדמו"ר שלנו אמר" –
27 אמנם בהודעה זו גרסתו של מ' א' הייתה שמסר את תעודת הזהות יום לפני הבחירות בכוונה
28 שביום הבחירות יבואו להסיע אותו לקלפי; אולם בהודעותיו המאוחרות הודה מ' א' כי מסר
29 את התעודה על מנת שמישהו אחר יצביע במקומו). חסיד סאטמר נוסף שהודה כי מסר את
30 תעודת הזהות שלו על מנת שיצביעו באמצעותה במקומו הוא י' ל', שלדבריו "פחדתי
31 מהקנאים מהקהילה שלי (סטמר) שאוסרים עלינו להצביע" (הודעה 58 מיום 13.11.13, שו'
32 7-8)).

33

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

104. מכל מקום, חומר הראיות מעלה כי מספר המצביעים ל"כח" בהערכה המוקדמת של ד' מ' מכיל בקרבו קבוצות נוספות שנלקחו בחשבון על ידי ד' מ', על אף שבפועל ניתן ללמוד מהראיות כי גם בקרב קבוצות אלו התקיימה תופעה של הימנעות מהשתתפות בבחירות המוניציפליות. הדברים באו מפי חברי הקהילה עצמם. כך, י' ק' מסר בחקירתו: "כמה ימים לפני הבחירות היה לחץ חברתי בקהילה שאני משתייך אליה שהיא דושינסקי שלא להצביע לא רק עכשיו. תמיד לא מצביעים. למה? כי הם אווזים בדיעה שלא להתערב בבחירות כי אם אנחנו מצביעים ואח"כ נבחר ראש עיר דתי ויש חלולי שבת ותועבה אז גם לנו חלק מהאחריות ולכן לא מצביעים" (הודעה 30 מיום 4.11.13, שו' 7-9). א' מ', הנמנה אף הוא על חסידות דושינסקי, סיפר כי חשש להצביע בשל ה"פחד מהקנאים בקהילה שלי קהילת דושינסקי" (הודעה 28 מיום 4.11.13, שו' 19; אמנם שני חסידי דושינסקי הנזכרים טענו בחקירתם כי הצביעו לקראת סגירת הקלפיות באמצעות הדרכונים שלהם לאחר שלא הגיעו לאסוף אותם מ"מטה הפיקדון", אולם כמוסבר לעיל גרסה זו אינה סבירה: סביר והגיוני בהרבה כי הם מסרו את תעודות הזהות שלהם על מנת שאחרים יצביעו במקומם, ואילו ההצבעה באמצעות הדרכונים – בין אם התבצעה בפועל ובין אם אינה אלא גרסת כיסוי כוזבת – נועדה למלט אותם מהאשמה במעורבות בעבירה של הצבעה שלא כחוק). כמצוטט לעיל, הערכתו המוקדמת של ד' מ' כללה במניין מספר הקולות שיינתנו לרשימת "כח" 500 קולות של חסידות דושינסקי, במובחן מקולות ה"קנאים". אלא שמהודעתם של י' ק' ושל א' מ' מסתבר כי המגמה ששררה בקרב חברי הקהילה הייתה דווקא שלא להצביע (אם כי היו גם, כלשונו של י' ק', "ליברלים בקהילה" שניסו לעזור להצביע בהיחבא).
105. קהילה נוספת שמתוך חומר הראיות עלה שהיו בין חבריה שנמנעו מלהגיע להצבעה, ויש לראות אפוא במי מחבריה לצורך ענייננו כחלק מפוטנציאל ה"קנאים" הרלבנטיים להתארגנות השיטתית והפסולה שעליה עמדנו לעיל, היא ויז'ניץ מונסי. י' ב' סיפר בחקירתו כי התפלל בערב הבחירות בבית הכנסת ויז'ניץ "ואחרי התפילה היו ויכוחים בין אנשי הקהילה באם ללכת או לא ללכת להצביע. בקהילה של ויז'ניץ מונסי דווקא תמכו בהצבעה אבל ישנם קנאים שמתנגדים לכך" (הודעה 56 מיום 12.11.13, שו' 4-5; ראו גם את הודעת מ' א' מס' 32 מיום 4.11.13, שו' 2-4, לפיה כאשר שהה ביום הבחירות בכולל ויז'ניץ שרר שם "חשש שמי שיצביע יפגעו בו בדרך כזו או אחרת"). הנה כי כן, לפנינו קבוצה נוספת של קנאים שנמנעו מהצבעה, על אף שאינם מחסידות סאטמר. יש להוסיףם אל הקנאים מתוך חסידות סאטמר ומתוך חסידות דושינסקי (ונזכיר כי ד' מ' אמד את הכוח האלקטורלי של חסידות מונסי ב-250).

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

106. למספרים אלה – ושוב, בהקשר של היקף ה"קנאים" – ניתן להוסיף חסידיים
מ"תולדות אהרון", אליהם התייחס מ' א' בהודעתו באומרו כי בשכונת "הקריה" מתגוררים
"כ-20%-15% תולדות אהרון שזה קנאים" (הודעה 62 מיום 19.11.13, שו' 7). אכן, מ' א'
(אחר) ציין בחקירתו כי כאשר הגיע לקלפי להצביע "אז עמדו שם בחוץ כמה אנשים
מחסידות תולדות אהרון שהם מתנגדים שיצביעו" (הודעה 49 מיום 7.11.13, שו' 24). כן יש
להוסיף לחשבון אנשים מקהילת הפרושים. י' ק', שמסר את תעודת הזהות של אשתו לשליח
מטעם רשימת "כח" כדי שאחר יצביע במקומה, ציין בחקירתו כי הוא משתייך "לקהילת
פרושים, שהיא קהילה די גדולה בבית שמש ובירושלים" וכי בתוך הקהילה ניטשה
מחלוקת בין מי שקראו להצביע ובין מי שהתנגדו להצבעה (הודעה 12 מיום 27.10.13, שו' 46,
65-63; ראו גם הודעת אשתו, ש' ק', מס' 13 מיום 27.10.13, שו' 21-28).
107. ראיה נוספת לכך שלא רק מי מבין חסידי סאטמר (שהוזכרו על ידי ד' מ' בהקשר של
ה"קנאים") הם אלה שאינם מצביעים בבחירות, מצויה בדבריו של י' ב', אחד מראשי "כח",
לפיהם: "ישנו ציבור שלא מצביע מסיבות אידיאולוגיות של השתייכות לקהילות
שמתבדלות מהמדינה ולא רוצים לקחת חלק בממשל... קהילות שמשתייכות לעדה
החרדית" (הודעה 22 מיום 31.10.13, שו' 146-151). מדובר אפוא לדבריו במספר קהילות
שחבריהן נמנעים מהצבעה. ראו גם הודעתו של נ' ה' ז' על: "זרמים חרדיים קיצוניים
אחרים בבית שמש עליהם חל איסור מוחלט להצביע מטעמים הלכתיים" (הודעה 51 מיום
12.11.13, שו' 5-6; ההדגשות בפסקה זו אינן במקור).
108. לבסוף נציין, כי מחומר הראיות עולה שניתן לראות את תופעת איסוף תעודות
הזהות וההצבעה באמצעות האחרים כעלולה להימצא בקרב חברי זרמים נוספים שאינם
מוגדרים ברגיל כזרם קנאי שאינו משתתף בבחירות. במובן זה, קמה בבחירות אלה
"האפשרות" גם לבעלי זכות בחירה שבמצב הדברים הרגיל והתקין היו מצביעים בעצמם,
"להפקיד" את תעודת הזהות ולהימנע מהצבעת אמת. כך הסבירה בהודעתה ר' א', אחת
מהנחקרות שאישרה כי היא ובעלה מסרו את תעודות הזהות שלהם על מנת שישמשו
להצבעה באמצעות אחרים: "ימים קודם לפני יום הבחירות חשבנו מה לעשות בעניין
הבחירות. יש רבנים שאומרים שמצווה לבחור ויש רבנים שאומרים שאסור לבחור. אז
בעלי אמר שלא נעשה לא את זה ולא את זה ונצא ידי חובה. הכוונה שניתן למישהו אחר
שיצביע במקומנו. המטרה הייתה שמבחינה הלכתית נהיה בסדר מכל הכיוונים" (הודעה
23 מיום 27.10.13, שו' 6-8; ראו בדומה דבריה בעימות מיום 27.10.13 מול י' ב' שו' 8-9,
ובעימות מיום 27.10.13 מול א' ב' שו' 4-5). אנשים דוגמת ר' א' ובעלה אינם בהכרח כאלה
שלא היו מצביעים בבחירות אלמלא ניתנה להם האפשרות למסור את תעודות הזהות

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 לאחרים כדי שיצביעו במקומם. הם עשויים היו, אילו נדרשו להכריע בין הימנעות מהצבעה
2 לבין הגעה לקלפי, להעדיף את האפשרות האחרונה כדי לקיים את הוראת ה"רבנים
3 שאומרים שמצווה לבחור". כעת, משעמדה לרשותם אפשרות שלישית של "הצבעה" בשלט
4 רחוק ללא הגעה לקלפי, "נפתרה" לכאורה התלבטותם. אכן, כך העידה ר' א' על עצמה:
5 "הייתה לי נטייה שכן לבחור אבל כך חשבתי לצאת ידי חובה מכל השיטות"; וכאשר
6 נשאלה האם "יכול להיות שהיית מחליטה שלא לבחור בכלל", השיבה: "לא כי אני הייתי
7 הולכת לבחור" (הודעה 23 הנ"ל, שו' 30-32, 45-46; ההדגשה אינה במקור). תושבים שזה
8 היה מערך שיקוליהם ושזו היא מתכונת התנהלותם, נוספו אפוא למעגל בעלי זכות הבחירה
9 שאפשרו הצבעה פסולה באמצעות תעודות הזהות שלהם. ואם כך, הרי שמספר הקולות
10 הפסולים גדול מהחלוקה העולה מחומר הראיות לזרמים ולחסידיהם בתוך הציבור החרדי
11 בבית שמש וממספר בעלי זכות הבחירה הנמנעים מהצבעה בתנאי בחירה נורמטיביים
12 המעמידים אך שתי אפשרויות: להצביע או לחדול מהצבעה.

13
14 109. הנה כי כן, ניתן לסכם ולומר שמחומר הראיות הרב עולה, ברמת שכנוע שמעבר
15 למאזן ההסתברות, שהיקפה של קהילת ה"קנאים", וליתר דיוק של תופעת ה"קנאים",
16 שאינם מממשים את זכות היסוד להצביע, הוא היקף משמעותי המגיע לפחות כדי סדר
17 הגודל של 1,400 קולות. נתון זה, כשהוא מצטרף ליתר הראיות המצביעות על שיטת האיסוף
18 המאורגנת של תעודות הזהות מאותם ה"קנאים" מבסס הוא כאמור הן את חומרת הליקוי
19 היורד לשורש הבחירות, והן את היקפו.

חומרת הליקוי והיקפו: סיכום

20
21
22
23 110. מכלול הראיות מבסס אפוא תשתית מספקת לקביעה שנפל בבחירות בבית שמש
24 ליקוי חמור היורד לשורש הבחירות; ליקוי בהיקף משמעותי במספרים הנעים לפחות סביב
25 1,000 קולות ואף סביב 1,400 קולות. מסקנתנו בדבר חומרת הליקוי והיקפו נשענת כאמור
26 על ההתארגנות השיטתית לאיסוף תעודות הזהות וההצבעה בהתחזות ("מוקדי ההפקדה";
27 דרכי האיסוף הנוספות; התחפושות; הדירות) – כל אלה, כשהן עולות כדי "שיטה"
28 ו"תעשייה". מסקנתנו בדבר חומרת הליקוי והיקפו נשענת גם כאמור, על הזיקה של מנגנון
29 איסוף והצבעה זה לפעילים פוליטיים ולארגון ממוסד; ותוך תכנון מוקדם מראש. עמדנו גם
30 על ההיקף הניכר של קהילת ה"קנאים" וכפועל יוצא מכך על היקפו הניכר של הליקוי. וכל
31 זאת – כאשר גרסאות הנחקרים עצמן מופרכות ובלא הסבר משכנע ואף לא הסבר סביר
32 למכלול ההתנהלות שתואר בהרחבה לעיל; ולמעשה תוך חיזוק משמעותי של הקשיים
33 הרבים העולים ממהלך ההצבעה בבחירות שהיו בבית שמש. אכן, לא רק שמדובר בראיות

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 קבילות לצורך ערעור בחירות בו מתבקש סעד של ביטול הבחירות (ראיות מינהליות), אלא
2 שמדובר בראיות בעלות עוצמה ממשית ומשקל משמעותי. ראיות אלה כוללות כאמור לעיל
3 ראיות חפציות (תפיסת תעודות זהות רבות; תחפושות; רשימות של קלפיות; פתקים על
4 תעודות הזהות, ועוד). הראיות כוללות גם הודאות של נחקרים שהפילו את עצמם וקשרו
5 את עצמם ישירות לאירועים תוך מעורבות פעילה בהם. הראיות באו ממקורות שונים
6 ומגוונים. הן רבות במספרן ובהיקפן. הן מחזקות זו את זו, ובשילוב עם הראיות החפציות הן
7 יוצרות מארג הדוק וקוהרנטי המבסס ליקוי היורד לשורש הבחירות לפי אמת המידה
8 ההסתברותית הנדרשת.

9

10 111. לא נעלמה מעינינו טענת המשיבים, שלפיה הדגש בערעורים אלה צריך להתרכז
11 בנקודה אחת שתכריע את גורלם: נקודה זו היא התשובה לשאלה בכמה מקרים הוכח
12 שבפועל הייתה הצבעה על ידי מתחזה; כמה תעודות זהות ודרכונים נתפסו בפועל;
13 ובאמצעות כמה מאלו שנתפסו התבצעה הצבעה בקלפי. לא מצאנו מקום לקבל טענה זו.
14 נשוב ונזכיר, שהסעד המבוקש בערעורים אלה הוא של ביטול הבחירות להבדיל מסעד של
15 הכרזה על זוכה אחר בבחירות (לראשות העירייה או למועצה). ביטול בחירות הוא סעד
16 קיצוני פחות מאשר שינוי תוצאותיהן, והדבר משליך גם על אמת המידה הראייתית הנדרשת
17 וגם על התנאים למתן הסעד. הדברים עולים מלשון החוק עצמו (סעיף 73(ב)(1) וסעיף
18 73(ב)(2) לחוק). מעבר לכך, הראיות שפורטו לעיל בהרחבה כוללת אמנם תפיסה של תעודות
19 זהות שבחלק מהם הייתה הצבעה באמצעות אחר. אולם תמונת הראיות רחבה, עמוקה
20 ומשמעותית בהרבה. ההתמקדות הנטענת "רק" באותם המקרים שבהם הוכחה ההצבעה על
21 ידי אחר בפועל מחטיאה – בנסיבות המקרה – את העיקר הן במישור העובדתי והן במישור
22 הנורמטיבי. תשתית הראיות מצביעה במידת ההוכחה הנדרשת, על היקף נרחב ביותר של
23 ליקויים לעומת אותם מקרים בודדים כביכול שבהם נתפסה תעודת הזהות. תפיסת התעודה
24 כשלעצמה אינה תנאי הכרחי למסקנה במסגרת הליך מינהלי שלפיה הייתה הצבעה פסולה.
25 כמובן שתפיסת התעודה מאפשרת התחקות לא רק אחר קיום התופעה והיקפה אלא גם אחר
26 אדם פלוני שאפשר להצביע במקומו באמצעות אחר. נתון זה יכול להיות בעל משמעות, ואולי
27 אף בגדר הכרח, במסגרת מערכות דינים אחרות (כדוגמת המשפט הפלילי). אולם אי תפיסת
28 תעודת זהות כשלעצמה; כמו גם היעדר ראיה ישירה על הצבעה בתעודה קונקרטית שנתפסה
29 – כאשר קיימות ראיות משכנעות ומגוונות המצביעות על תופעת השימוש הפסול והיקפה –
30 אינם יכולים להיחשב לחסרים בתשתית הראיות המונעים מסקנה עובדתית בדבר קיומו
31 והיקפו של ליקוי היורד לשורש הבחירות.

32

33

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

האפשרות הממשית להשפעה על תוצאות הבחירות

- 1
- 2
- 3 112. השאלה האחרונה שיש להשיב לה, על פי הכללים המשפטיים החלים על הנדון ושעל
- 4 פיהם יש לקבוע אם קיימת עילה להורות על ביטול הבחירות, היא דרישת המחוקק שביטול
- 5 הבחירות יצווה רק אם הליקוי עלול היה להשפיע על תוצאת הבחירות. מוכנים אנו להניח,
- 6 מבלי צורך לפסוק בדבר (כנזכר לעיל בפסקה 63), שיש לאמץ בנדון את אמת המידה
- 7 המחמירה כלפי הטוען לביטול הבחירות, היא אמת המידה ההסתברותית של הוכחת
- 8 אפשרות ממשית להשפעה של הליקוי על תוצאות הבחירות. מסקנתנו היא, בנסיבות
- 9 המקרה, שמכלול הראיות שלעיל מבסס את המסקנה שהוכחה אפשרות ממשית של שינוי
- 10 תוצאת הבחירות, הן בשינוי תוצאת הבחירות לראשות העירייה והן בשינוי חלוקת המנדטים
- 11 בבחירות למועצה.
- 12
- 13 113. נשוב ונדגיש, שהפער בין המועמדים לראשות העירייה – בין ראש העירייה הנבחר מר
- 14 אבוטבול לבין מר כהן – עמד על 956 קולות בלבד. לא היה לפנינו חולק על כך – והדברים
- 15 עולים במפורש מחומר הראיות – שההצבעות הפסולות שהיו, ניתנו עבור המועמד לראשות
- 16 העירייה מר אבוטבול. לא זו אף זו, מחומר הראיות עולה שקיים קשר בין ההתארגנות רחבת
- 17 ההיקף שתוארה לעיל של הצבעה באמצעות אחר, לבין פעילות שנעשתה על ידי פעילים
- 18 שפעלו לבחירתו של מר אבוטבול (וידגש בשלישית שאין אנו קובעים או מביעים כל עמדה
- 19 באשר למעורבות ישירה של מר אבוטבול בליקויים הרבים שהובאו לפנינו – לא נטען כך על
- 20 ידי המערערים; ולא הובאו ראיות למעורבות שכזו ישירה או עקיפה).
- 21
- 22 114. הנה כי כן, השילוב של סדרי הגודל של היקף הליקוי הנרחב, וכן הראיות המספיקות
- 23 בדרגת אפשרות ממשית בכל הקשור למהימנות הקולות הפסולים עבור המועמד מר
- 24 אבוטבול דווקא, מבססים **עילת ביטול** של הבחירות לראשות הרשות המקומית – כפי הסעד
- 25 שנתבקש לפנינו שכן הליקוי עלול היה להשפיע על תוצאות הבחירות.
- 26
- 27 115. אפשרות ממשית להשפעה על תוצאות הבחירות מתקיימת במקרה שלפנינו,
- 28 ובמסגרת ערעור היועמ"ש, גם בכל הקשור לבחירות למועצת העירייה. לפי תעודת עובד
- 29 ציבור שהוגשה לנו – ולא נסתרה; וככל שמדובר בקולות פסולים של רשימת "כח" בלבד – די
- 30 בשינוי של 1,398 קולות על מנת להשפיע על תוצאת הבחירות. חומר הראיות מצביע על כך
- 31 שבמידת ההסתברות הנדרשת ניתן לקבוע שהקולות הפסולים בשל מעשי ההתחזות היו עבור
- 32 רשימת "כח". נוכח ההיקף הרחב ביותר של התופעה כפי שהיא עולה מן הראיות שלעיל,
- 33 מסקנתנו היא כי בוססה ההשפעה האפשרית על תוצאת הבחירות בבית שמש, אף באמת

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 המידה המחמירה של אפשרות ממשית. יודגש, שלא ניתן לחלץ מחומר הראיות תשתית
2 מספקת המאפשרת "לבדוד" את ההצבעות הפסולות תוך ייחוסן לקלפיות ספציפיות אלו או
3 אחרות. ממילא לא ניתן בנסיבות המקרה להסתפק בסעד של ביטול הבחירות באופן חלקי
4 המוגבל לקלפיות מסוימות.
5
6 116. זאת ועוד: לא נעלמה מעינינו טענת הרשימות האחרות, שכל ההתארגנות שתוארה
7 לעיל בהרחבה – הייתה להצבעה כביכול לרשימת "כח", בלא פגם או רבב שדבק ברשימות
8 האחרות. ומשכך לא יהא זה מוצדק ומידתי לבטל את תוצאת הבחירות בכל הקשור
9 במנדטים שרשימות אלו קיבלו. אכן, מובן לנו הקושי העולה מטיעון זה כמו גם הקושי שעליו
10 עמדנו כבר לעיל, הנובע מביטול הבחירות והציווי על עריכת בחירות מחדש. אלא שראשית,
11 גזירת המחוקק לפי סעיף 73(ב)(1) לחוק הבחירות היא שבהינתן עילה לביטול הבחירות יכול
12 בית המשפט "לבטל את הבחירות בכלל או באזור קלפי מסויים" (סעיף 73(ב)(1) לחוק
13 הבחירות). זהו הסעיף שמכוחו התבקש בית משפט זה לבטל את הבחירות וסביבו בלבד עסק
14 הדיון בערעורים. בסעיף זה – לא נזכרת האפשרות השלישית של ביטול הבחירות בהתייחס
15 לרשימה מסוימת בלבד. שנית, כמודגש לעיל במספר הקשרים, הסעד שהתבקש בערעורים
16 היה לבטל את הבחירות, להבדיל מהכרזה של בית המשפט על תוצאות בחירות חלופיות
17 (לראשות העירייה או למועצה). עניין זה הוא בר חשיבות, לא רק לעניין המסגרת הדיונית
18 הפורמלית של הדיון בערעורים אלא כעניין מהותי. אכן, החוק מבחין במסגרת הסעדים
19 שרשאי בית המשפט ליתן בערעור בחירות, בין ביטול הבחירות (סעיף 73(ב)(1) לחוק); לבין
20 הכרזה "שפלוני לא נבחר חבר המועצה וכי אדם אחר נבחר" (סעיף 73(ב)(2) לחוק). ובעוד
21 שלצורך ביטול הבחירות מותנית הפעלת הסמכות בכך שבית המשפט ישתכנע "שהליקוי
22 המשמש עילה לערעור עלול היה להשפיע על התוצאות" (סעיף 73(ב)(1) לחוק, ההדגשה שלנו),
23 אין התנייה שכזו בסעד הקיצוני אף יותר של הכרזה של בית המשפט על תוצאה חליפית של
24 הבחירות. ההבדל שבחוק עצמו, כמו גם בהשלכות של הסעדים השונים בתשובה לשאלה
25 היכן ייקבעו תוצאות הבחירות (בהצבעה חוזרת או בבית המשפט), הוא בעל השלכה על
26 התשתית הראייתית הנדרשת מטעם מבקש הסעד בערעור. בית משפט זה התבקש לבטל את
27 הבחירות. במסגרת זו הובאו לפנינו ראיות מספיקות ומשכנעות לכך שמספר ההצבעות
28 הפסולות עמד לפחות על סדר גודל של 1,400 קולות, ומבלי שניתן לקבוע את המספר המדויק
29 של ההצבעות הפסולות. נתון זה – די בו בנסיבות המקרה כדי להביא לביטול הבחירות הן
30 לראשות העירייה והן למועצה. לא התבקש – ובהמשך לאמור לעיל לעניין מהות הליקוי
31 והתשתית הראייתית להוכחתו, גם לא ניתן בנסיבות המקרה – להוסיט סעד אחר זולת
32 ביטול הבחירות כולן הן לראשות העירייה והן למועצה. זאת, חרף הקושי המובן לרשימות

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 האחרות שאין כל ראייה לפגם בפעולתן, ובשל ההכרח לעמוד שוב למבחן הבחור על כל
2 המשתמע מכך.

3
4 117. הנה כי כן, בהתקיים עילה לביטול הבחירות – בדמות ליקוי היורד לשורש הבחירות,
5 ליקוי העלול להשפיע על תוצאת הבחירות – ונוכח הנסיבות החמורות שעלו לפנינו בערעור
6 היועמ"ש – מסקנתנו היא שיש לקבל את הערעור ולהורות על ביטול הבחירות שנערכו בבית
7 שמש הן לראשות העירייה והן למועצת העירייה.
8

9 ביטול בחירות: האומנם רק כאשר הליקוי עלול לשנות את תוצאת הבחירות?

10
11 118. מעבר לנדרש נבקש להוסיף את ההערה הבאה, שנדמה שהיא בת חשיבות לנסיבותיו
12 המיוחדות של המקרה שלפנינו:

13
14 119. הטיעון הנרחב ששמענו והמחלוקות שעלו בו התייחסו בסופו של יום, מעבר לסוגיית
15 קבילות הראיות, לסוגיית היקף הליקוי ושאלת ההשפעה הפוטנציאלית שלו על תוצאת
16 הבחירות בבית שמש. המשיבים שבו והדגישו שאפילו אם היה ליקוי של הצבעה בהתחזות
17 לאחרים, היקפו של הליקוי הוא זניח. כמות הקולות הפסולים שנטענה מפי היועמ"ש – כך
18 נטען על ידי המשיבים – היא ספקולטיבית. לא ניתן ואין מקום להסתמך על נתונים
19 מספריים אלה; לא כל שכן לשם ציווי על סעד קיצוני של ביטול בחירות. ודאי שאין בהם –
20 כך נטען – כדי לבסס מספר של 956 קולות פסולים (כפי ההפרש בבחירות לראשות העירייה);
21 ודאי שאין בהם כדי לבסס מספר של 1,398 קולות פסולים (כפי הנדרש לשינוי חלוקת
22 המנדטים בהנחה ומדובר בקולות פסולים לרשימת "כח" דווקא). הבריה התיכון של טיעון
23 נרחב זה היה שלא ניתן לבטל בחירות ואסור לעשות כן, אלא אם הוכח במדויק היקפו של
24 הפגם (כלומר כמה הצבעות פסולות היו בפועל) ואלא אם קיים קשר סיבתי ברור דיו בין
25 הפגם לבין שינוי התוצאה. בהיעדר הוכחה של היקף הליקוי במדויק כאמור ובהיעדר קשר
26 סיבתי ברור שכזה, כך נטען, ניתן לכל היותר לומר שנפל פגם בבחירות. אך פגם בבחירות
27 כשלעצמו – אין בו די אם במהותו ובהיקפו הוא לא יכול היה להשפיע על תוצאת הבחירות.
28

29 120. מהטעמים שהבאנו לעיל בהרחבה, אין בידינו לקבל טענות אלה. הוכח לפי אמת
30 המידה הראייתית הנדרשת שמדובר בליקוי בהיקף ניכר ובסדרי גודל שמעבר ל"פערים"
31 בתוצאות שלעיל; ובוסס ברמת אפשרות ממשית שהליקוי האמור עלול היה להשפיע על
32 תוצאת הבחירות וכדי סעד של ביטולן.
33

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

121. אולם מעבר לנדרש כאמור נוסף, שההתמקדות בשאלת ההשפעה של ליקוי בבחירות על תוצאת הבחירות **כתנאי בלעדיו אין לסעד של ביטול הבחירות** – אינה הכרחית, ולו במישור העיוני ובדין ההשוואתי. אכן, לשון החוק בסעיף 73(ב) (1) לחוק הבחירות היא ברורה. לפיה "בית המשפט לא יבטל בחירות אלא אם נראה לו שהליקוי המשמש עילה לערעור עלול היה להשפיע על התוצאות". פסיקת בית המשפט העליון עד כה אכן פירשה לרוב תנאי זה שבחוק כמצריך קשר סיבתי בין הליקוי לבין שינוי תוצאת הבחירות (ראו למשל **פרשת עמאש**, בפסקה 15 לפסק דינו של כב' השופט ח' מלצר; **פרשת מורביה**, פסקה 12 לפסק דינו של כב' השופט ע' פוגלמן; **פרשת משלב**, בפסקה 25 לפסק דינה של כב' השופטת מ' נאור (כתוארה אז); אך ראו ודוקו **פרשת פרומר**, פסקה 17 רישא לפסק דינו של הנשיא א' ברק). לתפיסה רווחת זו, המתנה כעיקרון ביטול בחירות בקשר סיבתי בין הליקוי (והיקפו) לבין ההשפעה על תוצאת הבחירות יש ביטוי גם במשפט ההשוואתי (ראו למשל בארה"ב **Valence v. Rosiere**, 675 So. 2d. 1138 (1996); **Donohue v. Board of Elections of the State of New York**, 435 F. Supp. 957 (1976) (שאזכר על ידי המשיבים); בצרפת - **Jean-Claude Colliard, Electoral Disputes** (in) **THE CANCELLATION OF ELECTORAL RESULTS** (Science and technique of Democracy No. 46, Venice Commission) 9, 13-14 (2010) – שאזכר גם בפרשת **עמאש**, לעיל); ובאנגליה – פסק הדין בפרשת **Woodward v. Sarsons** [1874-1880] All ER Rep 262).
122. אולם חרף עמדה בסיסית זו, יש לציין שמוכרת בספרות כמו גם במשפט ההשוואתי עמדה נוספת. על פיה, קיימים מקרים ויש נסיבות שבהם מוסמך בית משפט לבטל בחירות בשל ליקוי שנפל בהן גם אם לא הוכח שהליקוי היה עלול להשפיע על תוצאת הבחירות ואפילו אם הוכח שלא היה בליקוי כדי להשפיע על תוצאת הבחירות.
123. כך למשל בארה"ב – פסק הדין המפורסם בפרשת **Bell et al., v. Southwell et al.**, 376 F. 2d. 659 (1967); **Gjerstein v. The Board of Election Commissioners for the City of Chicago**, 791 F 2d. 472 (1986) – Kenneth W. Starr, *Federal Judicial Invalidation as a Remedy for Irregularities in State Elections*, 49 N.Y.U.L.REV. 1092, 1116-1117; 1121-1124 (1974); *Developments – Election Law*, 88 HARV.L.REV. 1111, 1328-1331 (1975);

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 Samuel Issacharoff et al. WHEN ELECTIONS GO BAD 129-137 (revised edition.
2 .2001); Samuel Issacharoff et al. THE LAW OF DEMOCRACY 962-970 (2008)
3
4 124. באנגליה – למשל בפרשת **Morgan v. Simpson** [1974] All ER 722 (1974), שם
5 ציין השופט סטפנסון (Stehpenson L.J.) שההכרה המשפטית בכך שיש לבטל בחירות
6 שהתנהלו תוך פגם חמור אפילו אם התוצאות לא הושפעו ואף לא יכלו להיות מושפעות "...
7 seems to be in accordance with common law and common sense..."; **Considine**
8 **v. Didrichsen** [2004] All ER (D) 365; **Fitch v. Stephenson** [2008] All ER (D)
9 13; Edward A. Laing, *Election Statutes and the Concept of Nullity*, 4 ANGLO-
10 AM. L. REV. 80, 87 (1975). ובצרפת – ראו Colliard, לעיל, בעמ' 14. גישה זו שמה את
11 הדגש לא רק על הספירה הפרטנית של הקולות אלא על מכלול הנסיבות (ראו Andre
12 Kvakkestad, *Cancellation of Election Results – Lessons Learned from Election*
13 *Observation* (in) THE CANCELLATION OF ELECTORAL RESULTS (Science and
14 (technique of Democracy No. 46, Venice Commission) 15, 19 (2010)
15
16 125. אכן, על פי עמדה זו המוכרת במשפט ההשוואתי ובספרות כאמור, קיימים מצבים
17 יוצאי דופן המבססים **חריג** לכלל הדורש הוכחת קשר סיבתי והשפעה אפשרית של הליקוי על
18 תוצאת הבחירות. אומנם השימוש בפועל בחריג זה אינו שכיח (ראו למשל **Issacharoff**
19 (2008) לעיל, בעמ' 967), והיו שביקרו את עצם קיומו (ראו למשל Starr לעיל, בעמ' 1123-
20 Sarah LeCloux, Comment: *Too Close to Call? Remediating Reasonably* ; 1124
21 *.Uncertain Ballot Results with New Elections*, 2001 WIS.L.REV. 1541, 1548
22 אולם הכרה בכך שבית משפט הדן בהשגה על תוצאות בחירות **רשאי ולעיתים אף חייב** לבטל
23 בחירות רק בשל הליקוי שבא לפניו ומבלי שהייתה השפעה על התוצאות – קיימת באותם
24 מקרים ונסיבות חריגים. המשותף למקרים ונסיבות חריגים אלה, שבהם מוסמך בית משפט
25 לבטל בחירות למרות היעדר קשר סיבתי בין הליקוי לבין שינוי תוצאת הבחירות, הוא על פי
26 רוב התקיימות ליקוי משמעותי בבחירות עד כדי כך, שלא ניתן להותיר את תוצאת הבחירות
27 על כנה. הליך הבחירות נפגם ו"זוהם" עד כדי כך, שאפילו אם התוצאות יכולות בסופו של
28 יום לבסס זכייה בבחירות של מועמד זה או אחר (על פי רוב הקולות הכשרים, וכביכול
29 בהתעלם מן הליקוי) – הרי שהליך הבחירות היה כה לקוי, או שנפל בו פגם כה משמעותי, עד
30 שאין מקום לקיימו ויש להורות על ביטול הבחירות (ראו פרשת **Bell**, בעמ' 663-665).

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1
2 126. מדובר, למשל, במצבים שבהם יש פגיעה חמורה במראית ההגינות של הבחירות (ראו
3 **McNally v. Charles Tollander and Burnett County**, 100 Wis. 2d. 490, 503-
4 (1981) (505) או פגיעה חמורה באמון הציבור בהליך הבחירות (ראו **LeCloux**, שם). מדובר
5 עוד, במצבים שבהם קיימת חומרה מיוחדת לליקוי (ראו **Star**, לעיל; אך ראו מנגד והשוו
6 **Hamer v. Ely**, 410 F.2d. 153 (1969); **Harris v. Conardi**, 675 F. 2d. 1212
7 **Rogers v.** (1982)); או כאשר מדובר בליקוי רחב היקף כשהוא עומד בפני עצמו (ראו **Rogers v.**
8 **Holder**, 636 So. 2d. 645 (1994)). מדובר גם במצבים שבהם הליקויים הם כה חמורים
9 עד שבית המשפט יוכל להגיע למסקנה שמדובר רק ב"קצה הקרחון" שנגלה לעיניו; וגם
10 בהיעדר מספרים מדויקים, תהא זו "הנחה רצינית" שכל הבחירות הושפעו מאי הסדרים.
11 היטיב לבטא עמדה זו **Colliard**, במאמרו הנ"ל, מיד לאחר שפירט את הכלל הדורש הוכחת
12 קשר סיבתי בין הליקוי לבין הפער בין המתמודדים ושינוי תוצאת הבחירות, כך:

13
14 "That said, it is quite acceptable that an election should be
15 declared void regardless of the difference in the number of votes in
16 the event of particularly serious fraud, such as ballot stuffing,
17 falsification of the protocol of results and systematic violence. The
18 court will then take the view that there is probability more than
19 meets the eye (in other words, that the case file reveals only the tip
20 of the iceberg) and that, regardless of the figures, there is a serious
21 presumption that the election has been affected by irregularities"
22 (p.14)
23

24 127. המחוקק בישראל קבע בחוק, כדרישה לצורך ביטול בחירות, התקיימות קשר סיבתי
25 בין הליקוי לבין ההשפעה על תוצאות הבחירות וכך גם פסיקת בית המשפט העליון עד כה
26 כנוכח לעיל. עם זאת נציין, מבלי כל צורך להכריע בנדון, שלשון החוק אינה דורשת בהכרח
27 שהליקוי היה עלול לשנות את תוצאת הבחירות אלא שהוא עלול היה "להשפיע" על
28 התוצאות. ועוד נוסיף, שהנסיבות החמורות ורחבות ההיקף שעלו בערעור היועמ"ש לפנינו,
29 הן כפי הנראה חסרות תקדים. ספק הוא על רקע זה, אם נסיבות קיצוניות וחריגות אלה
30 מתאימות ככתבן וכלשונון להלכות הקיימות ולנסיבות שעליהן הן הוסבו, ושנקבעה בהן
31 דרישת הקשר הסיבתי בין הליקוי לבין שינוי תוצאת הבחירות דווקא. לא ברור אפוא, אם
32 ניתן להחיל את ההלכות שנפסקו עד כה בסוגיה והעומדות על קיומו של הקשר הסיבתי
33 האמור בלא הסתפקות בחומרת הפגם, ככתבן וכלשונון על נסיבות מעין אלה שלפנינו. מבלי
34 צורך להכריע בנדון, כאמור, נדמה שלכל הפחות ניתן ללמוד מן ההכרה במשפט ההשוואתי

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

1 ובספרות שלעיל בסמכות לבטל בחירות רק בשל חומרת הפגם ובלא קשר סיבתי בין הליקוי
2 לבין שינוי תוצאת הבחירות, שבמקרים שבהם נפל פגם חמור ויסודי בבחירות ובעריכתן –
3 כפי המקרה שלפנינו – יהא מקום לפחות להקל ראייתית עם הטוען לביטול הבחירות. כך,
4 אם בהקלה בכל הקשור להיקף המספרי המדוייק של הליקוי; ואם בהקלה בכל הקשור לנטל
5 ההוכחה ומידת ההסתברות לשינוי התוצאות בגלל הליקוי (וראו עוד, **McCaviatt v.**
6 **Registrars of Voters of Brockton**, 434 N.E. 2d. 620 (1982); **Griffin et. al. v.**
7 **Burnes**, 570 F.2d. 1065 (1978); Richard D. Connor, *Fraud at the Ballot Box: No*
8 *need to Prove that Election Results are Effected*, 14 STETSON L. REV. 745 (1984-
9 **Issacharrff**; 1985) (2008) לעיל, בעמ' 967).

ערעור כהן והרשימות

10

11

12

13 128. נוכח המסקנה שלעיל בדבר קבלת ערעור היועמ"ש אין צורך להכריע ביתר הטענות
14 המופיעות בערעור כהן והרשימות, שכן ממילא דין הערעור להתקבל בגין הליקוי של הצבעה
15 באמצעות אחרים. עם זאת, נציין שגם מערעור זה עלתה תמונה מטרידה של מצהירים רבים
16 שהצהירו על פגמים רבים שנפלו במהלך ההצבעה בבחירות. מעבר לכך, מצאנו קושי לא
17 מבוטל נוכח הטענה לעניין גיליונות הספירה הכפולים החסרים. ברור, שאם הייתה טעות
18 בספירת הקולות בקלפיות במספר כה משמעותי כפי הנטען (70 אחוזים מכלל הקלפיות)
19 ובהיקף כה משמעותי – היה בכך משום ליקוי שעלול היה להשפיע על תוצאת הבחירות.
20 השאלה העיקרית בעניין זה היא אפוא בכל הקשור בהוכחת הליקוי עצמו ובשאלת היותו
21 יורד לשורש הבחירות. לא היה חולק לפנינו על כך שהגיליונות הכפולים חסרים. בה בעת, לא
22 נבדקו ולא נספרו פתקי ההצבעה עצמם (השמורים עדיין, כפי שנמסר לנו, במשרד הפנים).
23 והגם שעולה קושי ממכלול זה והשפעה אפשרית שלו על תוצאות הבחירות כולן – לא נביע
24 עמדה בנדון נוכח המסקנה שלפיה צריך ממילא לבטל את הבחירות בשל קבלת ערעור
25 היועמ"ש. עם זאת, נביע את ציפייתנו ותקוותנו כי בבחירות החוזרות שייערכו בעקבות פסק
26 דינו זה, תבוא הקפדה – ואף הקפדה יתירה – מצד כל הגורמים האחראים על ניהול
27 הבחירות, ובראשם מנהל הבחירות, על מילוי כל הוראות הדין, ובכללן עריכת גיליונות
28 ספירה כפולים בכל קלפי והעברתם למשמרת לידי מנהל הבחירות.

29

30

31

32

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עמ"נ 52997-11-13

עמ"נ 54396-11-13

26 דצמבר 2013

טרם סיום

129. הבחירות נתפשות – ובמידה רבה של צדק – כיום החג של הדמוקרטיה. כך בבחירות לכנסת; כך גם בבחירות לרשויות המקומיות. ממומשת ביום זה הזכות לבחור ולהיבחר. ניתן הכוח לפרט לבחור את נציגיו. אלא שהתמונה שעלתה לפנינו מחומר הראיות הרב שהונח לפתחנו לא הייתה, למרבה הצער, תמונה חגיגית. הליקויים שעליהם עמדנו בהרחבה בפסק דיננו זה הם ליקויים חמורים. הם יורדים לשורש הבחירות שהתקיימו בבית שמש. יש בהם משום פגיעה חמורה בטוהר הבחירות. הם מכרסמים באמון הציבור בתקינות הבחירות. הם עלולים אף לחתור תחת ההשלמה המתבקשת עם תוצאת הבחירות הדמוקרטית; שכן באין הליך תקין אין גם בחירה תקינה. צל כבד הוטל אפוא על הבחירות שנערכו בבית שמש. בנסיבות המקרה שלפנינו ובשל מכלול הטעמים שפורטו בהרחבה לעיל, אין מנוס מביטול הבחירות והשבת העניין לבחור – על מנת שיאמר את דברו.

התוצאה

130. התוצאה היא אפוא, שאנו מקבלים את הערעורים ומורים על ביטול הבחירות שנערכו ביום 22.10.13 בבית שמש, הן לראש הרשות המקומית והן למועצת הרשות המקומית, ועל עריכת הבחירות שנית. בנסיבות העניין לא ייעשה צו להוצאות.

המוזכירות תמציא את פסק הדין לצדדים.

ניתן היום, כ"ג טבת תשע"ד, 26 דצמבר 2013, בהיעדר הצדדים.

ד"ר יגאל מרזל, שופט

משה סובל, שופט

דוד חשין, נשיא